

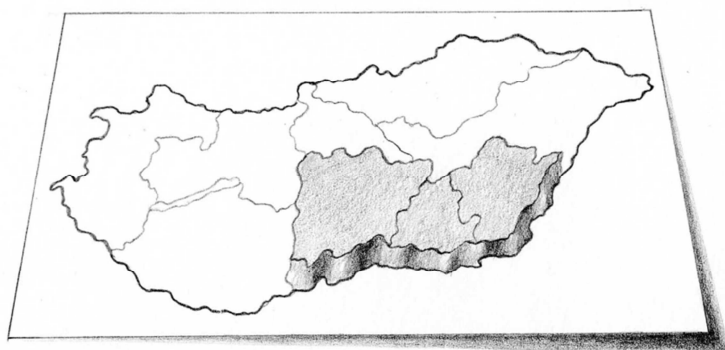
**A DÉL-ALFÖLDI RÉGIÓ AKKREDITÁLT FELNŐTTKÉPZÉSI
INTÉZMÉNYEINEK MŰKÖDÉSI JELLEMZŐI**

KUTATÁSI JELENTÉS

FARKAS ÉVA – FARKAS ERIKA – HANGYA DÓRA – LESZKÓ HAJNALKA

**A DÉL-ALFÖLDI RÉGIÓ AKKREDITÁLT FELNŐTTKÉPZÉSI
INTÉZMÉNYEINEK MŰKÖDÉSI JELLEMZŐI**

KUTATÁSI JELENTÉS

SZEGED, 2011

A kutatás a Szegedi Tudományegyetem és a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet szakmai támogatásával valósult meg. A kutatás előkészítését, lefolytatását, az eredmények feldolgozását és összefoglalását a Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Felnőttképzési Intézet Andragógiai Kutatócsoportja készítette.

Kutatásvezető: Dr. Farkas Éva, egyetemi docens, SZTE JGYPK FI

A kutatást lefolytatták és a kutatási jelentést készítették:

Dr. Farkas Éva, egyetemi docens, SZTE JGYPK FI

Farkas Erika, andragógia MA hallgató, SZTE JGYPK FI

Hangya Dóra, andragógia MA hallgató, SZTE JGYPK FI

Leszkó Hajnalka, andragógia MA hallgató, SZTE JGYPK FI

A kutatás előkészítésében részt vett:

Lantos Anita, andragógia MA hallgató, SZTE JGYPK FI

Lőrincz Andrea andragógia MA hallgató, SZTE JGYPK FI

Az adatok rögzítésében részt vett:

Kardos Lajos, kutató

Olvasószerkesztő: Dr. Szirmai Éva

Borítóterv: Gerencsér Gábor

Illusztráció: Kulcsár Nárcisz Matematika – Andragógus tanár MA hallgató

Felelős Kiadó: Dr. T. Molnár Gizella

Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Felnőttképzési Intézet

Tördelés: Szigeti Márton Levente

Nyomdai munkák: Norma Nyomdász Kft., Hódmezővásárhely

Felelős vezető: Rostás Pál

ISBN 978-963-9927-39-1

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó	5
Bevezető	7
1. A kutatás célja, várható hatása, hipotézisei és a kutatás során alkalmazott módszerek	9
1.1. A kutatás célja.....	10
1.2. A kutatás várható hatásai	11
1.3. A kutatás hipotézisei	12
1.4. A kutatás során alkalmazott módszerek.....	13
2. A Dél-Alföldi régió gazdasági jellemzői	16
3. Felmérés a Dél-Alföldi régió akkreditált felnőttképzési intézményeinek működési jellemzőiről.....	17
3.1. Az intézmények általános adatai	17
3.2. Az intézmények működési adatai.....	20
3.3. Az intézmények képzési adatai	31
3.4. A felnőttképzési szolgáltatások.....	51
3.5. Esélyegyenlőség biztosítása	59
3.6. Jogi szabályozás.....	72
4. A Dél-alföldi régió munkaerőpiacának strukturális elemzése az Állami Foglalkoztatási Szolgálat álláshirdetéseinek elemzéséből származó adatok alapján.....	85
5. A kutatás hipotéziseinek igazolása	91
6. A kutatások legfontosabb megállapításai.....	97
I. Az Állami Foglalkoztatási Szolgálat álláshirdetéseinek elemzése.....	97
II. Az akkreditált felnőttképzési intézmények általános adatai.....	98
III. Az intézmények működési adatai.....	98
IV. Az intézmények képzési adatai	99
V. Felnőttképzési szolgáltatások.....	101
VI. Esélyegyenlőség biztosítása	102
VII. Jogi szabályozás.....	104
7. A kutatás megállapításaiból következtethető javaslatok.....	106
8. Összegzés.....	114
9. Felhasznált irodalom.....	115

T. MOLNÁR GIZELLA

ELŐSZÓ

Az andragógia tudománya Magyarországon az utóbbi években, a felsőoktatás bolognai rendszerének kialakításával párhuzamosan, az andragógia szak megjelenése okán kezdett ismertté válni. Egyelőre azonban elsősorban a szűkebb szakmai közvélemény ismeri közelebbről. Miközben Nyugat-Európában már az ötvenes években elkülönült a pedagógiától a neveléstudományon belül, és a hetvenes évektől egyre ismertebbé vált a szakterület, hazánkban még a neveléstudomány képviselői részéről is gyakran tapasztalható elutasító magatartás. Az élethosszig tartó tanulás, a felnőttképzés jelentőségét ugyan nálunk sem vonja kétségbe senki, azonban az ezzel foglalkozó, a felnőttkori tanulás törvényszerűségeit, módszereit, a felnőttnevelésnek a gyermekneveléstől eltérő sajátosságait kutató andragógia tudományának a létjogosultságát annál inkább. A hagyományos akadémiai tudományágak képviselői részéről talán érthető is az óvatos magatartás, hiszen egy fiatal tudományágról van szó – főleg, ha a matematikához, vagy éppen a filozófiához próbáljuk hasonlítani –, melynek még bizonyítania kell. Ráadásul olyan interdiszciplináris tudományágról beszélhetünk, amely több más tudományág eredményeit felhasználva dolgozik: így pl. a filozófia, a társadalomtudományok, vagy éppen a közgazdaságtudomány egyes területein már elfogadott ismereteket is alkalmazva építi ki saját rendszerét.

Mindezek miatt az andragógiai kutatásoknak kiemelt jelentősége van, hiszen minden egyes kutatás a szakma tudományos megalapozottságát erősíti, és ezen keresztül elfogadását segíti.

A Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Karának Felnőttképzési Intézetében 2006 óta folyik andragógia alapképzés, 2009 óta pedig mesterképzés is. Ennélfogva az andragógia tudományos fundamentumának erősítését, az andragógiai kutatásokban való kezdeményezést, illetve részvételt kötelező feladatnak tartja az intézet oktatói közössége. A szakterület hosszú távú működéséhez pedig újabb és újabb kutató generációk kinevelésére is szükség van, hiszen jelenleg még kevés a valóban hozzáértő, elkötelezett szakember. Ezért van úttörő szerepe az intézetünkben a Farkas Éva egyetemi docens által életre hívott Andragógiai Kutatócsoportnak, melyben lehetőség van a motivált, érdeklődő hallgatók és a már elismert szakemberként számon tartott oktatók közös munkálkodására. Az itt elkezdődött kutatások alkalmat adnak a tehetséggondozásra, az andragógia tudományosságát szolgáló kutatásokra éppúgy, mint az egyetemmel szemben támasztott elvárások teljesítésére: az oktatás és a kutatás egységének megvalósítására, illetve a kutatás eredményeinek a gyakorlatban történő hasznosítására.

Az Andragógiai Kutatócsoport immár komoly eredményeket tud felmutatni, alig egy éves működés után, hiszen lezárult az a kutatás, mely a Dél-alföldi Régió akkreditált

felnyötképzési intézményeinek működését, annak jellemzőit kívánta feltárni. Ez a vizsgálat azért is fontos, mert sajnos régiónk a felnötképzés rendszere szempontjából szerény eredményeket mondhat csak magáénak hazai és uniós összehasonlításban egyaránt. Így a működési jellemzők megismerése nyomán megfogalmazott javaslatok hozzájárulhatnak a rendszer átalakításához és fejlesztéséhez, ami egyébként kormányzati szándék is.

A kötet, melyet kezében tart az olvasó, a Felnötképzési Intézet Andragógia és Kulturális mediáció című kiadványsorozatának második darabjaként ennek a kutatásnak az eredményeit foglalja össze, és adja közre. Az intézet vezetőjeként büszkeséggel és örömmel ajánlom figyelmükbe, hiszen meggyőződésem, hogy nagymértékben járul hozzá térségünk felnötképzéssel kapcsolatos problémáinak széles körben való megismertetéséhez, és a helyzet javításához. Ugyanakkor a vizsgálatban részt vett, és az intézetünk keretei között felnövekvő új kutató generáció bemutatkozása is örömmel tölt el, hiszen reményt ad arra, hogy a jövőben az andragógia tudományos megalapozottsága tovább erősödik, bizonyítva, hogy helye van a tudományok rendszerében.

T. Molnár Gizella
intézetvezető

BORSI ÁRPÁD

BEVEZETŐ

Le kellene ülnünk, át kellene gondolnunk újra az egészet. Minden szereplőnek, minden érdekeltnek...

Milyen sokszor mondjuk ezt a felnőttképzésről (is). A foglalkoztatási szakemberek, a munkaadók, a szakmai szervezetek, az egyetemi oktatók, a felnőtt tanulók és a minisztériumi íróasztaloknál ülők; a jogszabályok alkotói és érintettjei.

De mindig közbejön valami... Amikor pedig mégis együtt vagyunk, kiderül: nehezen értünk szót, hiszen másképp látjuk a világot, mások a foglaimaink, más adatokra emlékszünk...

Az igazán hatékony együttgondolkodás alapjait teremtheti meg egy kutatás, amely szigorúan szembesít a valósággal: visszavezet a mindennapokba, naprakész adatokat állít elő, összefüggéseket vizsgál, folyamatokat elemez.

Jó példa erre a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Felnőttképzési Intézetének Andragógiai Kutatócsoportja (Dr. Farkas Éva PhD, egyetemi docens és lelkes Andragógia MA szakos hallgatói) által végzett felmérés, amely a Dél-Alföldi régió akkreditált felnőttképzési intézményeinek működési jellemzőit írja le, s mutatja be a jelen kiadványban.

Miért pont a Dél-Alföld? – kérdezhetné most az olvasó. (Persze csak az, aki nem e napos régió szülötte). S a szerzők meg is válaszolhatnak: a három megyére jellemző sajátosságokkal, GDP arányokkal, jellemző szociológiai mutatókkal, munkaerő-piaci folyamatokkal, és persze az Egyetem helyi szellemi életben betöltött szerepével.

E tekintetben fontos a munka színhelye és persze az eredménye is, hiszen nemcsak a helyi elemzéseket segíti, de jó alkalom arra is, hogy a „messzi” fővárosban érezhetővé, láthatóvá váljanak a vidéki mindennapok. A régióban működő képzők és képzések sajátosságai, az álláshirdetések tanulságai.

A kutatás azonban több ennél: egy, a felnőttképzés jelenlegi társadalmi és jogszabályi keretrendszerére építő átgondolt módszertan, amely némileg továbbfejlesztve, majd az egész országra kiterjesztve alkalmas a hazai felnőttképzés aktuális működésének feltérképezésére, a szabályozásban fellelhető ellentmondások azonosítására és kezelésére, általános javaslatok megfogalmazására, azaz a kiindulópontként már említett, igazán hatékony együttgondolkodás alapjainak megteremtésére.

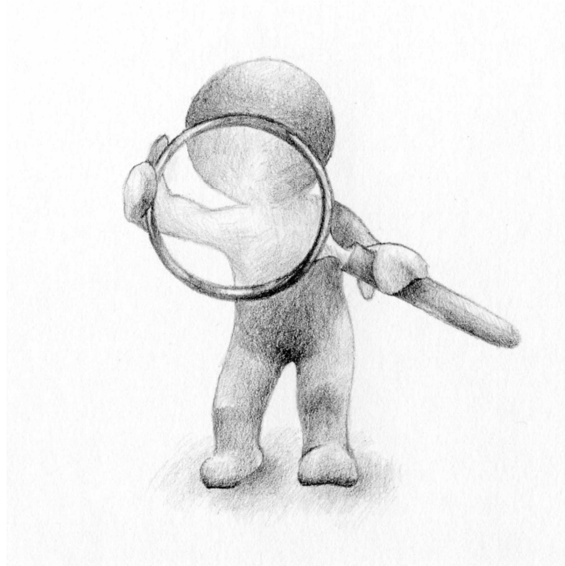
A kiadványt ajánlom tehát mindazoknak, akik tenni szeretnének a hazai felnőttképzésért. Azoknak, (nem csak Dél-alföldieknek), akik magukra, vagy problémáikra ismernek az

elemzésekből, és azoknak is, akik e friss rendszerezett információk alapján döntéseket hozhatnak, jogszabályokat alkothatnak.

Az alkotóknak pedig – gratulálva az eddigiekhez – további szakmai sikereket kívánok, s lehetőséget arra, hogy megkezdett munkájukat az egész országra kiterjeszthessék, ezzel segítve a hazai felnőttképzés fejlődését.

Borsi Árpád
főtitkár
Felnőttképzők Szövetsége

1. A KUTATÁS CÉLJA, VÁRHATÓ HATÁSA, HIPOTÉZISEI ÉS A KUTATÁS SORÁN ALKALMAZOTT MÓDSZEREK

A felnőttképzés szükségessége és jelentősége mellett ma már nem kell hosszan érvelni. A tanulás jelentős szakasza a felnőttkorra helyeződik át, egyrészt, mert a felnővekvő nemzedék nyilvánvalóan nem tanítható meg mindarra, amire élete végéig szüksége lesz, másrészt, mert az ismeretek elavulnak és az egyéni boldoguláshoz, a társadalmi-gazdasági haladáshoz szükséges a tudás és a kompetenciák folyamatos megújítása, fejlesztése. A formális oktatás válsága, hatékonyságbeli problémái, illetve redundáns volta szintén erősíti a felnőttképzés fontosságát.

A felnőttképzés rendszere, célja, tartalma állandó és gyors átalakulásban van, melyet részben a gyakorlat, részben az oktatáspolitikai inspirál. Elsődleges funkciója a gazdasági és társadalmi folyamatokkal összhangban változik; míg az 1990-es évek elején a gazdaság szerkezetének jelentős átrendeződése miatt az átképzés volt a jellemző, addig ma a továbbképzés és a kompetencia alapú képzés dominál. Jelenleg a magyar felnőttképzési rendszer sokszínű, nehezen leírható és annak minőségét az érdekelt felek leginkább saját tapasztalatuk alapján ítélik meg. Egy dologban azonban egyet kell értenünk: a társadalmi környezet változása, a gazdasági növekedés és a versenyképesség tudásfüggővé válásának következtében a felnőttképzés szerepe az utóbbi két évtizedben jelentősen megnövekedett. Ez a fajta változás a munkavállalók részéről az ismeretek folyamatos aktualizálását, korszerűsítését teszi szükségessé. A multikulturális felnőttképzés által megvalósítandó cél egyrészt a gazdaság, a tudás versenyképességének fejlesztése, másrészt a társadalmi kohézió, valamint a hátrányos helyzetű rétegek felzárkóztatása, az esélyegyenlőség biztosítása, ezért a munkanélküliség és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelemben a felnőttképzés a foglalkoztatás- és szociálpolitika

kulcseszközévé válik. A felnőttképzési rendszernek rendkívül szerteágazó funkciókat kell betöltenie és egymástól eltérő – társadalmi, gazdasági, intézményi, egyéni – érdekeket kell szolgálnia. Ezzel együtt a felnőttképzésnek hozzá kell járulnia többek között az információs társadalom új tudásszükségleteinek kielégítéséhez, az európai integráció folyamatának értelmezéséhez, a közéleti demokrácia fejlesztéséhez, az egyéni életminőség javításához is.

1.1. A kutatás célja

A felnőttképzési rendszer működése, eredményessége, a törvényekben megfogalmazott szándékok megvalósulása jelentős mértékben függ a rendszerben résztvevő érdekelt felek szándékától, helyzetétől, azaz a felnőtt, mint fogyasztó igényeitől, elképzeléseitől, az intézményrendszer működésétől, amely létrehozza a képzési kínálatot, a gazdaság igényeitől, amely a képzésből kikerülő, képzett munkavállalót foglalkoztatja. A felnőttképzés pozicionálásában az egyik legjelentősebb probléma, hogy az érdekelt felek érdekei nem esnek egybe, sőt sok esetben egymással ellentétesen hatnak. A felnőttképzés mai rendszere jellemzően a kormányzat és a felnőttképzési intézmények érdekeit szolgálja, és nem a tanulóét. Az egyén meglehetősen kiszolgáltatott a kínálati struktúrának és a minőségnek. Jelen kutatásunkban – a rendszer „legfőbb” érdekeltjét – a felnőttképzési piac kínálati oldalát megteremtő felnőttképzési intézményeket vizsgáljuk a Dél-alföldi régióban.

A kutatást a felnőttképzési rendszer fejlesztése érdekében indítottuk el a Dél-alföldi régióban, amely mind hazai, mind európai uniós viszonylatban a legelmaradottabb régiók közé tartozik. Kutatásunk célja az volt, hogy megismerjük a Dél-alföldi régió akkreditált felnőttképzési intézményeit, feltérképezzük a képző intézmények működési jellemzőit, átfogó képet kapjunk az általuk nyújtott képzések és felnőttképzési szolgáltatások kínálatáról, az esélyegyenlőség biztosításának kérdéséről, illetve a felnőttképzés jogszabályi keretrendszerében nevesített követelmények gyakorlati megvalósulásáról. További céljaink között szerepelt, hogy kutatási eredményeink alapján meghatározzuk a felnőttképzési rendszer problématerképét, amelyre építve további adatelemzési, kutatási koncepciókat lehet megfogalmazni, illetve javaslatokat lehet tenni a felnőttképzési intézmények hatékonyabb működésére vonatkozóan, hogy megalapozottabban lehessen megtervezni az egyes területekre irányuló szakmapolitikai intézkedéseket.

Kutatási jelentésünk tematikailag hat nagy egységre tagolódik. Az első fejezet az akkreditált felnőttképzési intézmények általános adatait, a második az intézmények működési adatait, személyi és tárgyi feltételeit veszi górcső alá. A tanulmány harmadik nagyobb egysége a felnőttképzési intézmények képzési portfóliójáról ad képet. E fejezet célja annak feltárása, hogy az akkreditált képző intézmények milyen szempontok szerint alakítják ki képzési kínálatukat, mennyire vannak tisztában, illetve milyen mértékben veszik figyelembe a munkaerőpiac igényeit. A következő nagyobb blokk a felnőttképzési szolgáltatásokra, azon belül az előzetes tudás mérésére vonatkozik. A felnőttképzés e speciális területének vizsgálatával arra kívánunk választ kapni, hogy jellemzően milyen felnőttképzési szolgáltatásokat kínálnak az intézmények, milyen problémák, akadályok

merülhetnek fel a megszerzett tudás mérését, beszámítását illetően. A kutatás fontos szeletét alkotja az esélyegyenlőség biztosításának kérdése, annak vizsgálata, hogy a felnőttképzési intézmények hogyan és milyen mértékben veszik figyelembe a fogyatékossággal élők speciális igényeit, célcsoportjuknak tekintik-e egyáltalán őket a képzéseik megtervezésekor, illetve mit tesznek a képzésekhez történő egyenlő esélyű hozzáférés érdekében. Kutatásunk utolsó egysége az akkreditált felnőttképzési intézmények jogi szabályozására vonatkozik. Képet fest arról, hogy milyen előnyeit, hátrányait látják az intézmények a felnőttképzési akkreditációnak. Gondot okoz-e számukra a felnőttképzésre vonatkozó jogszabályok értelmezése, s amennyiben igen, miben látják maguk az érintettek a problémát, s milyen járható utakat javasolnak azok megoldására?

Az akkreditált képző intézmények feltérképezésén túl céljaink között szerepelt a Dél-alföldi régió munkaerő kereslete és a felnőttképzés képzési kibocsájtása közötti összhang vizsgálata. A munkaerő kereslet és kínálat pontos előrejelzése számos nehézségbe ütközik. Annak ellenére, hogy több tucatnyi általános, speciális elemzés, munkaerő-piaci prognózis, makroszintű előrejelzés, terv, stratégia áll rendelkezésre, rendkívül nehéz reális képet festeni a munkaerő kereslet várható alakulásáról, ugyanis a gazdaság igényei napról napra változnak. A kereslet előrejelzésének általunk is választott módja lehet az álláshirdetések elemzése, melyből számos információt nyerhetünk; például, hogy milyen iskolai végzettséggel, szaktudással, kompetenciákkal rendelkezőkre tart igényt a munkaerőpiac. Az álláshirdetések mögött nagyon sok információ húzódik meg, elemzésükkor nemcsak arra kaphatunk választ, hogy milyen munkakörre és hány főt keresnek, hanem arra is, hogy az adott munkakör betöltéséhez milyen végzettséget, szakképzettséget és kompetenciakészletet vár el a munkáltató. Kutatásunk második részét az Állami Foglalkoztatási Szolgálat honlapján megjelent álláshirdetések elemzése adja, amely a régió munkaerő kereslete és a felnőttképzési intézmények képzési kibocsájtása közötti összefüggéseket tárja fel.

Kutatásunk során a felnőttképzést a felnőttképzésről szóló 2001. évi CI törvény alapján értelmeztük, azaz felnőttképzési tevékenységen a saját képzési program alapján folytatott iskolarendszeren kívüli általános, szakmai és nyelvi képzést és a felnőttképzési szolgáltatások nyújtását értjük.

1.2. A kutatás várható hatásai

Az Európai Unió és hazánk oktatáspolitikájában egyre nagyobb szerepet kap a felnőttképzés, az egész életen át tartó tanulás kérdésköre. A kutatások többsége azonban elsősorban az iskolarendszerű szakképzésre, illetve a felsőoktatásra fókuszál. Kevesebb figyelem összpontosul a felnőttképzésre annak ellenére, hogy évente több mint kétszer annyian szereznek szakképesítést iskolarendszeren kívüli felnőttképzésben, mint iskolarendszeren belül.

A felnőttképzési rendszer vizsgálatára irányuló kutatások elsősorban statisztikai elemzésekre épülnek és a képzésben résztvevők számát, összetételét vizsgálják. A

kutatások másik iránya a felnőttképzési akkreditációs eljárás lefolytatása során szerzett tapasztalatok összegzése. Ugyanakkor nem állnak rendelkezésre a rendszerfejlesztést megalapozó aktuális kutatási eredmények. A felnőttképzés területén folytatott kutatások, a tartalmi, módszertani fejlesztéshez szükséges tudás a rendszerben elszigetelten jelenik meg, ezáltal nem hat a rendszer fejlődésére.

A felnőttképzési intézmények tartalmi működésére vonatkozó kutatások hiátusa indokoltta tette, hogy lefolytassunk egy, az akkreditált felnőttképzési intézmények működéséről átfogó képet adó kutatást. Munkánkat hiánypótlónak és aktuálisnak tartjuk, melynek eredményeképpen alaposabban megismerhetjük a Dél-alföldi régióban működő felnőttképzési intézmények differenciált jellemzőit, működési struktúráit, s javaslatokat fogalmazhatunk meg a felnőttképzési rendszer fejlesztése érdekében. A kutatás eredményei, javaslatai a felnőttképzés módszertani, tartalmi fejlesztésével foglalkozó szakemberek, szakmapolitikai döntéshozók és intézményvezetők számára, valamint a foglalkoztatók és a képzésben résztvevő felnőttek számára is fontos információbázisként szolgálhatnak. A regionális kutatás tapasztalatai, eredményei alapján, a terveink között szerepel jelen kutatás országos szintűvé történő kiterjesztése.

1.3. A kutatás hipotézisei

Kutatásunk tervezésekor a – szakirodalmi források és saját tapasztalataink alapján – a következő hipotéziseket fogalmaztuk meg:

1. Minél magasabb a potenciális munkavállaló iskolai végzettsége, annál nagyobb eséllyel tud elhelyezkedni a munkaerőpiacon. Az állás keresők alacsony iskolai végzettsége közrejátszik abban, hogy nem tudnak elhelyezkedni. A humán erőforrásba való befektetés hosszútávon megtérülő befektetés, segíti a munka világába való beilleszkedést, illetve bennmaradást.
2. A Dél-alföldi régió munkaerőpiaca elsősorban a piacképes szakmával, szaktudással rendelkezőkre tart igényt. A potenciális munkavállalók fizikai munkához való negatív hozzáállása a legnagyobb gátja a munkaerő kereslet kielégítésének.
3. A Dél-alföldi régió akkreditált felnőttképzési intézményei által kínált szakképesítések jellemzően nincsenek összhangban a gazdaság igényeivel. A képző intézmények elsősorban saját igényeiket, érdekeiket veszik figyelembe, a résztvevői igényekre valamint a munkaerő-piaci szükségletekre kevésbé fókuszálnak. Verseny folyik a képzésben résztvevő felnőttekért, minden intézmény érdeke, hogy maximális létszámmal induljon el egy-egy tanfolyam.
4. A felnőttképzési szolgáltatások nyújtását az intézmények kötelező rosszként élik meg, ez megnyilvánul abban, hogy a felnőttképzési szolgáltatások kínálata homogén képet mutat. A Dél-alföldi régió akkreditált intézményei jellemzően csak a kötelezően nyújtandó előzetes tudás mérését és beszámítását illetve még egy szabadon választható szolgáltatás lehetőségét nyújtják a résztvevőknek.

5. A Dél-alföldi régióban működő akkreditált felnőttképzési intézmények előzetes tudás mérésével kapcsolatos magatartása nem tekinthető jogkövetőnek, szabályszerűnek és gyakorlatiasnak. Ennek oka, hogy az előzetes tudás felmérésének és beszámításának nincs megfelelő jogszabályi, illetve módszertani háttere, valamint hiányzik az e szolgáltatás nyújtására alkalmas szakembergárda.
6. A fogyatékossgal élők és a későbbi életkorban sérültté vált emberek felnőttképzési lehetőségei korlátozottak, a Dél-alföldi régióban kevés akkreditált felnőttképzési intézmény tudja vagy akarja vállalni e speciális csoportok képzését.
7. A Dél-alföldi régió akkreditált felnőttképzési intézményeinek képzéseiben kevés esetben vesz részt fogyatékossgal élő személy. A képzésekhez történő egyenlő esélyű hozzáférés nem megoldott. A képző intézmények nincsenek tisztában és nincsenek felkészülve – sem személyi, sem tárgyi feltételeikben – a fogyatékossgal élőkkel való képzési célú foglalkozásra.
8. A Dél-alföldi régióban működő felnőttképzési intézmények elsősorban azért akkreditáltatják magukat, illetve programjaikat, hogy biztosítsák a minőségi működést és hozzáférjenek az állami és európai uniós támogatásokhoz. Az intézmények számára a legnagyobb problémát a túl sok adminisztráció jelenti.
9. A Dél-alföldi régióban működő akkreditált felnőttképzési intézmények többségének nehézséget okoz a jogszabályok értelmezése, amit elsősorban az állandó változások és a nem egyértelmű követelmények generálnak.
10. A Dél-alföldi régió akkreditált felnőttképzési intézményei számára a 2001. évi CI. törvény 2009. októberi módosítása értelmében a 240 órát meghaladó, támogatott képzések esetében kötelezően bevezetett digitális írástudás képzési folyamatba történő beillesztése nem volt problémamentes.

1.4. A kutatás során alkalmazott módszerek

A kérdőíves lekérdézés megkezdése előtt másodelemzéseket végeztünk. A másodelemzések alapját a Központi Statisztikai Hivatal, a Nemzetgazdasági Minisztérium, a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet, az Állami Foglalkoztatási Szolgálat, az Országos Statisztikai Adatgyűjtési Program 1665, és az EUROSTAT publikált kiadványai és internetes adatbázisai képezik.

A helyzetelemzéshez szükséges adatok összegyűjtésének legkézenfekvőbb módja a kérdőíves felmérés, így a Dél-alföldi régió akkreditált intézményeit feltérképező empirikus kutatásunk módszere: primer adatgyűjtés, strukturált kérdőíves lekérdézés. A kutatás teljes körű mintavételen alapult, a mintát a Dél-alföldi régióban működő érvényes akkreditációval rendelkező, felnőttképzési tevékenységet folytató képző intézmények alkották. Az intézmények listája a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet nyilvántartásából származik.

A kérdőívet az esetek többségében az intézmények vezetői töltötték ki, több esetben bevonva az illetékes munkatársukat, a felnőttképzésért felelős személyt. A kérdőívhez tartozó kísérőlevélben lehetőséget és elérhetőséget biztosítottuk az intézmények számára a kérdőív elektronikus verziójának igénylésére. A kérdőív papíralapú és elektronikus kiküldése után többször megkerestük az intézményeket telefonon, ezzel is motiválva őket a kitöltésre, növelve a válaszadási hajlandóságot.

Az adatgyűjtés a teljes körű mintavétel biztosítása érdekében névvel történt, de az adatok feldolgozása a társadalomtudományi kutatások etikai normáinak betartásával anonim módon zajlott. A kérdőívből nyert adatok kódolása, feldolgozása és elemzése Excel illetve SPSS statisztikai programmal történt. E rendszer segítségével gyakorisági megoszlásokat, valamint kereszttábla elemzéseket végeztünk.

A 123 képző intézményhez eljuttatott kérdőívből – többszörös telefonos egyeztetést követően – 64 érkezett vissza. Az intézményekről a munkánk könnyítése érdekében saját adatbázist készítettünk, melyben feljegyeztük az elutasítások indokait. Az adatok tisztítása után megállapítottuk, hogy két intézmény annak okán utasította el a válaszadást, mert időközben megszűnt az akkreditációja, másik kettő 2009-ben nem folytatott felnőttképzési tevékenységet, illetve további két intézmény székhelye szerint nem a régióban működik, tehát az NSZFI FAT adatbázisa nem egyezik a valódi gyakorlattal. Ez alapján a mintánk nem 123, hanem 117 intézmény. A visszaérkezett 64 kérdőív a tisztított minta 55%-a. A visszaérkezett 64 kérdőívből azonban 9 – a kitöltés hiányosságai miatt – értékelhetetlen volt. Így a feldolgozható kérdőívek száma 55 volt, ez a tisztított teljes minta 47%-a, amely lehetővé teszi, hogy a kapott kutatási adatokkal leírjuk a Dél-alföldi régió akkreditált felnőttképzési intézményeiben folyó szakmai munkát, a jogszabályi követelményeknek való megfelelést, az intézmények vélekedését, felkészültségük mértékét az új tartalmi követelmények megvalósítására.

A kérdőív szerkezetileg 6 nagy egységre tagolódott:

- I.** Intézmény általános adatai (intézmény alakulásának éve, akkreditáció éve, jogi forma stb.)
- II.** Intézmény működési adatai (rendelkezésre álló személyi és tárgyi feltételek, finanszírozás, pályázatok, fejlesztések stb.)
- III.** Intézmény képzési adatai 2009-re vonatkozóan (képzési kínálat, képzések típusai, megvalósított képzések száma, képzésben résztvevők száma, célcsoportok, képzési kínálat alakítását befolyásoló tényezők stb.)
- IV.** Felnőttképzési szolgáltatások (szolgáltatások típusai, díja, előzetes tudás felmérésének módszerei, eszközei stb.)
- V.** Esélyegyenlőség biztosítása (képzésekhez való egyenlő hozzáférés biztosítása, fogvatékkal élők képzése stb.)
- VI.** Jogi szabályozás (minőségirányítási rendszer, jogi szabályozás változása, felnőttképzési akkreditáció előnyei, hátrányai stb.)

A Dél-alföldi régió munkaerő keresletének megismerését célzó empirikus kutatás 2010. májustól júliusig tartott a Dél-alföldi régióban. Az Állami Foglalkoztatási Szolgálat honlapján megjelent álláshirdetéseket a kutatócsoport egyik tagja – Farkas Erika – napi rendszerességgel mentette le, majd megyék, iskolai végzettség szerint csoportosította. A három hónap alatt összesen 2210 álláshirdetést elemzett. A felnőttképzési intézmények képzési kibocsátására vonatkozó információk az Országos Statisztikai Adatgyűjtési Programból (a továbbiakban: OSAP) kerültek lekérdezésre. A kutatásból származó információk feldolgozásának módszere: adat-, illetve tartalomelemzés.

A kutatás során a felnőttképzéssel foglalkozó intézmények 2009-re vonatkozó képzési adatait, jellemzőit vizsgáltuk. A teljes kutatás időbeli intervalluma: 2010. április - 2011. február.

Jelen tanulmányunkban a Dél-alföldi régió rövid bemutatása után a kutatások legfontosabb eredményeit és a kutatási eredményekre alapozott – a felnőttképzési rendszer fejlesztése érdekében megfogalmazott – javaslatainkat adjuk közre.

2. A DÉL-ALFÖLDI RÉGIÓ GAZDASÁGI JELLEMZŐI

A Dél-alföldi régió Magyarország legnagyobb kiterjedésű régiója, az ország délkeleti részén fekszik, Bács-Kiskun, Békés és Csongrád megyét foglalja magában. Hazánk egyik legelmaradottabb régiója, fő sajátossága: a gazdaság agrárkaraktere. A Dél-alföldi régió gazdasági szerkezete különbözik az országos arányoktól. Az ipar területén nem mutatkozik szignifikáns különbség, azonban a mezőgazdaság részesedése a GDP-ből közel háromszorosa az országos átlagnak (Dél-Alföldi Operatív Program, 2007). Kedvezőtlen gazdasági helyzetét alátámasztja, hogy a Dél-alföldi régió GDP-je 2008-ban 2379146 millió Ft volt, mely hazánk GDP-jének mindössze 9%-a, az EU 27 átlagának pedig csupán 42,4 %-a (KSH, 2010a).

A Dél-alföldi régió kedvezőtlen helyzetéhez hozzájárul az a tendencia, hogy a foglalkoztatottak száma alulreprezentált, a munkanélküliek és az inaktívak aránya pedig felülreprezentált mind az európai, mind az országos átlaghoz viszonyítva. Az aktivitási arány az Észak-magyarországi és az Észak-alföldi régió után a Dél-Alföldön a legalacsonyabb. A munkanélküliségi ráta a Dél-alföldi régióban a 3. legkedvezőtlenebb az országban. 2010 II. negyedévében 3778900 főt foglalkoztatottak hazánkban. A Dél-alföldi régióban a kereső tevékenységet folytatók 12,9%-a él. Országosan közel fél millióra tehető a munkanélküliek száma, melyből 56 ezren munkanélküliek a Dél-Alföldön. A régión belül Csongrád megyében a legmagasabb a foglalkoztatási ráta és itt a legalacsonyabb a munkanélküliek aránya. Nagy problémát jelent a gazdaságilag inaktívak csoportjának nagyságrendje, számuk mindössze 20,6 ezer fővel kevesebb a foglalkoztatottakénál (KSH, 2010 b, c, d, e, f, g, h).

1. táblázat

Aktivitási adatok a 15-74 éves lakosság körében a Dél-alföldi régióban 2010. II. negyedév (ezer fő; %)

Forrás: KSH, 2010 a, b, c, d, e, f, g, h adatai alapján saját szerkesztés

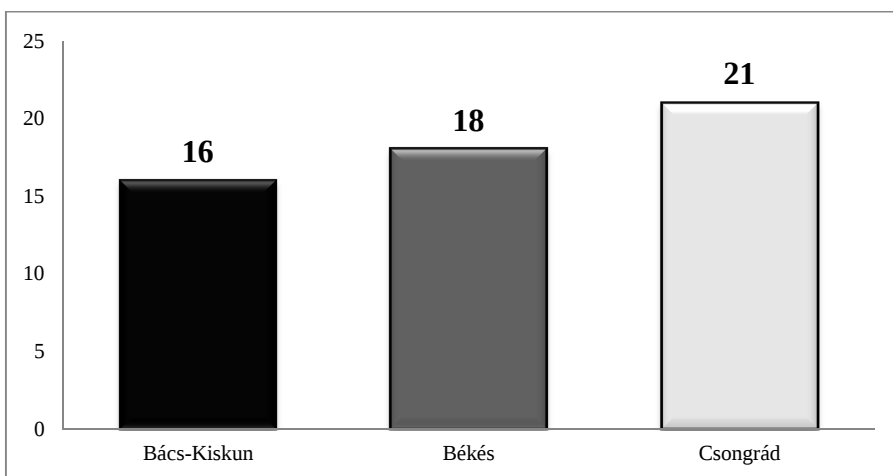
AKTIVITÁSI ADATOK	MEGYÉK/ RÉGIÓ				
	Bács-Kiskun	Békés	Csongrád	Dél-Alföld	Országos
Foglalkoztatottak száma (ezer fő)	191,6	129,4	164,7	485,7	3778,9
Munkanélküliek száma (ezer fő)	23,9	16,9	15,2	56,1	473,3
Gazdaságilag aktívak száma (ezer fő)	215,5	146,3	179,9	541,8	4 252,2
Gazdaságilag inaktívak száma (ezer fő)	186,2	132,7	146,2	465,1	3436
Foglalkoztatási ráta (%)	47,7	46,4	50,5	48,2	49,2
Munkanélküliségi ráta (%)	11,1	11,6	8,5	10,3	11,1
Aktivitási ráta (%)	53,7	52,4	55,2	53,8	55,3

3. FELMÉRÉS A DÉL-ALFÖLDI RÉGIÓ AKKREDITÁLT FELNŐTTKÉPZÉSI INTÉZMÉNYEINEK MŰKÖDÉSI JELLEMZŐIRŐL

3.1. Az intézmények általános adatai

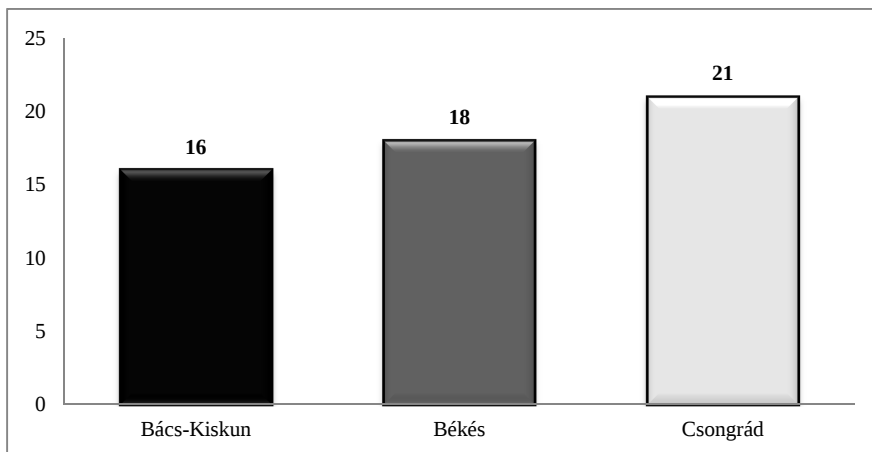
A Dél-alföldi régióban, 2010-ben az NSZFI FAT nyilvántartása alapján 123 akkreditált felnőttképzési intézmény működött. A legtöbb akkreditált intézmény (47) Bács-Kiskun megyében, valamivel kevesebb (42) Csongrád megyében, a legkevesebb (34) Békés megyében található. A kiküldött kérdőíveket a Békés megyében működő intézmények 53%-a, Csongrád megyében az intézmények 50%-a, Bács-Kiskun megyében az intézmények mindössze 34%-a töltötte ki.

1. ábra
A válaszadó intézmények megye szerinti eloszlása (db)

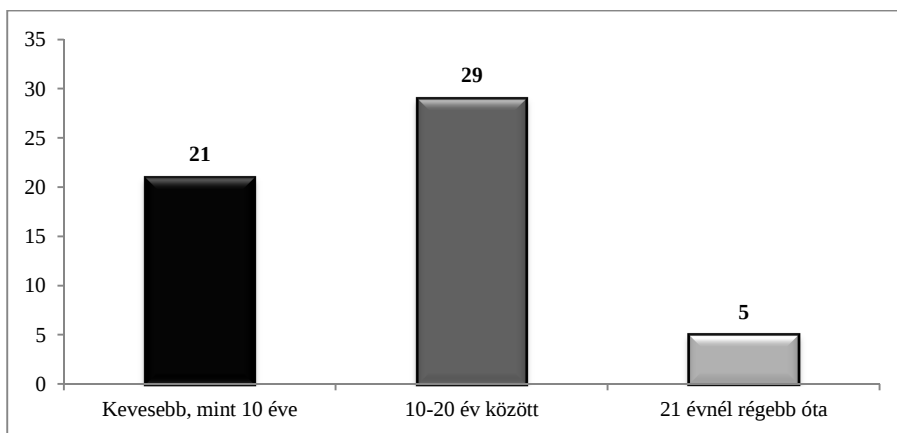
A 2. ábra azt szemlélteti, hogy mikor jöttek létre a vizsgálatba vont felnőttképzési intézmények. A képző intézmények létrejöttét tíz éves időintervallumokra osztottuk fel. A válaszadó intézmények közel kétharmada 1990-2000 között jött létre, ennek oka valószínűleg a rendszerváltás utáni gazdasági-társadalmi fellendülés, a vállalkozói szabadság és a vállalkozói szellem növekedése. A tömeges munkanélküliség megjelenésével felértékelődött az átképzés, továbbképzés szerepe, a felnőttképzés jó üzletnek tűnt és gomba módra szaporodtak a felnőttek oktatásával-képzésével foglalkozó vállalkozások. Az iskolarendszeren kívüli tanfolyamok szervezését külön rendelkezés nem szabályozta, így korlátozó jogszabály hiányában ilyen képzéseket bárki lebonyolíthatott. A képzők nyilvántartásba vételét a 2/1997. (I. 22.) MüM rendelet szabályozta először. A rendszerváltás előtt és az ezredforduló után létrejött intézmények ugyanolyan arányban (18%-ban) vannak jelen a felnőttképzési palettán.

2. ábra
Az intézmények létrejöttének megoszlása (%)

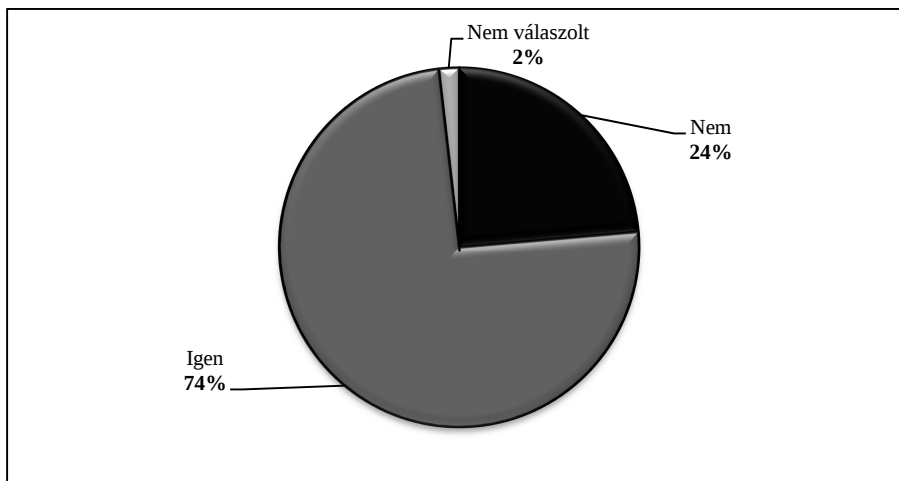
Azt is megkérdeztük, hogy hány éve végeznek rendszeresen felnőttképzési tevékenységet. A válaszadó intézmények több mint fele 10-20 éve, 38%-a kevesebb, mint 10 éve és mindössze 5 intézmény van, amely 21 évnél régebb óta folytat felnőttképzési tevékenységet. Az előző kérdéssel összefüggésben megállapíthatjuk, hogy nem minden esetben köthető össze egy intézmény létrejötte a felnőttképzési tevékenység megkezdésével.

3. ábra
A felnőttképzési tevékenység folytatásának ideje (db)

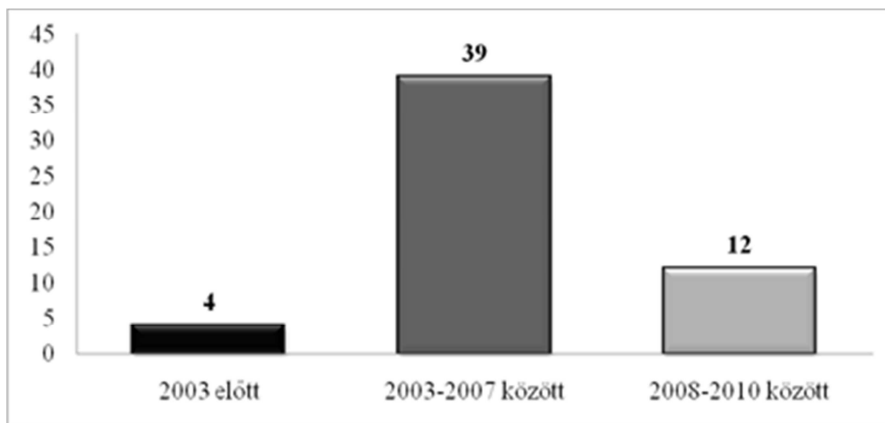
Megkérdeztük az intézményeket, hogy a felnőttképzésen kívül végeznek-e más tevékenységet. Az 54 válaszadó intézmény zöme (74%-a) más tevékenységet is folytat a felnőttképzésen kívül, közel negyedének nincs más tevékenységprofilja.

4. ábra
A felnőttképzésen kívüli más tevékenység folytatásának megoszlása (%)

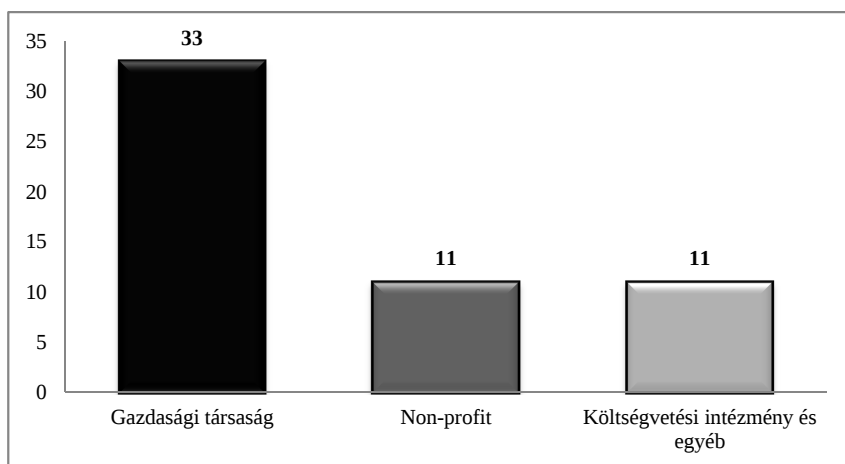
Feltérképeztük, hogy melyik évben akkreditáltatták magukat először az intézmények. A válaszokat az 5. ábra szemlélteti. Az 55 válaszadó intézmény 72%-a (39 intézmény) 2003-2007 között akkreditáltatta intézményét, ebből 19 intézmény 2003-ban, azaz a felnőttképzési akkreditációt életre hívó jogszabály megjelenése és hatálybalépése után igyekezett mihamarabb megfelelni az intézmény-akkreditáció követelményrendszerének. Mivel az intézmény-akkreditáció négy évig hatályos, ezek az intézmények már két akkreditációs eljáráson vannak túl, és 2011-ben esedékes a következő akkreditáció. Ezalatt az idő alatt azonban jelentősen változtak, jellemzően szigorodtak az intézmény-akkreditáció jogszabályi követelményei. Az egyik legfontosabb változás 2007-ben következett be, amikor a program-akkreditáció és az akkreditált program megvalósítása az intézmény-akkreditáció feltételévé vált. A válaszok alapján 4 intézmény van, amely 2003 előtt lett akkreditált. Ezek közül 2 intézmény 2002-ben, tehát azonnal reagált a lehetőségre (az első intézmény-akkreditáció iránti kérelem 2002. szeptember 23-án érkezett be a Nemzeti Felnőttképzési Intézethez). Két intézmény 2002 előtti dátumot jelölt meg, amely nyilvánvalóan nem vonatkozhat a felnőttképzési intézmény akkreditációjára. Az intézmények több mint ötöde az elmúlt 2-3 éven belül szerzett intézmény-akkreditációt.

5. ábra
A felnőttképzési intézmények megoszlása az akkreditálás éve szerint (db)

Jogi forma szerint az 55 válaszadó intézmény 60%-a gazdasági társaságként, 20-20%-a non-profit és költségvetési és egyéb intézményként működik (6. ábra).

6. ábra
Az intézmények jogi forma szerinti megoszlása (db)

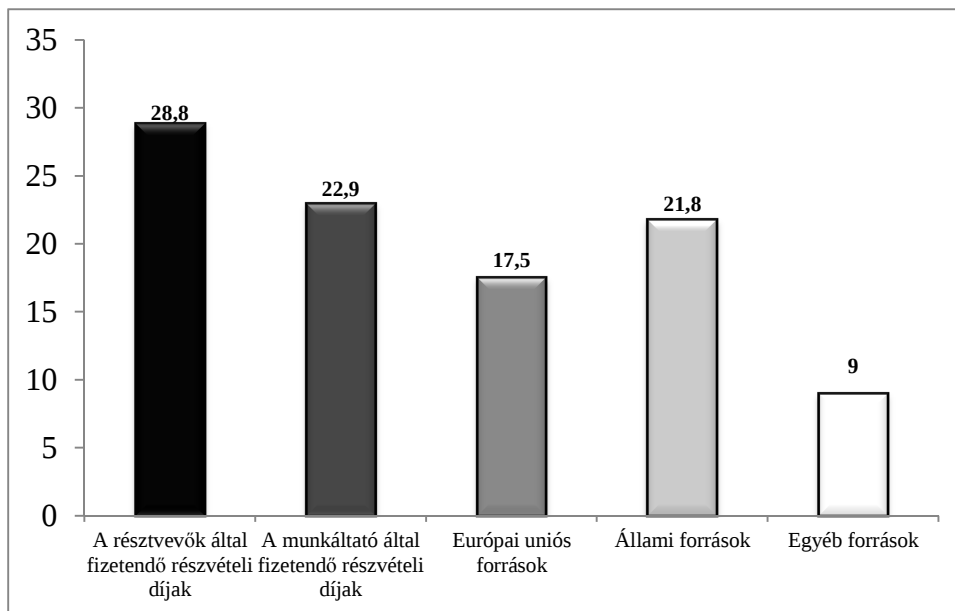

3.2. Az intézmények működési adatai

A Dél-alföldi régió akkreditált felnőttképzési intézményeinek általános adatai után górcső alá vettük a működési adatokat. A 7. ábra azt mutatja, hogy milyen arányban teszik ki az intézmények bevételeit a különböző források. Láthatjuk, hogy elsősorban a résztvevők által fizetendő részvételi díjak, másodsorban a munkáltató által fizetett részvételi díj, illetve az állami források, valamint az EU-s és egyéb források jelentik az intézmények bevételeit. Az egyéb bevételek a következők voltak: szolgáltatási díjak, tagdíj, kamat, fenntartói hozzájárulás, alapítványi, egyházi támogatás, ingatlanhasznosítás. A 7. diagram azt mutatja, hogy közel azonos arányban teszik ki az intézmények bevételeit a

különböző források. Ezt a százalékos megoszlást az egyes intézmények által meghatározott arányok eloszlása adta.

7. ábra
Az intézmények bevételeit kitevő források eloszlása (%)

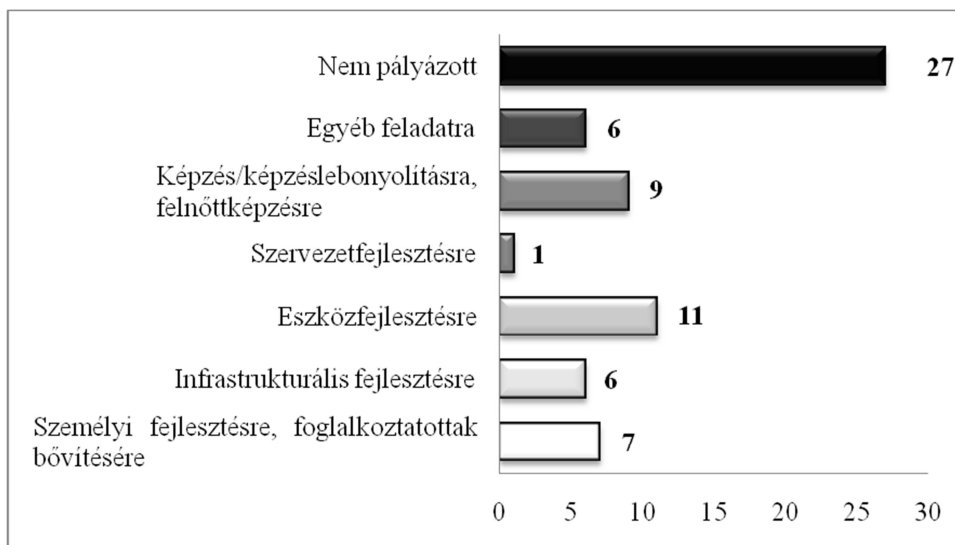
Ha az intézmények működésének jogi formája szerint vizsgáljuk a kérdést, akkor azt tapasztaljuk, hogy a költségvetési intézmények bevételeit jellemzően az állami és az európai uniós források teszik ki. A vállalati képzések szervezésében a gazdasági társaságok járnak élen. A non-profit szervezetek elsősorban a résztvevők által fizetett részvételi díjakból gazdálkodnak (2. táblázat).

2. táblázat
Az intézmények bevételeinek forrása jogi forma szerint

JOGI FORMA	A BEVÉTELEK FORRÁSA (%)				
	A résztvevők által fizetendő részvételi díjak	A munkáltató által fizetendő részvételi díjak	Európai uniós források	Állami források	Egyéb források
Gazdasági társaság	34,0	29,3	14,8	16,2	5,7
Non-profit szervezet	32,8	11,3	13,5	20,1	22,3
Költségvetési intézmény és	10,1	13,3	28,8	40,0	7,8
ÖSSZESEN	28,8	22,9	17,5	21,8	9,0

Az előző kérdést tovább vizsgálva megkérdeztük a képző intézményeket, hogy pályáztak-e az elmúlt két évben európai uniós forrásokra. Meglepő, hogy a mintában szereplő 55 intézmény közel fele az elmúlt két évben nem pályázott európai uniós forrásokra. Ez azért is meglepő, mert az előző kérdésnél kiderült, hogy az intézmények bevételeinek jelentős részét alkotják az európai uniós források. Minden bizonnyal azon intézményeknél, amelyek pályáztak EU-s forrásokra, az átlagnál jóval magasabb arányt tettek ki a pályázatból származó bevételek. Az EU-s forrásokra pályázó 28 intézmény többnyire eszközfejlesztésre, és felnőttképzési programok lebonyolítására kért támogatást. 7 intézmény személyi fejlesztésre, foglalkoztatottak bővítésére, 6 pedig infrastrukturális fejlesztésre pályázott. Mindössze egy intézmény adta azt a választ, hogy szervezetfejlesztésre adta be pályázatát (8. ábra).

8. ábra
Az akkreditált intézmények Európai Unió pályázatainak tárgya (db)

Ha a pályázati aktivitást megyénként és jogi forma szerint is megvizsgáljuk, megállapíthatjuk, hogy a Bács-Kiskun megyében működő felnőttképzési intézmények nyújtottak be leginkább pályázatot európai uniós forrásokra. Jogi forma szerinti megoszlásban a gazdasági társaságok voltak a legaktívabbak (3. táblázat)

3. táblázat

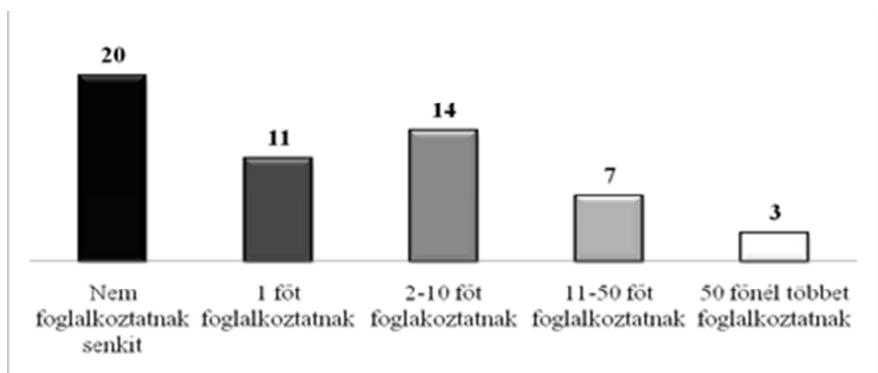
Európai uniós forrásokra pályázó intézmények száma megye és jogi forma szerinti megoszlásban (db)

MEGYE	PÁLYÁZOTT	NEM PÁLYÁZOTT	ÖSSZESEN
Bács-Kiskun	11	5	16
Békés	9	9	18
Csongrád	8	13	21
JOGI FORMA	PÁLYÁZOTT	NEM PÁLYÁZOTT	ÖSSZESEN
Gazdasági társaság	15	18	33
Non-profit szervezet	7	4	11
Költségvetési intézmény és egyéb	6	5	11
ÖSSZESEN	28	27	55

A következő kérdés a képző intézményeknél foglalkoztatottak létszámára irányult. Az 55 válaszadó intézmény több mint harmada nem foglalkoztat teljes munkaidőben oktatót, ötöde egy főt, negyede 2-10 főt, 13%-a pedig 11-50 főt foglalkoztat. 3 olyan intézmény volt (két szakközépiskola és egy főiskola), mely elmondása szerint 50-nél több főt foglalkoztat teljes munkaidőben. A teljes munkaidőben való foglalkoztatás helyett az intézmények gyakran megbízási vagy még jellemzőbben vállalkozási szerződéssel foglalkoztatnak oktatókat. A teljes munkaidőben foglalkoztatott oktatók száma természetesen függ az intézmény méretétől, az indított képzések számától, jellegétől és a képzésben résztvevők számától, igényeitől is.

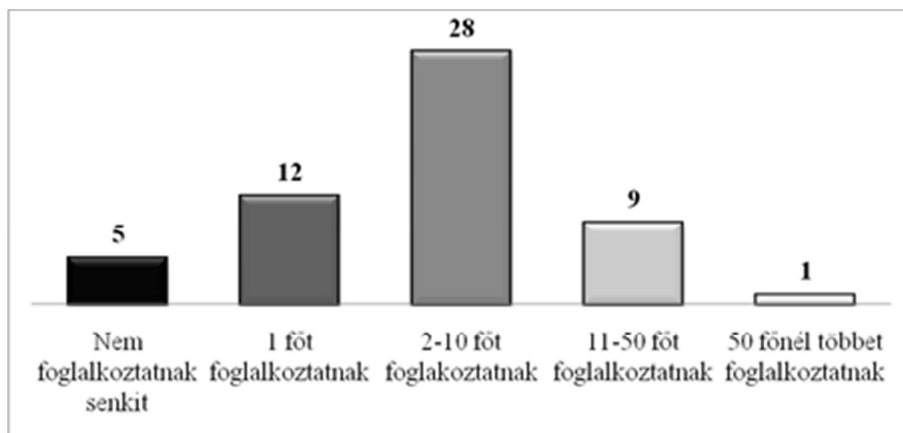
9. ábra

Az intézményeknél teljes munkaidőben foglalkoztatott oktatók létszáma (db)

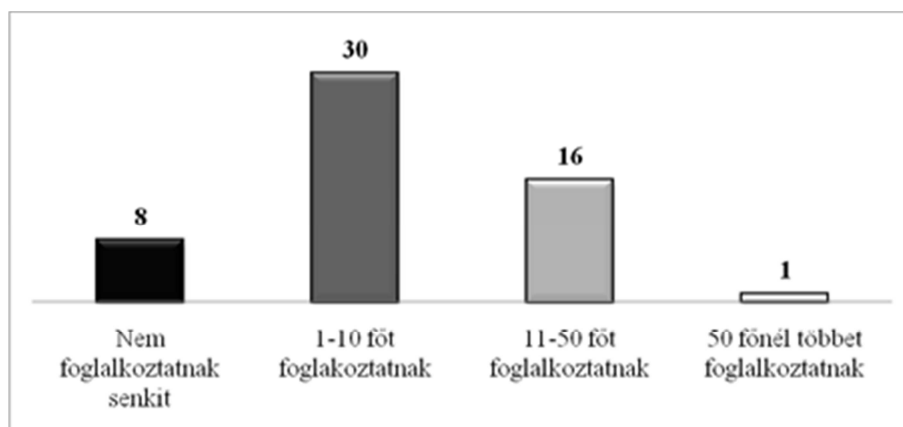
Az oktatókon kívül a teljes munkaidőben foglalkoztatott egyéb munkatársak (nem oktatók) számát is megkérdeztük. A válaszadó 55 intézmény több mint fele 2-10 fő egyéb munkatársat, több mint ötöde 1 főt, 5 intézmény pedig nem foglalkoztat teljes munkaidőben egyéb munkatársat (10. ábra).

10. ábra
Az intézményeknél teljes munkaidőben foglalkoztatott egyéb munkatársak létszáma (db)

A következő kérdés szorosan kapcsolódik az előzőhöz, mintegy kiegészíti, magyarázza azt. Az óraadó tanárok foglalkoztatása általában megbízási, illetve vállalkozási szerződéssel történik. Az intézmények több mint fele 1-10 főt foglalkoztat óraadó tanárként, 16 intézmény 11-50 főt, 8 intézmény pedig nem foglalkoztat óraadó tanárt (11. ábra).

11. ábra
Az intézményeknél foglalkoztatott óraadó tanárok száma (db)

A 4. számú táblázat adatai azt mutatják, hogy a költségvetési intézmények foglalkoztatnak leginkább főállású oktatókat és egyéb – jellemzően oktatásszervezéssel foglalkozó – munkatársakat.

4. táblázat
Az intézményeknél foglalkoztatott munkatársak átlagos létszáma (fő) jogi forma szerint

JOGI FORMA	A FOGLALKOZTATÁS TÍPUSA			
		Teljes munkaidőben foglalkoztatott oktatók száma	Teljes munkaidőben foglalkoztatott egyéb munkatársak száma	Foglalkoztatott óraadó tanárok száma
Gazdasági társaság	átlag	1,8	3,5	8,7
	szervezet	33,0	33,0	33,0
Non-profit szervezet	átlag	6,6	4,1	35,1
	szervezet	11,0	11,0	11,0
Költségvetési intézmény és egyéb	átlag	73,4	35,0	13,7
	szervezet	11,0	11,0	11,0
ÖSSZESEN	átlag	17,1	9,9	15,0
	szervezet	55,0	55,0	55,0

Az akkreditációs eljárás és követelményrendszer részletes szabályairól szóló 24/2004. (VI. 22.) FMM rendelet 1. számú melléklete meghatározza a kötelezően foglalkoztatásra irányuló jogviszonyban álló képzésért felelős vezető végzettségét. Erre irányuló kérdésünkre 3 intézmény nem válaszolt. Az 52 válaszadó intézményből 47 esetben főiskolai vagy egyetemi, míg 5 intézménynél középfokú végzettséggel rendelkezik a felnőttképzésért felelős személy. A felnőttképzésért felelős személy nemek szerinti megoszlása fele-fele arányú. A 12. ábra a felnőttképzésért felelős személy képesítéseit mutatja, aki a 48 válaszadó intézmény 44%-ánál pedagógus, tanár, iskolavezető, illetve szakoktató képesítéssel rendelkezik. A válaszadó intézmények közel ötödénél egyéb szakmai végzettséggel rendelkező személy, 17%-nál pedig andragógus, felnőttoktatási szakértő a felnőttképzésért felelős személy. Nagyon kevés azon intézmények száma, ahol a felnőttképzésért felelős személy andragógiai vagy más felnőttképzéshez kapcsolható szakmai végzettséggel rendelkezik.

12. ábra
A felnőttképzésért felelős személy képesítése (db)

Feltérképeztük az intézményekben dolgozó főfoglalkozású munkatársak munkaköreit és az adott munkakört betöltő személyek iskolai végzettségét és képesítését. Erre a kérdésre 51 intézmény válaszolt. Az eredményeket fenntartással kell kezelnünk, ugyanis feltehetően nem minden munkakört soroltak fel az intézmények, valamint nem csak a felnőttképzés területén dolgozó munkatársak adatait tüntették fel. Ennek ellenére a válaszokból a főbb tendenciák kirajzolódnak.

A válaszadó 51 intézmény összesen 143 munkakört nevezett meg. A képző intézmények jellemzően három különböző munkakörben foglalkoztatnak főállású munkatársakat. A munkakörök szerinti megoszlást a 13. ábrán láthatjuk. A főfoglalkozású munkatársak a legnagyobb arányban vezető beosztásúak: igazgató, ügyvezető igazgató, irodavezető, osztályvezető munkakörökben tevékenykednek. A 14. ábra azt mutatja, hogy az intézmények jelentős része 1 főt foglalkoztat vezető beosztásban és főállásban. A 48-ból 40 intézmény adta meg a vezetők iskolai végzettségét, melyből 32-nek felsőfokú, 8-nak középfokú végzettsége van. A vezetők jellemzően andragógiai, illetve mérnöki képesítéssel rendelkeznek.

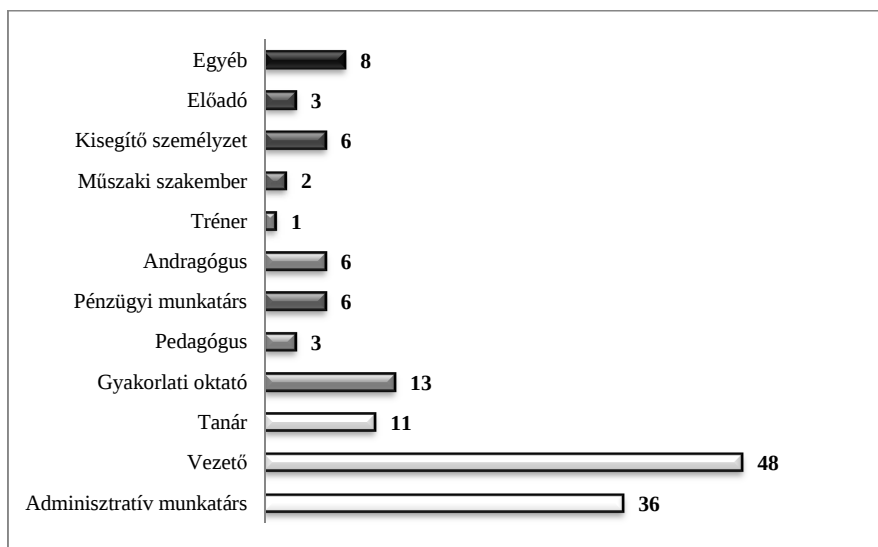
A főfoglalkozásúak körében a második legjellemzőbb munkakör az adminisztratív munkatárs. A jelölések egynegyedében oktatásszervezőket, titkárokat, ügyintézőket soroltak fel a válaszadó intézmények. 23 intézményben 1 fő dolgozik ebben a munkakörben, iskolai végzettség szerint ezen dolgozók több mint fele felsőfokú iskolai végzettséggel rendelkezik. Érdekes, hogy jellemzően könyvelői illetve közgazdász képesítéssel rendelkeznek az adminisztratív munkatársak.

A kérdőívet kitöltő személyek 13-szor említették a gyakorlati oktató munkakört. Ebből 10 esetben főiskolával, 3 esetben pedig érettségivel rendelkeznek az oktatók. A tanár munkakör a 143-ból mindössze 11 esetben szerepelt. Ebből 5 esetben több mint 10 fő dolgozik főállású tanárként. A tanárok felsőfokú végzettséggel és tanári képesítéssel rendelkeznek.

A pénzügyi munkatárs, andragógus valamint a kisegítő személyzet egyaránt 6-6 jelölést kapott. Az andragógus kategória alá soroltuk a felnőttképzésért felelős személyt, illetve a közművelődési szakembereket is, akik főiskolai végzettséggel és jellemzően felnőttképzési és tanári képesítéssel rendelkeznek. Az intézmények többsége 1 főt foglalkoztat ebben a munkakörben. Meglepő, hogy tréner mindössze egy intézmény nevezett meg, s az egészségügyi munkatárs, valamint a pszichológus nem szerepeltek a felsorolt munkakörök között.

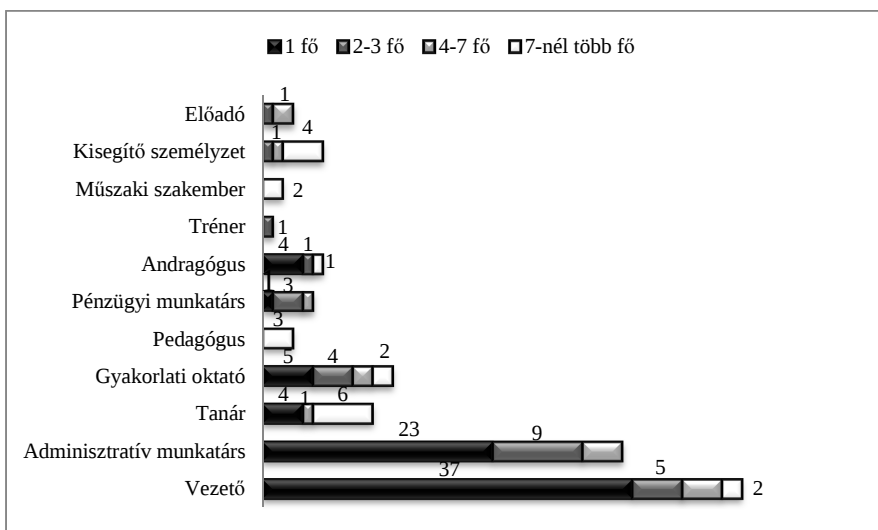
13. ábra

Az intézményekben dolgozó főfoglalkozású munkatársak munkakörök szerinti megoszlása (db)

14. ábra

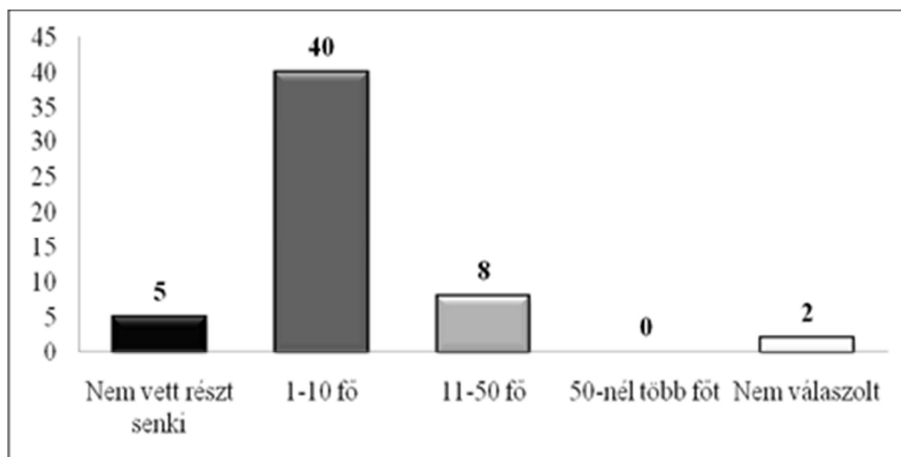
Az intézményeknél adott munkakörben foglalkoztatottak létszáma (db)

Kérdés irányult arra, hogy az intézmények főállású munkatársai 2009-ben milyen arányban és milyen jellegű továbbképzéseken vettek részt. Az 53 válaszadó intézmény 75%-nál 1-10 fő – ebből 15 intézmény esetében 2 fő – vett részt továbbképzésen. 8 intézménynél 11-50 főállású munkatárs is volt továbbképzésen 2009-ben. 5 olyan intézmény volt, ahol nem vettek részt a főállású munkatársak az adott évben továbbképzésen (15. ábra).

15. ábra

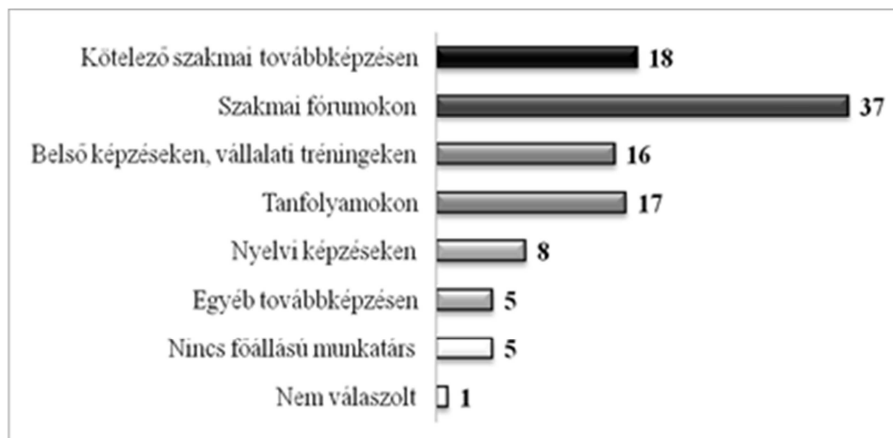
A főállású munkatársak továbbképzéseken való részvételének létszám szerinti megoszlása (db)

Azt is megkérdeztük, hogy milyen jellegű továbbképzéseken vettek részt a munkatársak. Erre a kérdésre több választ jelölhettek meg az intézmények. Az intézmények több mint kétharmada a szakmai fórumokon való részvételt, harmada a kötelező szakmai továbbképzéseket, valamivel kevesebben a tanfolyamokat és a belső képzéseket, illetve a vállalati tréningeket jelölték meg. Nyelvi képzéseken, egyéb továbbképzéseken kisebb arányban vettek részt a főállású munkatársak 2009-ben (16. ábra).

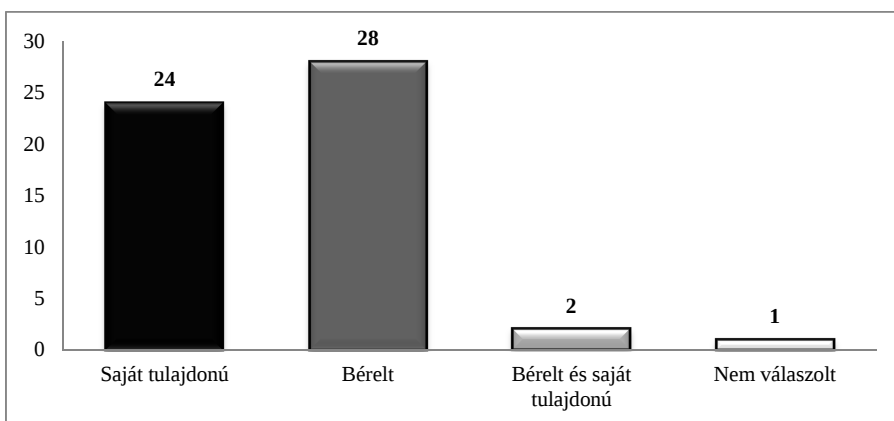
16. ábra

Milyen jellegű továbbképzéseken vettek részt az intézmények főállású munkatársai? (db)

A személyi feltételek után a tárgyi feltételeket is megvizsgáltuk. Elsőként az állandó képzési helyszínre kérdeztünk rá. A válaszadó 55 intézményből mindössze 1 intézménynek nincs állandó képzési helyszíne. Az intézmények több mint fele bérlő képzési helyszínt, 44%-a saját tulajdonú képzési helyszínnel rendelkezik, míg 2 intézmény esetében a képzési helyszín egyrészt saját tulajdonú, másrészt bérelt (17. ábra).

17. ábra
Az intézmények állandó képzési helyszíne (db)

A költségvetési intézmények mindegyike saját tulajdonú képzési helyszínnel rendelkezik. Ezek az intézmények jellemzően önkormányzati vagy minisztériumi fenntartásúak, így a saját tulajdon a gyakorlatban inkább vagyongazdálkodás, vagyongazdálkodási szerződés alapján értelmezhető.

A non-profit szervezetek közül csak 1 rendelkezik saját tulajdonú képzési helyszínnel. Ez nem meglepő, hiszen a non-profit intézmények esetében a mindennapi működés megteremtésének feltételei is komoly erőfeszítéseket igényelnek (5. táblázat).

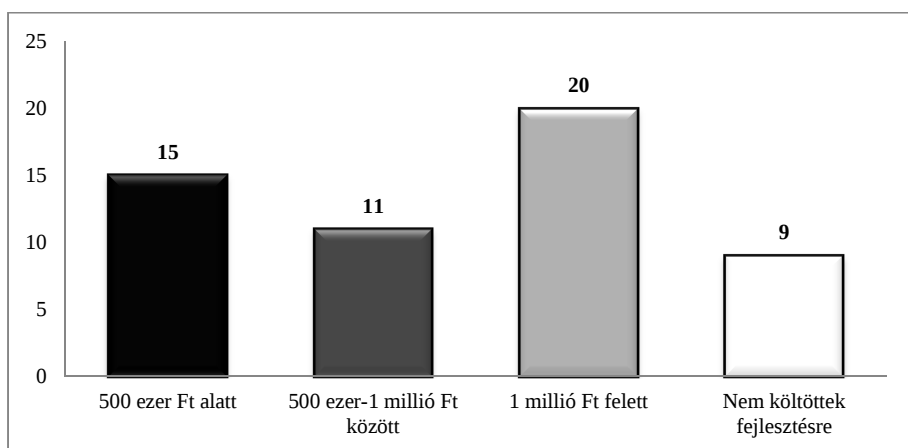
5. táblázat
Képzési helyszínek tulajdonformája a képző intézmények jogi formája szerint (db)

JOGI FORMA	KÉPZÉSI HELYSZÍN		
	Saját tulajdonú	Bérelt	Saját és bérelt tulajdonban egyaránt
Gazdasági társaság	12	18	2
Non-profit szervezet	1	10	0
Költségvetési intézmény és egyéb	11	0	0
ÖSSZESEN	24	28	2

Megkérdeztük, hogy az intézmények költöttek-e tárgyi eszközök beruházására, vásárlására az elmúlt két évben. Az 55 válaszadó intézmény 84%-a költött, 16%-a nem költött tárgyi eszközök beruházására. Jogi forma szerinti megoszlásban a költségvetési

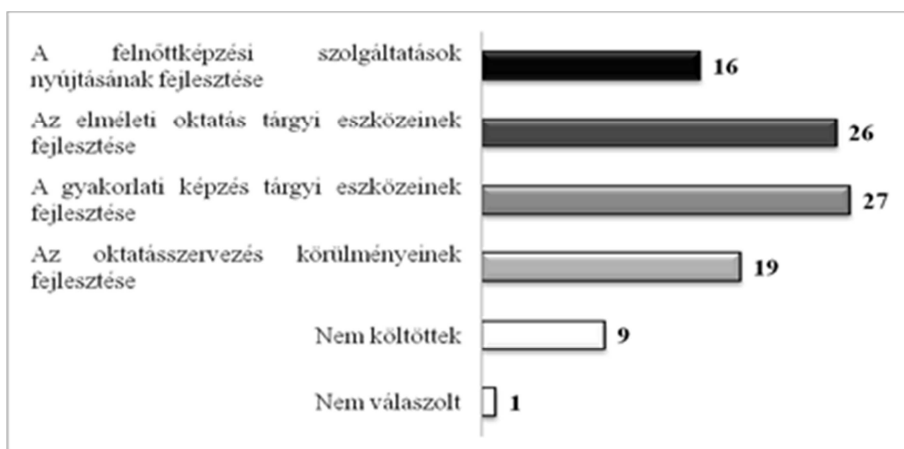
intézmények mindegyike, a non-profit szervezeteknek 78,8%-a, a gazdasági társaságoknak 81,8%-a költött tárgyi eszközök beruházására. A kérdést az elmúlt 2 évre vonatkozóan tettük fel, tehát nem tudhatjuk, hogy az intézmények 3 évvel korábban beruháztak-e, illetve a jövőben tervezik-e a beruházást. Kíváncsiak voltunk, hogy milyen nagyságrendű beruházásról volt szó összesen. A legtöbb intézmény 1 millió Ft felett, 15 intézmény 500 ezer Ft alatt, 11 intézmény 500 ezer és 1 millió Ft között költött beruházásokra 2008 és 2010 között (18. ábra).

18. ábra
A tárgyi eszközök vásárlására költött összegek eloszlása (db)

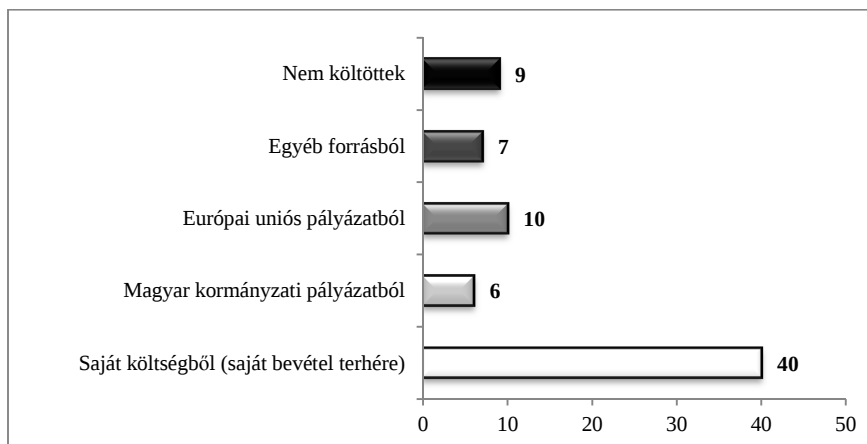
Azt is megkérdeztük, hogy milyen típusú infrastrukturális fejlesztésekre költöttek a felnőttképzési intézmények. Az intézmények fele-fele arányban költöttek a gyakorlati és az elméleti oktatás tárgyi eszközeinek fejlesztésére. A válaszadó 54 intézmény több mint harmada az oktatásszervezés körülményeinek fejlesztésére, valamivel kevesebben pedig a felnőttképzési szolgáltatások nyújtásának fejlesztésére költött (19. ábra).

19. ábra
Az intézmények beruházása az infrastrukturális fejlesztés típusai szerint (db)

A 20. ábra azt mutatja, hogy milyen forrásból finanszírozták a Dél-alföldi régió akkreditált intézményei az eszközfejlesztést. Az intézmények 73%-a saját költségéből, 10 intézmény EU-s pályázatból, 6 intézmény pedig magyar kormányzati pályázatból finanszírozta az eszközfejlesztést.

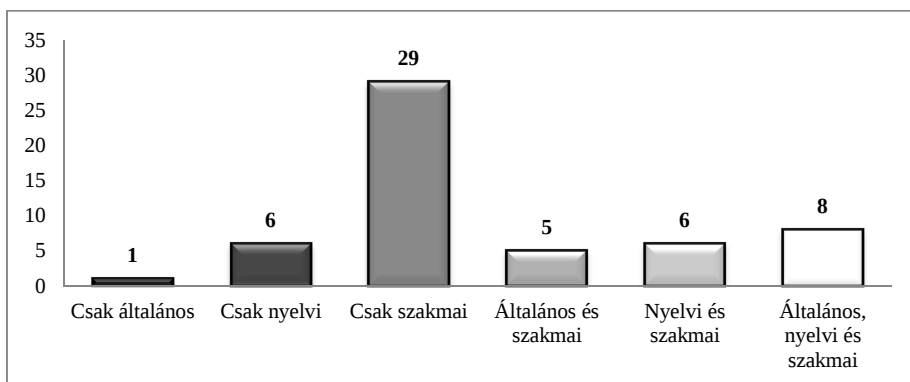
20. ábra
Az intézmények által eszközfejlesztésre igénybe vett források (db)

3.3. Az intézmények képzési adatai

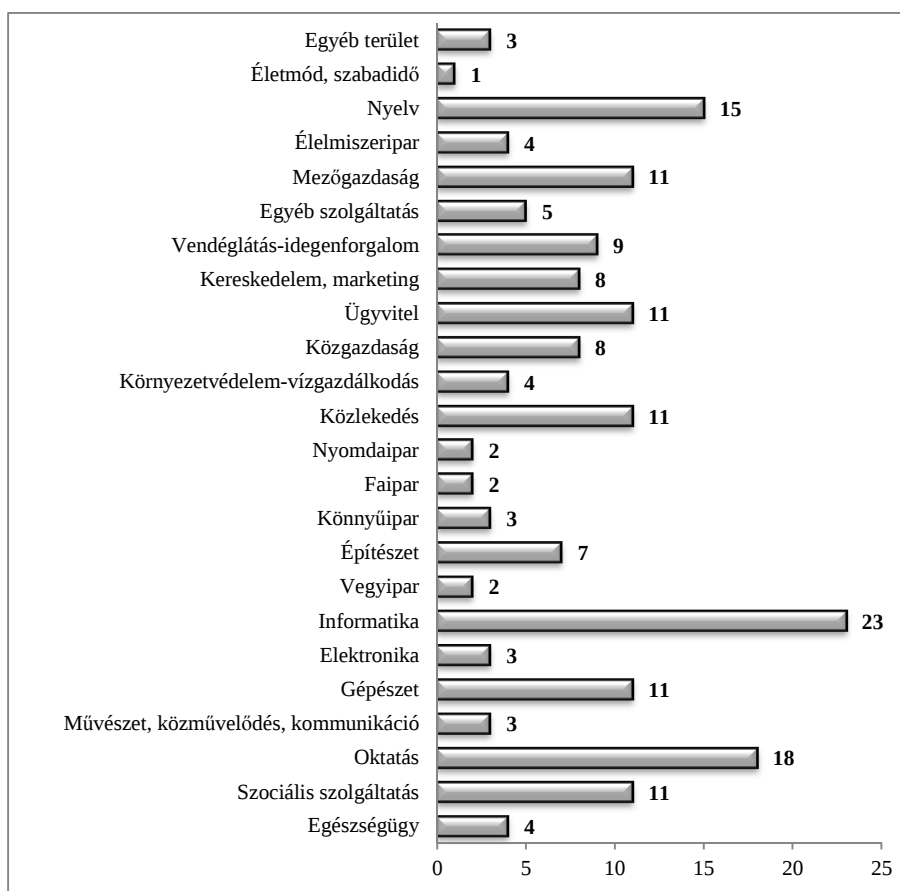
A vizsgálatba vont intézmények felnőtt- és továbbképzési kínálatának vizsgálatánál azt az eredményt kaptuk, hogy a válaszadó intézmények (55) által kínált képzések több mint fele szakmai képzés. Az intézmények egytizede csak nyelvi képzéseket indít, egytizede pedig nyelvi és szakmai képzésekkel is foglalkozik. Mindössze egy intézmény jelölte meg az általános felnőttképzést a képzési kínálat fő kategóriájaként. Az intézmények 14,5%-a mindhárom kategórián belül egyaránt indított képzéseket. Összegezve: az 55 intézményből a legtöbben (48) szakmai képzést indítottak, jóval kevesebb (20) intézményben folyt nyelvi, s mindössze 14-ben általános felnőttképzés (21. ábra).

21. ábra
Az intézmények felnőtt- és továbbképzési kínálatának kategóriák szerint (db)

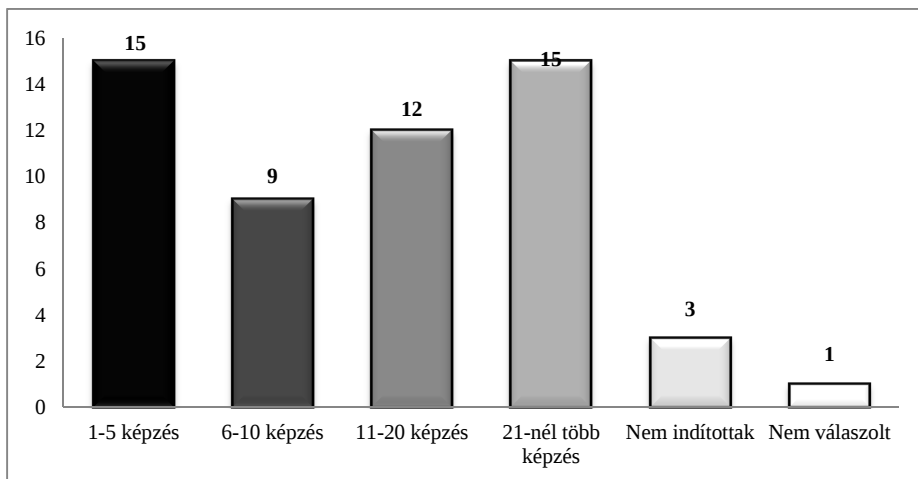
Arra is kíváncsiak voltunk, hogy az intézmények milyen szakmacsoportokon belül indítanak képzéseket (22. ábra). Érdekes, hogy a mintában szereplő akkreditált intézmények 42%-a az informatika szakmacsoporton belül szervezett képzéseket. A második legnépszerűbb terület az oktatás (33%). Az intézmények 27%-a nyelvi területen folytat felnőttképzési tevékenységet. A minta együtödének képzési kínálata a szociális szolgáltatások, a gépészet, a közlekedés, a mezőgazdaság és az ügyvitel területéhez tartozik. A vegyipar, faipar, nyomdaipar valamint az életmód területén belül meglepően kevés azon akkreditált intézmények száma, amelyek e szakmacsoportokban indítottak képzéseket.

22. ábra
Az intézmények által kínált képzések szakmacsoportok szerint (db)

Szerettük volna feltárni a mintában szereplő intézmények képzési kínálatát, annak alakulását. A 23. ábráról leolvasható, hogy az intézmények több mint egynegyede 1-5 képzést, valamint 21-nél több képzést indított 2009-ben. Tehát vagy nagyon alacsony vagy nagyon magas volt az egy intézményen belül indított képzések aránya.

23. ábra
Az intézmények által indított képzések száma 2009-ben (db)

A képzések indításában a gazdasági társaságok jeleskedtek, a vizsgált intézmények közül 10 gazdasági társaság volt, amelyik 2009-ben 21-nél is több képzést indított. A megyék szerinti megoszlást vizsgálva, a Csongrád megyében működő felnőttképzési intézmények indították a legtöbb képzést (6. táblázat).

6. táblázat
Indított képzések száma jogi forma és megye szerinti megoszlásban (db)

JOGI FORMA	KÉPZÉSEK SZÁMA						
	Nem indítottak	1-5 képzést indítottak	6-10 képzést	11-20 képzést	21-nél több képzést	Nem válaszolt	Összesen
Gazdasági társaság	1	6	8	7	10	1	33
Non-profit szervezet	1	3	1	3	3	0	11
Költségvetési intézmény és egyéb	1	6	0	2	2	0	11
ÖSSZESEN	3	15	9	12	15	1	55
MEGYE							
Bács-Kiskun	2	5	3	3	3	0	16
Békés	1	5	3	5	4	0	18
Csongrád	0	5	3	4	8	1	21
ÖSSZESEN	3	15	9	12	15	1	55

A képet tovább árnyalja, hogy az akkreditált intézmények hány nem OKJ-s, OKJ-s, általános, valamint nyelvi képzést indítottak s hányan vettek részt ezeken a képzéseken. A 7. táblázat adataiból láthatjuk, hogy a válaszadó 54 akkreditált intézmény 2009-ben összesen 1172 képzést indított, melyeken 23833-an vettek részt.¹ Képzési kategória szerint vizsgálva az intézmények közel kétharmadának (36) szerepelt a képzési palettáján nem OKJ-s szakmai képzés. Ez a kategória tette ki az intézmények által szervezett képzések 43%-át. A több mint 500 ilyen jellegű szakmai képzésen közel 8 ezren vettek részt. A 24. ábra adatai azt mutatják, hogy a nem OKJ-s szakmai képzést indító intézmények többsége 1-5 képzést indított, 6 olyan intézmény volt, amely a vizsgált időszakban 21-nél is több képzést szervezett. Kevesebb (23) akkreditált intézmény indított állam által elismert OKJ-s szakmai képzést. A 224 felnőtt- és továbbképzési tanfolyamon, 3554 fő vett részt. Az OKJ-s szakképesítést adó intézmények kétharmada 1-5 képzést kínált. Mindössze egy intézmény indított 21-nél is több OKJ-s szakképesítést. A kutatás eredményei alapján kevés (12) intézményben folyt általános felnőttképzés. Ennek ellenére a Dél-alföldi régióban indított képzések egynegyede (291) általános képzés volt, s ezeken a képzéseken vettek részt a legtöbben (11177 fő). Ennek egyik oka, hogy kiugróan magas az egy-egy, jellemzően költségvetési intézmény által szervezett általános képzések száma, valamint ezeken a képzéseken átlag 40 fő vett részt, ami kétszerese az összes kategórián belüli résztvevői létszámnak. Az általános képzéssel foglalkozó intézmények fele 1-5 képzést indított, másik fele 11-nél több képzést. A Dél-Alföldön 14 akkreditált intézmény 160 nyelvi képzést hirdetett, melyen összesen 1334 fő vett részt.

¹ Megjegyzendő, hogy a mintát jelentősen torzítja a Békéscsabai Regionális Képző Központ és a Tomori Pál Főiskola, melyekben a képzések és a résztvevők száma többszöröse az átlagos számoknak.

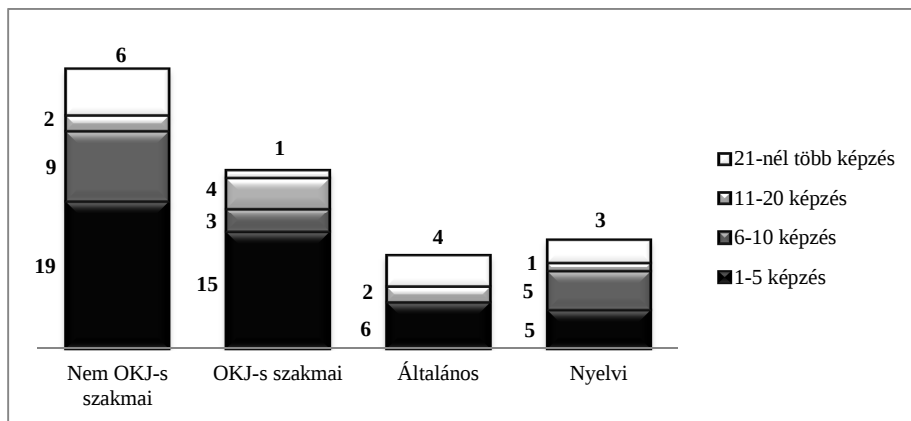
7. táblázat
Képzési és létszámadatok 2009-ben

KÉPZÉSEK 2009-BEN	Az 55 válaszadó intézmény adatai alapján (db)	Az OSAP-ban szereplő 106 intézmény adatai alapján (db)
	1172	2215
Indított általános képzések	291	171
Indított OKJ-s szakmai képzések	227	622
Indított nem OKJ-s szakmai képzések	507	436
Indított nyelvi képzések	160	986
RÉSZTVEVŐK A KÉPZÉSEKEN 2009-BEN	Az 55 válaszadó intézmény adatai alapján (fő)	Az OSAP-ban szereplő 106 intézmény adatai alapján (fő)
	23833	26715
Az általános képzéseken	11177	2925
Az OKJ-s szakmai képzéseken	3554	9907
A nem OKJ-s szakmai képzéseken	7998	8753
A nyelvi képzéseken összesen	1334	5130

A kutatásunk során kapott adatainkat érdemes összevetni a 2009. évi felnőttképzési statisztikai adatokkal. Az OSAP adatbázis alapján 2009-ben 106 intézmény végzett felnőttképzési tevékenységet a vizsgált régióban (ha pontosak akarunk lenni, akkor azt kell mondanunk, hogy 106 intézmény szolgáltatott adatot az általa végzett felnőttképzési tevékenységről). A 106 intézmény összesen 2215 tanfolyamot indított, amelyből a legtöbb a nyelvi képzés volt.

Ha összevetjük a válaszadó intézmények által megadott adatokat az OSAP adataival, akkor az általános képzések esetében komoly ellentmondást tapasztalhatunk. Míg a többi képzési cél esetében a kutatási adatok és az OSAP adatai arányosan viszonyulnak egymáshoz, az általános képzések esetében a vizsgálatba vont intézmények által megjelölt adatok messze felülmúlják az OSAP adatait. Ennek az az alapvető oka, hogy egy szakközép- és szakiskola 23 általános képzésről nyilatkozott, amelyen összesen 1766 felnőtt vett részt. Egy kft pedig – bevallása szerint – 148 általános képzést indított 2009-ben, amelyen 7980 fő tanult. Nem tudjuk, hogy a kutatási eredmények vagy az OSAP adatai a valóság, mindenesetre felmerül az a kérdés, hogy a képző intézmények nem tudják megfelelően értelmezni az általános képzések fogalmát. De az is előfordulhat, hogy a vizsgálatba vont intézmények nem mindegyike, vagy nem megfelelően szolgáltatott adatot az OSAP felé.

24. ábra
Az intézmények által indított képzések száma képzési kategória szerint 2009-ben (db)

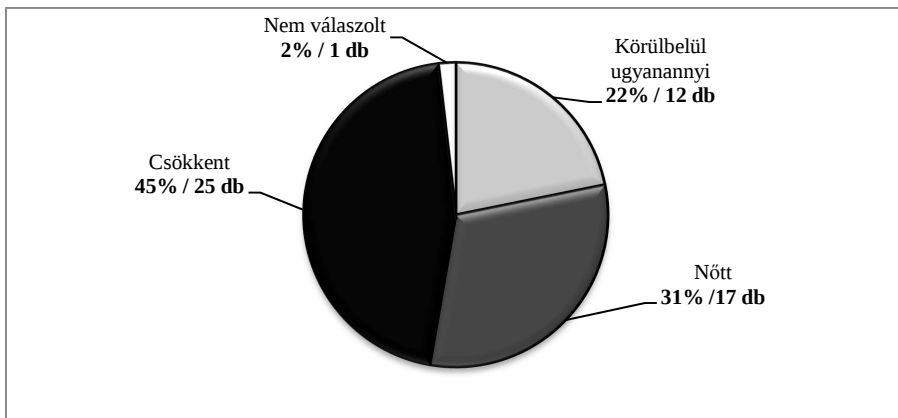

Annak ellenére, hogy a képző intézményeknek felnőttképzési tevékenységüket és annak célját be kell jelenteniük a székhelyük szerinti illetékes regionális munkaügyi központnak és a lebonyolított képzésekről adatokat kell szolgáltatnia az OSAP rendszerbe, a statisztikai adatszolgáltatás nem tekinthető teljes körűnek, így nem lehet pontos adatot mondani arról, hogy hány felnőttképzési intézmény működik ma ténylegesen az országban és hogy valójában hány felnőtt vesz részt tanulási folyamatban. „Érdekes” adat, hogy 2009-ben a nyilvántartott, országosan több mint 8000 felnőttképzési intézményből mindösszesen 1747 intézmény szolgáltatott adatot az OSAP-ba. A statisztikai adatgyűjtés módszereinek különbözőségéből adódóan eltérő adatokat találhatunk az Eurostat, a KSH, az ÁFSZ és az OSAP adatbázisaiban.

Azt is feltérképeztük, hogy hogyan alakult az összes képzésben résztvevő nemek szerinti körülbelüli megoszlása 2009-ben. Az 55 intézmény átlaga szerint 2009-ben nem mutatkozik szignifikáns különbség a nemek tekintetében, 52%-ban nők, 48%-ban férfiak vettek részt a képzéseken.

A 25. ábra azt mutatja, hogy hogyan alakult a képzésben résztvevők létszáma 2009-ben 2008-hoz képest. Az 55 akkreditált felnőttképzési intézmény 22%-nál nem változott a képzésben résztvevők száma. A résztvevői létszám az intézmények 45%-nál csökkent. 17 intézmény nyilatkozott úgy, hogy 2009-ben többen jelentkeztek képzéseikre, mint 2008-ban.

25. ábra
A képzésben résztvevők létszámának alakulása 2009-ben 2008-hoz képest (%/db)

Arra is kíváncsiak voltunk, hogyan a létszámváltozás milyen okokkal magyarázható. A résztvevők létszáma a mintában szereplő intézmények közel egyharmadánál átlag 130%-kal nőtt, ennek okai (a gyakori válaszok a lista elején, a kevésbé jellemzőek a felsorolás végén szerepelnek):

- támogatott képzések megjelenése, pályázati lehetőségek kiszélesedése
- a jobb marketing, jobb reklám, jó hírnév
- bővítette a képzési kínálatot
- 2008-ban alakult
- nőtt az igény a jogosítvány megszerzése iránt
- akkreditált lett az intézmény

Nem találtunk olyan összefüggést, hogy azoknál az intézményeknél, amelyek pályáztak európai uniós forrásokra vagy költöttek tárgyi eszközfejlesztésre jelentősebb mértékben nőtt volna a képzésben résztvevők létszáma, mint a többi intézménynél.

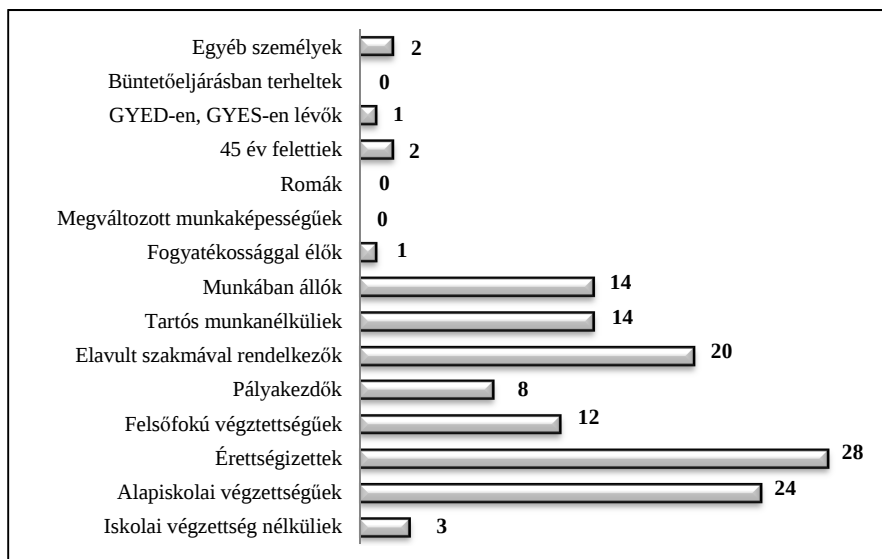
A résztvevők létszáma a válaszadó intézmények közel felénél 43%-al csökkent, ezt a következőkkel indokolták (a gyakori válaszok a lista elején, a kevésbé jellemzőek a felsorolás végén szerepelnek):

- az emberek anyagi helyzetének romlása, fizetőképes (önerős) kereslet hiánya
- csökkent vagy nem volt pályázati forrás
- romlott a vállalatok pénzügyi helyzete, nem volt vállalati képzés megrendelés
- szervezési hiányosság, kevesebb képzés indítása, telephelyek számának csökkenése

- a képzési szerkezet problémái (túlkínálat, bizonyos képzések nem támogatandók)
- a jogszabályi rendezetlenség
- csökkent a tanulni vágyók száma

Górcső alá vettük, hogy az akkreditált felnőttképzési intézmények jellemzően milyen célcsoport számára indítják képzéseiket (26. ábra). Erre a kérdésre 50 intézmény adott értékelhető választ. Iskolai végzettség szerint vizsgálva, láthatjuk, hogy az intézmények több mint fele olyan képzéseket szervezett, amelyek érettségire épültek. A tanfolyamok további jelentős része az alapfokú iskolai végzettséggel rendelkezők továbbképzését célozza. Megállapítható tehát, hogy az akkreditált felnőttképzési intézmények többsége a szakmai végzettséggel nem rendelkezők képzésére fókuszál. Kevesebben, az intézmények 24%-a koncentrál a felsőfokú iskolai végzettségűek továbbképzésére. Elgondolkodtató, hogy az 50-ből mindössze három intézmény nyilatkozott úgy, hogy célcsoportja közé tartozik az iskolai végzettséggel nem rendelkezők köre. A válaszadó intézmények 40%-a célcsoportjának tekinti azokat, akik rendelkeznek ugyan szakképzettséggel, de mindez már elavult, nem piacképes napjaink munkaerőpiacán. A kutatás eredményei alapján a válaszadó intézmények 28%-a tartós munkanélküliek, illetve munkában állók számára szervez képzéseket. A hátrányos helyzetűekre (fogyatékkal élők, romák, megváltozott munkaképességűek, GYES-en, GYED-en lévő anyák, 45 év feletti, büntetőeljárásban terheltnek minősülő személyek) egyáltalán nem fókuszálnak az intézmények.

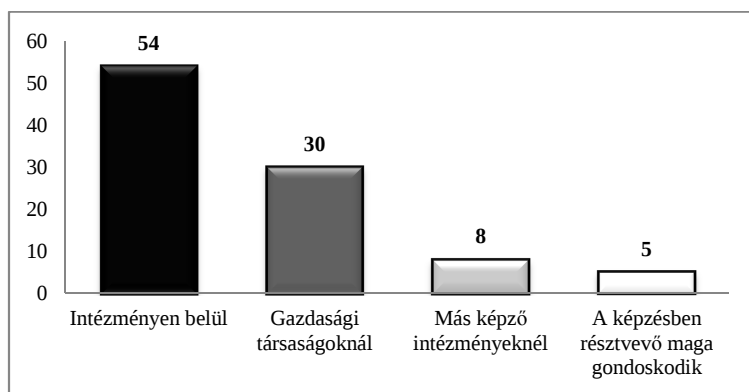
26. ábra
Az akkreditált felnőttképzési intézmények célcsoportjai (db)

Fontosnak tartottuk felmérni, hogy a különböző képzések megvalósulásához szükséges gyakorlati képzést milyen arányban bonyolítják le a képző intézményekben, illetve külső

helyszínen. A 47 válaszadó intézmény válaszáinak átlaga alapján a gyakorlat megvalósításának helye a következőképpen alakul: az intézmények 54%-ánál a gyakorlat intézményen belül, 30%-nál gazdasági társaságoknál együttműködési szerződéssel, 8%-nál más képző intézményeknél valósul meg a gyakorlati képzés, az intézmények 5 %-ánál pedig a gyakorlati képzési helyről a képzésben résztvevő maga gondoskodik (27. ábra).

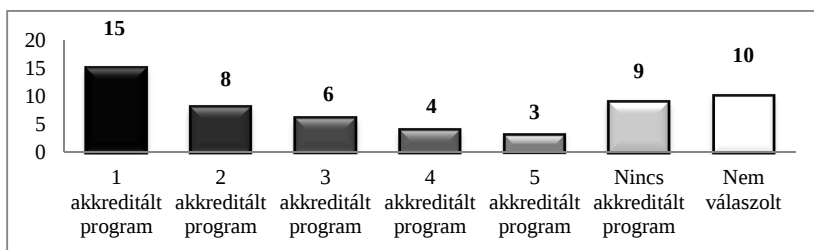
27. ábra
A gyakorlati képzés átlagos eloszlása a különböző helyszínek között (%)

Kérdésként merül fel, és további vizsgálatot igényel, hogy a képző intézményen belüli gyakorlati képzés milyen hatékonysággal működik. A felnőttképzési intézmények jellemzően nem rendelkeznek tanműhelyekkel így kérdéses, hogy mennyire állnak rendelkezésre egy-egy intézménynél a gyakorlati képzés megvalósításához szükséges tárgyi és személyi feltételek.

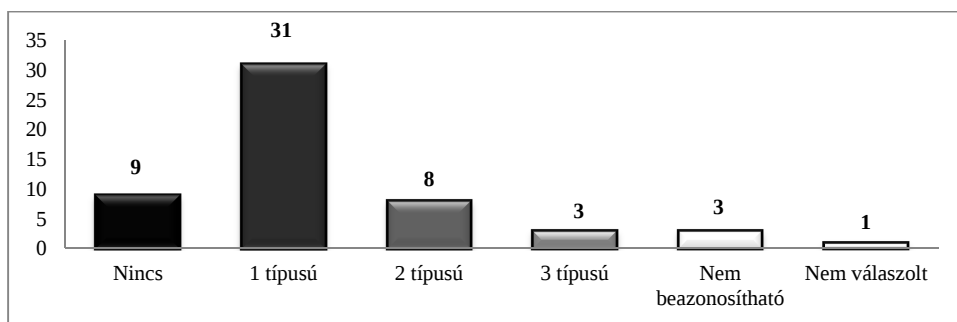
Kérdés volt az is, hogy az intézmények amellet, hogy ők maguk akkreditáltak, rendelkeznek-e akkreditált felnőttképzési programmal (28. ábra). Erre a kérdésre 45 intézmény adott értékelhető választ. Ebből 9 intézménynek nincs akkreditált képzése. Ez elsősorban azoknál az intézményeknél lehetséges, amelyek 2007 előtt akkreditáltatták magukat, hiszen 2007-től az intézmény-akkreditáció feltétele egy, már megvalósított akkreditált képzési program. Mivel a lekérdezés 2010 tavaszán történt, így a mintába bekerülhettek olyan intézmények, amelyek a megkeresés időpontjában még nem rendelkeztek akkreditált képzési programmal, de az is lehetséges, hogy már nem volt akkreditált programjuk, mert időközben a korábban akkreditált program hatályát veszítette (a program-akkreditáció hatályának időtartama legalább 2, legfeljebb 5 év lehet). A válaszadó intézmények közel harmada egy akkreditált képzési programmal rendelkezik, mindössze 3 intézmény nevezett meg 5 akkreditált képzést.

28. ábra
Az intézmények által akkreditált képzések száma 2009-ben (db)

A 29. ábra azt mutatja, hogy a Dél-alföldi régió akkreditált intézményei hányféle szakmacsoporton belül akkreditáltak képzéseket. Láthatjuk, hogy az 55 akkreditált felnőttképzési intézmény közül 31 egy típusú akkreditált képzéssel rendelkezik. Elenyésző azon intézmények száma, melyek 3 különböző szakmacsoporton belül is akkreditáltak képzéseket. Amennyiben az intézmények 2-nél több programot is akkreditáltak, azt jellemzően egy szakmacsoporton belül teszik.

29. ábra
Az intézmények hányféle szakmacsoporthoz tartozó akkreditált képzéssel rendelkeznek (db)

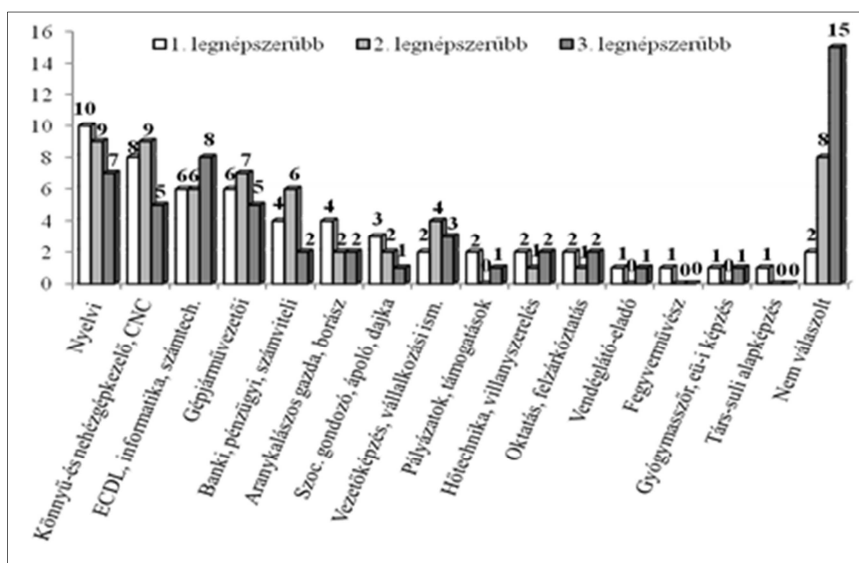
Az akkreditált képzések feltérképezését tovább árnyalja, hogy jellemzően milyen típusú képzéseket akkreditáltak az intézmények. A 8. táblázatban láthatjuk, hogy az intézmények legnagyobb arányban informatikai, nyelvi és gépjárművezetői képzéseket akkreditáltak. Kisebb arányban ugyan, de lehetőség volt a Dél-alföldi régióban könnyű és nehézgépkészítői valamint pénzügyi területen akkreditált programban részt venni. A kör azonban itt bezárul. Például az ipar, a mezőgazdaság területén nem mutatkozott jelentős akkreditált program kínálat.

8. táblázat
Az intézményekben akkreditált képzések típusai (db/%)

KÉPZÉS TÍPUSOK	DB	%
Nincs akkreditált képzésük	9	16,4
Nyelvi képzések (bármilyen)	7	12,7
Gépjárművezetői képzések (autóbuszvezető is)	7	12,7
Informatikai képzések (ECDL is)	8	14,5
Könnyű és nehézgépkészítő, CNC	2	3,6
Banki, pénzügyi, üzleti, könyvviteli, bér	4	7,3
Egyéb	6	10,9
Nem nevezte meg a képzéseit	2	3,6
Nyelvi + informatikai + egyéb jellegű képzések	9	1,8
Nem válaszolt	1	1,8
ÖSSZESEN	55	100,0

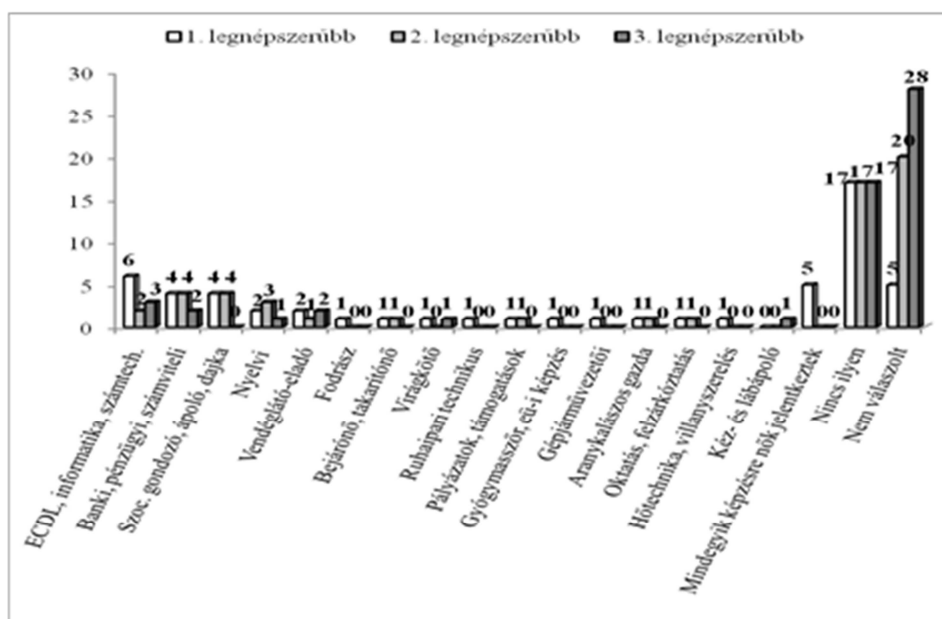
Megkértük az intézményeket, hogy sorolják fel azt a három képzést, melyre jellemzően a legnagyobb igény mutatkozik az intézményükben. Átlagolva, hogy az egyes képzések első, második és harmadik helyen hányszor állnak, meghatároztuk a képzések rangsorát. Így 8,6-os átlaggal első helyen állnak a nyelvi képzések, második helyen 7,3-as átlaggal a könnyű- és nehézgépkészítői, CNC tanfolyamok és harmadik helyen 6,6-os átlaggal az ECDL, informatikai, számítástechnikai képzések (30. ábra).

30. ábra
Az akkreditált felnőttképzési intézmények legnépszerűbb képzései (db)

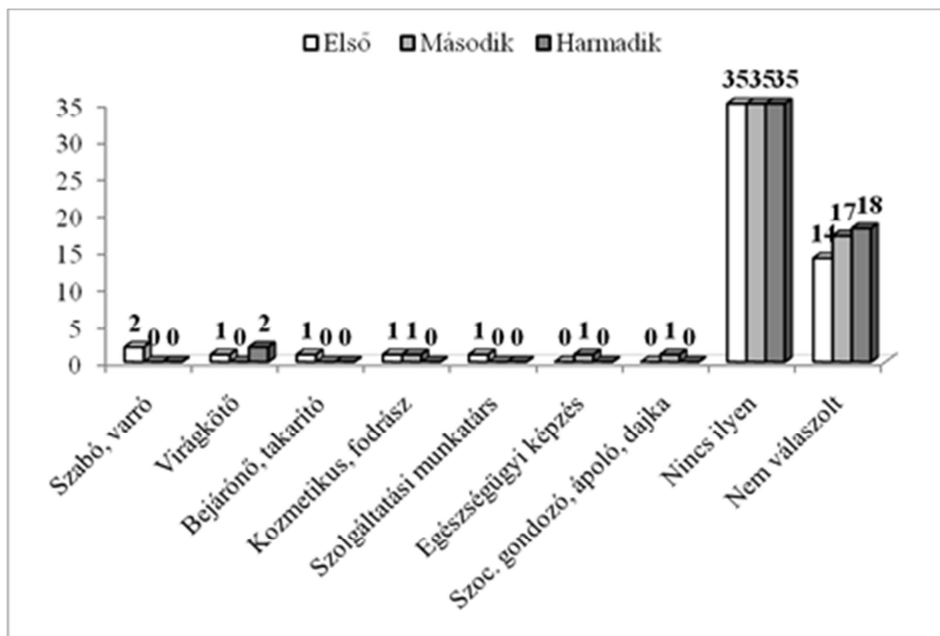
Azt is megkérdeztük, hogy a nők körében melyek a legnépszerűbb képzések. A válaszokat a 31. ábra szemlélteti. Átlagolva, hogy hányszor állnak első, második, illetve harmadik helyen az említett képzések, meghatároztuk az első három helyen álló képzést. Így 3,6-os átlaggal a nők körében első legnépszerűbb képzés az ECDL, informatika és számítástechnikai képzés, második legnépszerűbb 3,3-as átlaggal a banki, pénzügyi, számviteli képzés és harmadik legnépszerűbb 2,6-os átlaggal a szociális gondozó, ápoló, dajka-képzés.

31. ábra
A többségében nők által igénybe vett képzések (db)

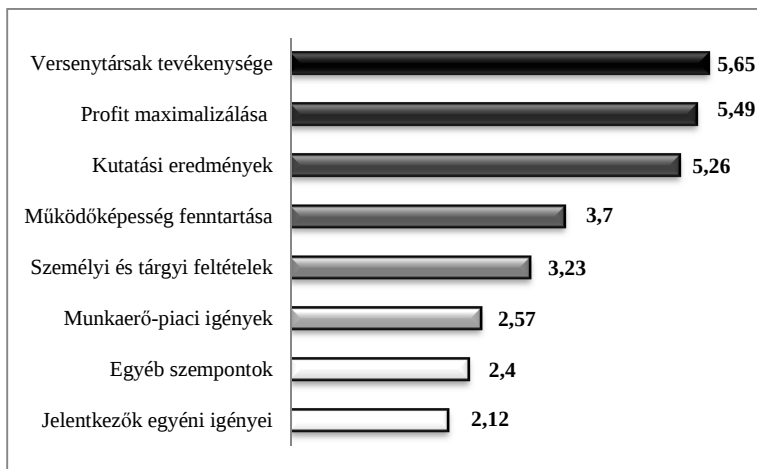
Arra is kíváncsiak voltunk, hogy az intézmények rendelkeznek-e tipikusan nők számára meghirdetett képzésekkel, s ha igen melyek ezek. 35 intézmény adta azt a választ, hogy nincs tipikusan nők számára meghirdetett képzése. A többi válaszadó intézmény képzési kínálatában a tipikusan nők számára indított képzések többnyire a szabó, varró, virágkötő, kozmetikus és fodrász tanfolyamok. A diagramon szereplő további képzések 1-1 intézmény esetében fordultak elő, ezért nem mérvadóak. Összeadva az egyes képzések említésének számát, megállapíthatunk egy sorrendet. A virágkötő képzést 3 intézmény, a szabó, varró és kozmetikus fodrász képzést 2-2 intézmény említette, így ezek azok a képzések, melyek leginkább a nőknek szólnak (32. ábra).

32. ábra
A tipikusan nők számára meghirdetett képzések (db)

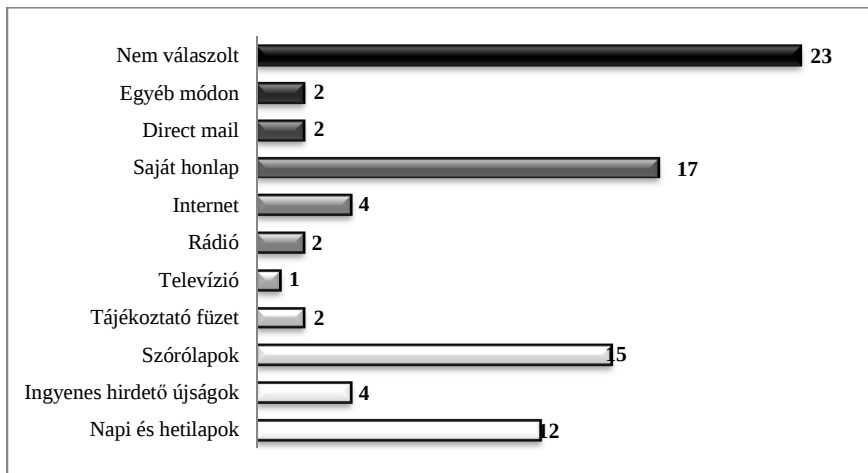
Felmerül a kérdés, hogy vajon az intézmények azokat a képzéseket szerepeltetik-e képzési kínálatukban, melyekre a leginkább igényt tart a munkaerőpiac, vagy amelyek iránt a legnagyobb igény mutatkozik a résztvevők oldaláról? Ahhoz, hogy erre a kérdésre választ kapjunk, megkérdeztük az intézményeket, hogy képzési struktúrájuk kialakítása során milyen szempontokat vesznek figyelembe. Az eredményeket a 33. ábra mutatja, mivel rangsorolást kértünk, így a legkisebb érték jelzi, hogy melyik szempontot veszik első helyen figyelembe. Az intézmények elsősorban a jelentkezők igényeit próbálják meg szem előtt tartani. Második helyen egyéb szempontokat vesznek figyelembe, melyen belül a finanszírozás a döntő, vagyis elsősorban olyan képzéseket indítanak, amelyekre valamilyen kormányzati vagy jellemzően európai uniós támogatás igényelhető. Az intézmények zöme harmadik legfontosabb szempontként a munkaerő-piaci igényekre koncentrál, mely elsőbbséget élvez a rendelkezésére álló személyi feltételeknél s magának az intézmény működőképességének a fenntartásánál. A munkaerő-piaci, szakképzési kutatási eredmények, az elérhető profit maximalizálása, valamint a versenytársak tevékenysége kevésbé döntő szempont a képzési kínálat kialakítása során.

33. ábra
A képzési kínálatot alakító szempontok rangsor szerinti átlagai

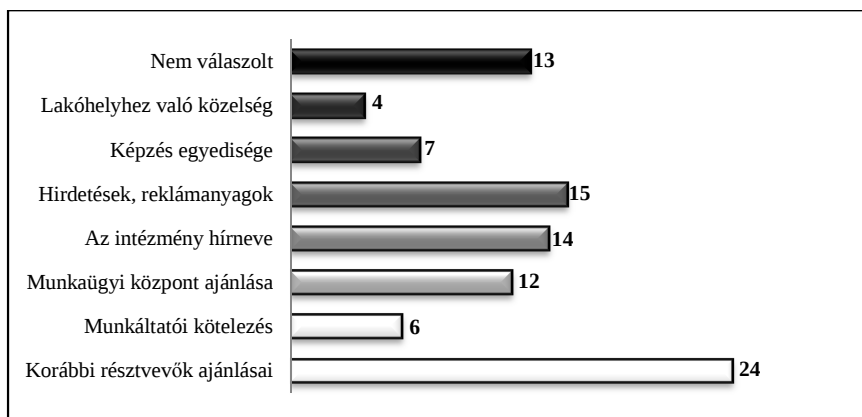
A kérdőívben rákérdeztünk arra is, hogy az intézmények milyen reklámeszközökön keresztül hirdetik képzéseiket. A 34. ábrán láthatjuk, hogy mind az elektronikus, mind a nyomtatott sajtót felhasználják képzéseik népszerűsítésére. Erre a kérdésre mindössze 32 intézmény válaszolt, melyből 17 saját honlappal rendelkezik, s így tájékoztatja az éppen aktuális lehetőségekről az érdeklődőket. A második legnépszerűbb reklámeszközként a szórólapot említették a válaszadók. 12 intézmény napi és hetilapokban hirdeti képzéseit. Az intézmények kevésbé használják képzéseik népszerűsítésére a hirdető újságokat, a tájékoztató füzeteket, a rádiót, a televíziót és az internetet.

34. ábra
Az intézmények által képzéseik népszerűsítésére igénybe vett reklámeszközök (a 2 legjellemzőbb válasz alapján) (db)

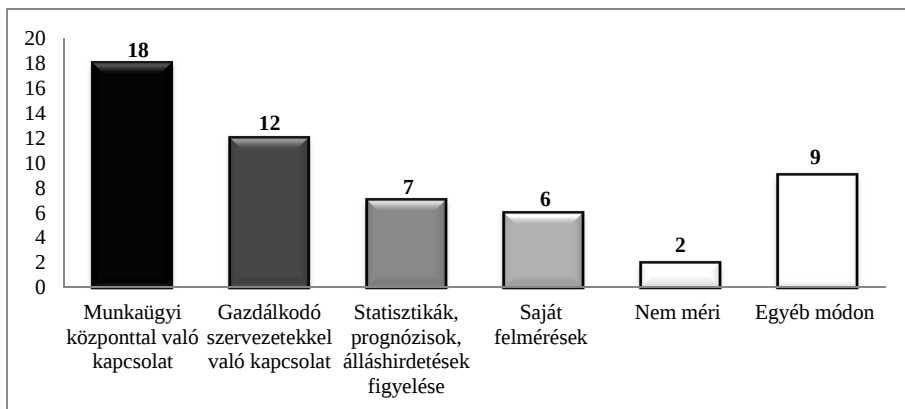
Érdekes az előző kérdéssel összevetni, hogy többségében mi alapján jelentkeznek a képzésekre a résztvevők. Elsősorban a korábbi résztvevők ajánlásai alapján. A marketingtevékenység is fontos, hiszen a – válaszadó intézmények (42) szerint – a résztvevők jelentős része hirdetések, reklámanyagok alapján jelentkezik egy-egy képzésre. Az intézmény jó hírneve, valamint a munkaügyi központ ajánlásai sem elhanyagolhatóak. Meglepő, hogy a képzés egyediségét, a munkáltatói kötelezést, valamint a felnőtt lakóhelyéhez való közelséget kevésbé tartják domináns szempontnak az intézmények (35. ábra).

35. ábra
Az intézmények által kínált képzésekre jelentkezők választási szempontjai (a 2 legjellemzőbb válasz alapján) (db)

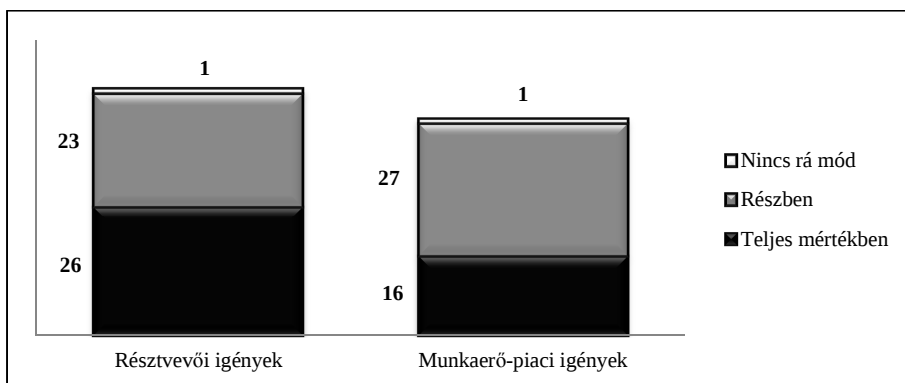
A 36. ábra azt jelzi, hogy az akkreditált intézmények honnan tájékozódnak a gazdaság igényeiről. Erre a kérdésre az 55 intézményből 39 válaszolt. Mindössze kettő intézmény nyilatkozott úgy, hogy nem méri a munkaerőpiac igényeit. A munkaerő-piaci szükségleteket illetően az intézmények zöme rendszeres kapcsolatot ápol a munkaügyi központtal, valamint közvetlen kapcsolatot tart a cégekkel, munkáltatókkal. 7 intézmény tájékozódik a statisztikák, munkaerő-piaci prognózisok, álláshirdetések tanulmányozásán keresztül a gazdaság szükségleteiről. A résztvevők igényeiről a válaszadó 43 intézmény 79%-a személyes, telefonos, írásos megkeresés, kérdőív kitöltésével gyűjt adatokat. 14%-a közvetett formában, a munkaügyi központoktól, munkáltatóktól származó információk alapján méri fel a résztvevők igényeit.

36. ábra
A munkaerő-piaci igényekről való tájékozódás módja (db)

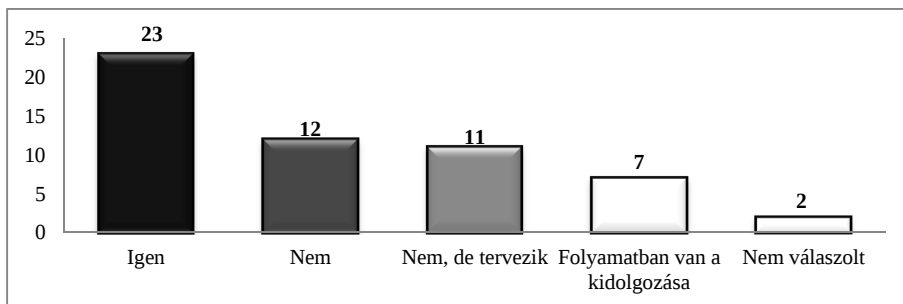
Kérdés, hogy a felmért igényeket, milyen mértékben tudják figyelembe venni képzési kínálatuk kialakításakor a képző intézmények. A potenciális résztvevők igényeit illetően a válaszadó intézmények (50) fele teljes mértékben be tudja építeni képzési kínálatába, a munkaerő-piaci igényeket a válaszadó intézmények (44) 36%-a teljes mértékben figyelembe tudja venni. Ebből arra következtethetünk, hogy az intézmények többsége a résztvevői igényeket, a munkaerő-piaci igényeknél nagyobb arányban tudja figyelembe venni egy-egy képzés tervezésekor (37. ábra).

37. ábra
A résztvevői igényekről való tájékozódás módja (db)

A 38. ábra azt mutatja, hogy a képző intézmények véghezlik-e utánkövetést. Rendkívül eltérő gyakorlatot követnek az intézmények e tekintetben. 23 intézmény átlagosan 6 éve véghez utánkövetést. Ugyanennyien nem folytatnak ilyen tevékenységet, de biztató, hogy ebből 11 intézmény a jövőben tervezi a rendszer bevezetését.

38. ábra
Az akkreditált intézmények utánkövetési rendszere (db)

Az a kérdés, hogy melyek a Dél-alföldi régióban a hiány illetve túltelített szakmák, azt mérte, hogy mennyire vannak tisztában az intézmények a munkaerő-piaci folyamatokkal. Sokatmondó, hogy az intézmények jelentős része, 29%-a nem válaszolt erre a kérdésre. A válaszadó intézmények a túltelített szakmákat illetően 104 szakmunkás végzettséggel betölthető és 27 diplomás szakmát soroltak fel. A legtöbbször említett túltelített szakma: a fodrász, az eladó, az informatikus, a tanár, a jogász volt (9. táblázat). Hiányszakmaként a felnőttképzési intézmények összesen 159 szakképesítést és 5 diplomás szakmát neveztek meg. Az 5 legtöbbet említett hiányszakma: a kőműves, a hegesztő, a gépi forgácsoló, a lakatos valamint az ács-állványozó. Szakmacsoport szerint vizsgálva azt láthatjuk, hogy az általuk megnevezett szakképesítések dominánsan két szakmacsoportba tartoznak: 37%-uk a gépészet, 27%-uk az építészet szakmacsoportba sorolható. A képző intézmények jól definiálták a régió hiányszakmáit (10. táblázat).

9. táblázat
A telített szakmák említés szerinti eloszlása

TELÍTETT SZAKMÁK FELSOROLÁSA	EMLÍTÉSEK SZÁMA (DB)	% AZ EMLÍTETT SZAKMÁKON BELÜL
fodrász	13	12,5%
kereskedő/eladó/boltvezető	11	10,6%
informatikus/kezelő-használó/szoftverüzemeltető	7	6,7%
kozmetikus	6	5,8%
szociális gondozó és ápoló	4	3,8%
kéz- és lábápoló, műköröm-építő	4	3,8%
számviteli/társadalombiztosítási ügyintéző	4	3,8%
marketing- és reklámügyintéző	3	2,9%
vendéglátó szakmák	3	2,9%
virágkötő	3	2,9%
masszőr	3	2,9%

TELÍTETT SZAKMÁK FELSOROLÁSA	EMLÍTÉSEK SZÁMA (DB)	% AZ EMLÍTETT SZAKMÁKON BELÜL
biztonsági őr/vagyonőr	3	2,9%
adminisztrátor/irodai asszisztens	2	1,9%
pénzügyi végzettségűek	2	1,9%
parkgondozó	2	1,9%
menedzser/menedzserasszisztens	2	1,9%
mezőgazdasági gépszerelő	2	1,9%
ügyintéző titkár/titkárnő	2	1,9%
pincér	2	1,9%
varrónő/szabász	2	1,9%
növénytermesztő	2	1,9%
autószerelő	1	1,0%
kommunikációs szakember	1	1,0%
bor-pezséggyártó	1	1,0%
idegenforgalmi ügyintéző	1	1,0%
hulladékgazdálkodási technikus	1	1,0%
kereskedelmi ügyintéző	1	1,0%
gépkocsivezető	1	1,0%
idegenvezető	1	1,0%
kisállattenyésztő	1	1,0%
cipész	1	1,0%
környezetgazdálkodási technikus	1	1,0%
takarító	1	1,0%
szakács	1	1,0%
díjbeszedő, villany-, gáz-, vízóra leolvasó	1	1,0%
vámügyintéző	1	1,0%
pályázatíró	1	1,0%
elektronikai technikus	1	1,0%
textilipari foglalkozások	1	1,0%
lakberendező	1	1,0%
mérnökasszisztens	1	1,0%
építőanyag-ipari technikus	1	1,0%
jogi asszisztens	1	1,0%

TELÍTETT SZAKMÁK FELSOROLÁSA	EMLÍTÉSEK SZÁMA (DB)	% AZ EMLÍTETT SZAKMÁKON BELÜL
ÖSSZES MEGNEVEZETT SZAKMA	104	100,0%
nem válaszolt	15	DIPLOMÁS KÉPZÉSEK
tanár/tanító/óvónő/pedagógus	10	
jogász	7	
közgazdász	5	
agrármérnök	2	
történész/bölcsész	2	
személyügyi szervező	1	

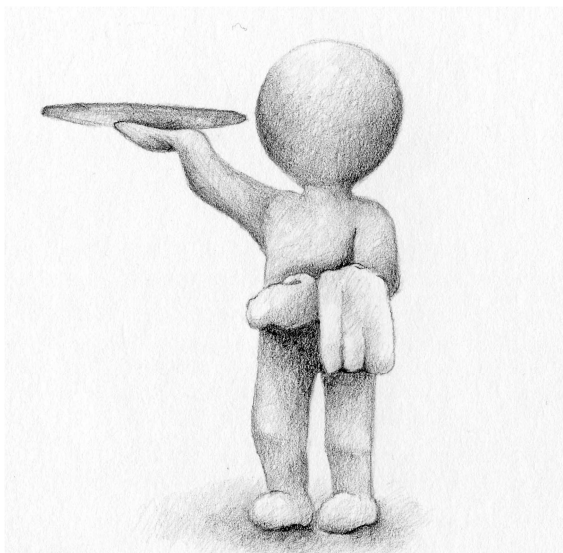
10. táblázat
A hiányszakmaként jelölt szakmák említési eloszlása

MEGNEVEZETT HIÁNSZAKMÁK	EMLÍTÉSEK SZÁMA (DB)	% AZ EMLÍTETT SZAKMÁKON BELÜL
kőműves	18	11,3%
hegesztő	16	10,1%
gépi forgácsoló (NC, CNC)	14	8,8%
géplakatos, lakatos	11	6,9%
ács-állványozó	11	6,9%
szerkezetlakatos	10	6,3%
asztalos, bútorasztalos, épületasztalos	9	5,7%
villanyszerelő	7	4,4%
szobafestő-mázoló	5	3,1%
gépkezelő (könnyű, nehéz, egyéb gépek)	5	3,1%
ápolónő, ápolási asszisztens	4	2,5%
burkoló, hidegburkoló	3	1,9%
állatgondozó (bármely)	3	1,9%
gépszerelő	3	1,9%
gondozó	3	1,9%
masször, gyógymasször	2	1,3%
cipész, cipő-felsőrésszkészítő	2	1,3%

A DÉL-ALFÖLDI RÉGIÓ AKKREDITÁLT FELNÖTTKÉPZÉSI INTÉZMÉNYEINEK MŰKÖDÉSI JELLEMZŐI

szabó	2	1,3%
varrónő	2	1,3%
gépjárművezető	2	1,3%
társadalombiztosítási ügyintéző	2	1,3%
eladó, kereskedő	2	1,3%
logisztikai ügyintéző	2	1,3%
nyelvi képzések	1	0,6%
gázfogyasztó-berendezés szerelő	1	0,6%
víz- gázszerelő	1	0,6%
informatika	1	0,6%
épületgépész	1	0,6%
bádogos	1	0,6%
faipari szakmák	1	0,6%
nyomdász	1	0,6%
autószerelő	1	0,6%
hidrogeológus	1	0,6%
pénzügyi-számviteli ügyintéző	1	0,6%
közbeszerzési referens	1	0,6%
kereskedelmi szakmák	1	0,6%
cukrász	1	0,6%
vendéglátó	1	0,6%
növényvédő és méregraktár-kezelő	1	0,6%
parkgondozó	1	0,6%
szakoktató	1	0,6%
műszaki szakember	1	0,6%
kézműves hiányszakmák	1	0,6%
építőipari, gépészeti szakmák	1	0,6%
ÖSSZES MEGNEVEZETT SZAKMA	159	100,0%
nem válaszolt	16	DIPLOMÁS KÉPZÉSEK
orvos, angol nyelvtanár, villamosmérnök, közlekedésmérnök, bőrgyógyász	6	

3.4. A felnőttképzési szolgáltatások

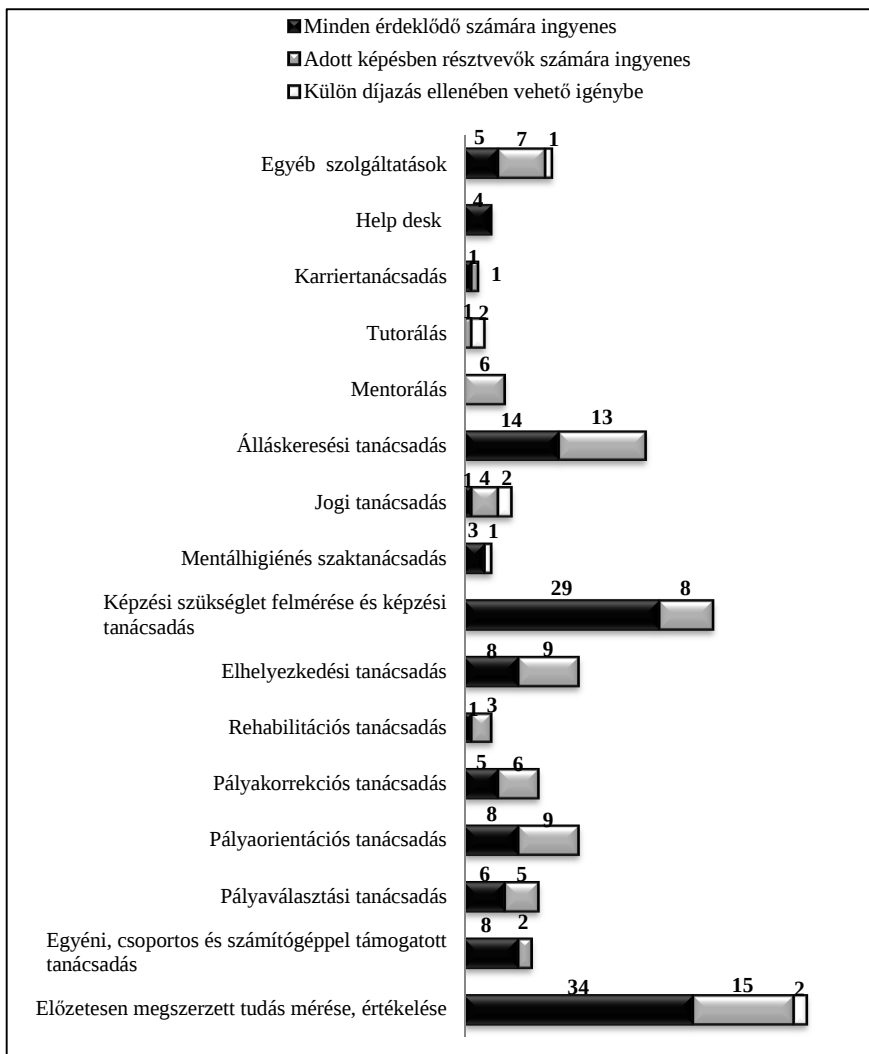
A felnőttképzési szolgáltatás olyan szolgáltatás, amely a képzések egyénre szabott kialakításának elősegítésére, a képzés hatékonyságának javítására vagy a munkavállalás elősegítésére irányul. Az akkreditált felnőttképzési intézményeknek legalább 2 felnőttképzési szolgáltatást kell nyújtaniuk, amelyek közül az egyik – az előzetes tudás felmérése – kötelezően nyújtandó a felnőttképzési törvény előírása szerint.

A 39. ábra azt mutatja, hogy a Dél-alföldi régió akkreditált intézményei milyen felnőttképzési szolgáltatásokat nyújtanak és azokat milyen finanszírozási formában vehetik igénybe a felnőttek. Erre a kérdésre 53 intézmény adott értékelhető választ, melyből 2 intézmény kivételével minden intézmény eleget tesz jogszabályi kötelezettségének és biztosítja az előzetes tudás felmérésének, beszámításának lehetőségét. A válaszadó intézmények 64%-a minden érdeklődő számára, míg az intézmények 28%-a csak az adott képzésben résztvevők számára nyújtja ingyenesen az előzetes tudás mérését. Mindössze 2 intézmény nyilatkozott úgy, hogy külön díjazás ellenében biztosítja az előzetes tudás felmérését.

A második legnépszerűbb szolgáltatás a képzési szükségletek felmérése és a képzési tanácsadás, melyet a válaszadó intézmények 70%-nál lehetőség van – 28 intézmény esetében minden érdeklődő számára ingyenesen – igénybe venni. A válaszadó intézmények fele álláskeresői tanácsadást nyújt. A Dél-alföldi régióban az akkreditált felnőttképzési intézmények harmadánál van lehetőség pályaaorientációs, illetve elhelyezkedési tanácsadáson részt venni. A pályaválasztási, illetve a pályakorrekciós tanácsadást 11-11 intézmény jelölte meg. A jogi tanácsadás, a mentorálás, a mentálhigiénés-, illetve rehabilitációs tanácsadás, a tutorálás, a karrier tanácsadás kevésbé népszerű felnőttképzési szolgáltatás az intézmények körében. A finanszírozás

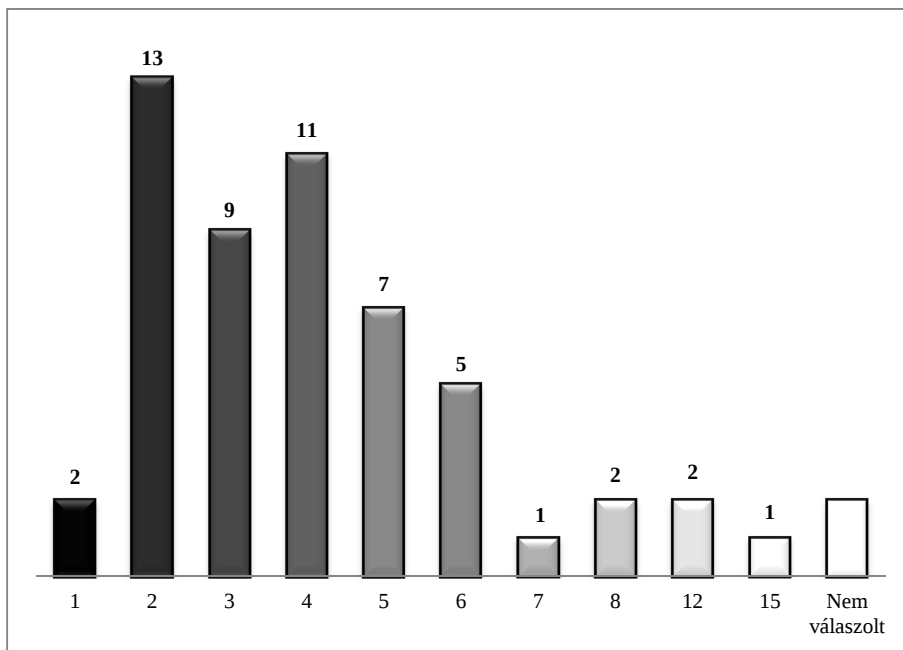
tekintetében ezeknél a szolgáltatásoknál jellemző, hogy térítés ellenében vehetők igénybe.

39. ábra
A válaszadó intézmények által nyújtott felnőttképzési szolgáltatások

Érdemes azt is szemügyre venni, hogy egy intézmény jellemzően hány felnőttképzési szolgáltatást nyújt. Ezt a 40. ábra szemlélteti. Láthatjuk, hogy a válaszadó intézmények egynegyede kettő, 72%-uk pedig kettőnél több felnőttképzési szolgáltatást nyújt. 2 olyan intézmény volt, mely csak egy szolgáltatást jelölt meg. Ez utóbbi azért elgondolkodtató, mert a 24/2004.(VI.22.) FMM rend. 4.§ (1) bekezdése minimum két felnőttképzési szolgáltatás nyújtását írja elő az akkreditált felnőttképzési intézmények számára. 5 intézmény esetében 8-nál is több felnőttképzési szolgáltatás közül választhatnak az érdeklődők.

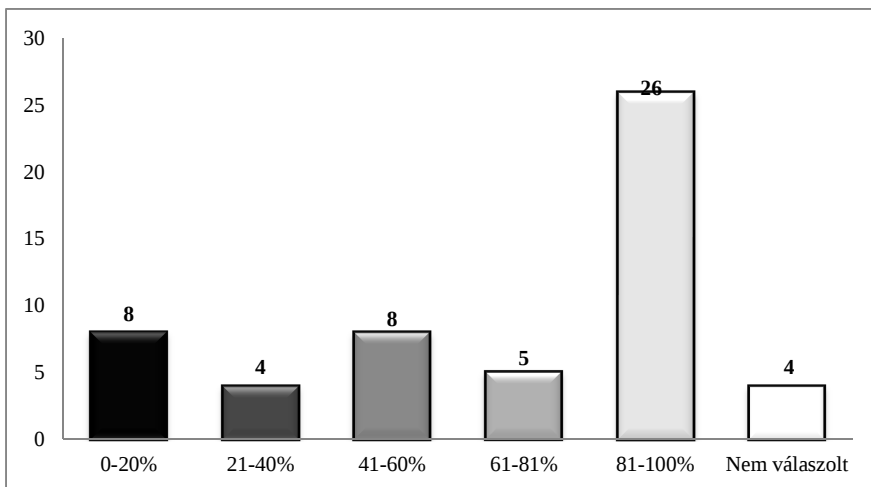
40. ábra
A felnőttképzési szolgáltatások száma az intézményekben (db)

Érdeemes azt is megvizsgálni, hogy az akkreditált felnőttképzési intézmények által kínált felnőttképzési szolgáltatásokat milyen arányban veszik igénybe a felnőttek (41. ábra). Az 51 válaszadó intézmény fele nyilatkozott úgy, hogy a résztvevők 80-100%-a igénybe veszi szolgáltatásaikat. Ebből 20 intézmény állította a 100%-os részvételi arányt. A válaszadó intézmények 16%-ánál a részvételi arány mindössze 0-20% közötti. Újabb 16%-uknál a résztvevők 40-60%-a veszi igénybe az akkreditált intézmények által nyújtott szolgáltatásokat. Ezen képzőintézmények esetében felmerül, hogy esetleg nem megfelelően informálják a képzésben résztvevőket a szolgáltatások igénybevételének lehetőségéről. A felnőttképzési szolgáltatások igénybevételi aránya átlagosan 69%, amely nagyon magasnak mondható. További tartalmi vizsgálatot igényelne, hogy a felnőttképzési szolgáltatások igénybevételéről szóló – az akkreditált intézmények által kötelezően vezetendő – kimutatás mennyire támasztja alá ezt a magas igénybevételi arányt. Közel 10 éves felnőttképzési akkreditációs szakértői munkám során sokszor tapasztaltam, hogy a képző intézmények a jelentkezési lapon nyilatkoztatják a felnőttet a felnőttképzési szolgáltatások igénybevételéről, és nagyon kevés esetben találkoztam azzal, hogy a felnőtt igényelte volna a felkínált szolgáltatásokat (megjegyzés Farkas Éva).

41. ábra

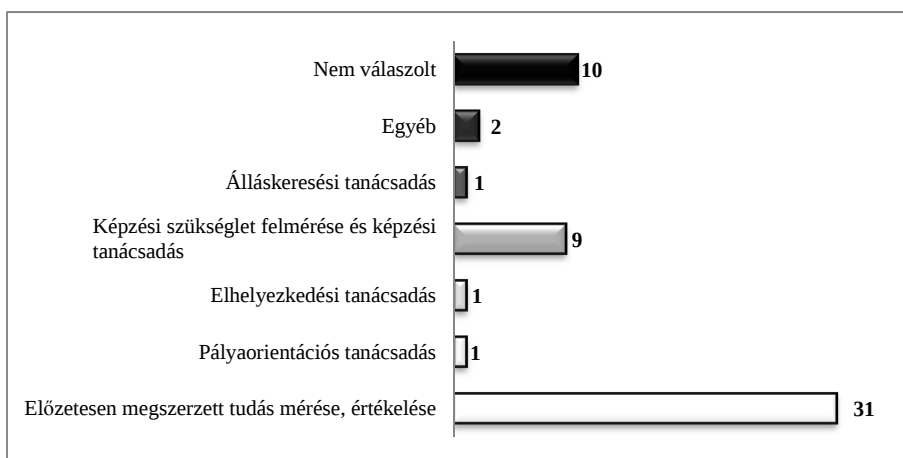
A válaszadó intézmények által nyújtott felnőttképzési szolgáltatások igénybevételének eloszlása (db)

A 42. ábra azt mutatja, hogy mely felnőttképzési szolgáltatás iránt mutatkozik a legnagyobb igény. A 45 válaszadó intézmény közül 31 válaszolta azt, hogy az előzetes tudás felmérése és beszámítása a leggyakrabban igénybe vett szolgáltatás. Az intézmények egyötöde volt azon a véleményen, hogy a képzési szükséglet felmérésére és a képzési tanácsadásra tartanak leginkább igényt a képzésben résztvevők. A válaszok alapján a többi szolgáltatás nem tartozik a legnépszerűbb szolgáltatások közé.

42. ábra

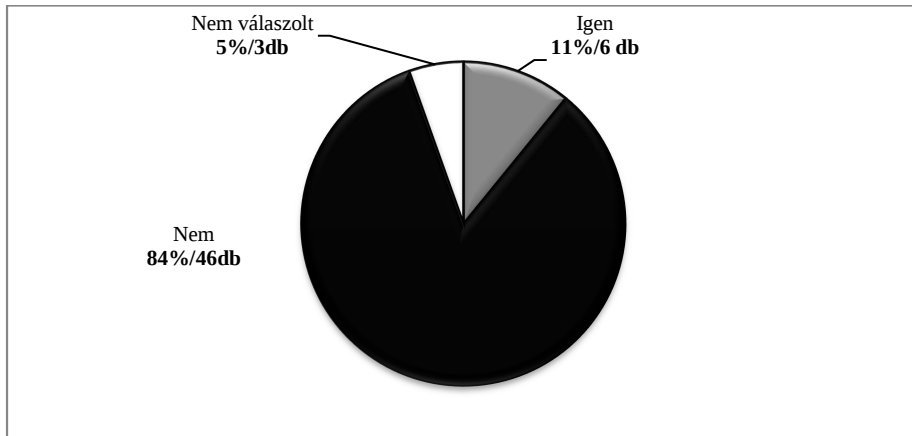
Az intézmények által nyújtott felnőttképzési szolgáltatások közül a leggyakrabban igénybe vett szolgáltatások (db)

Vizsgáltuk azt is, hogy nyújtanak-e az intézmények felnőttképzési szolgáltatásokat kifejezetten hátrányos helyzetűek számára (43. ábra). Az 55 válaszadó intézmény közül csupán 11%-a válaszolt igennel, az intézmények 84%-a nem nyújt kifejezetten hátrányos helyzetűek számára felnőttképzési szolgáltatásokat. Az a 6 intézmény, amely hátrányos

helyzetűek számára speciális szolgáltatásokat nyújt, a következőket nevezte meg: szállító szolgálat, pszichoszociális segítségnyújtás, útiköltség biztosítás, szállásbiztosítás, pszichológus által tartott ingyenes fogadóórák (havi 3 alkalommal), mentori segítő csoport valamint pszichoterápiás szolgáltatás.(43. ábra)

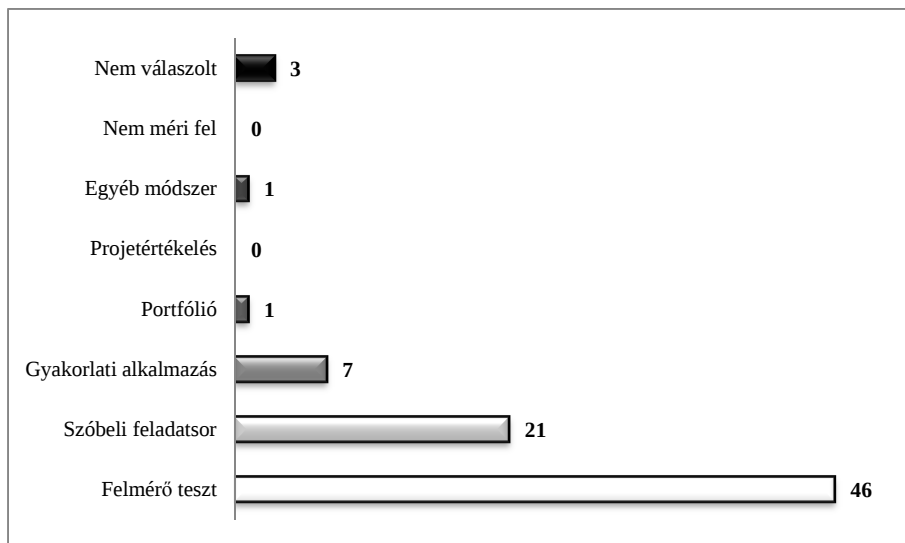
43. ábra
A hátrányos helyzetűek számára nyújtott speciális felnőttképzési szolgáltatások aránya (%/db)

A következőkben tárgyalt kérdés konkrétan az előzetes tudás mérésére irányult, arra hogy a képző intézmények milyen eszközökkel mérik fel a jelentkezők korábban megszerzett tudását. A megkérdezett intézményeknek a két legjellemzőbb módszert kellett kiválasztaniuk. Korábban 51 intézmény nyilatkozott úgy, hogy nyújtja az előzetes tudás mérését és beszámítását, mindössze 2 intézmény esetében derült ki, hogy nem méri fel a felnőtt hozott tudását. Hogy a kapott válaszokat biztosan elfogadhassuk, kontrollkérdéseket is beépítettünk a kérdőívbe. Erre a kérdésre 52 intézmény válaszolt, melyből egy sem jelölte meg azt a választ, hogy nem méri fel az előzetes tudást. A 44. ábrán láthatjuk, hogy a legnépszerűbb mérőeszköz a felmérő teszt, melyet az intézmények 88%-a használ az előzetes tudás mérésére. A válaszadó intézmények 40%-nál a szóbeli feladatsorok, 13%-nál pedig a gyakorlati alkalmazás is a legjellemzőbb mérőeszközök között szerepel.

44. ábra

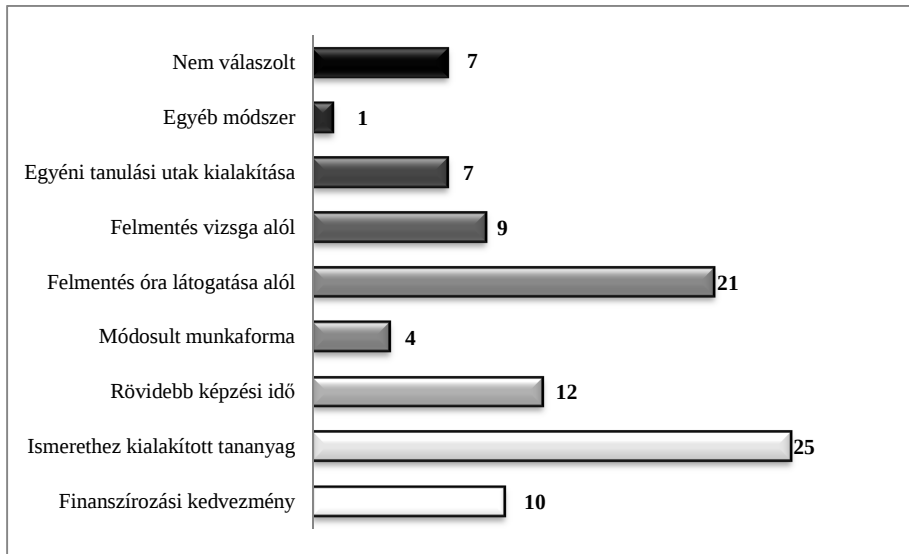
A válaszadó intézmények által az előzetes tudás mérésére használt legjellemzőbb mérőeszközök (db)

A következő kérdés arra irányult, hogy az ilyen eszközökkel, módszerekkel felmért előzetes tudást hogyan tudják figyelembe venni az akkreditált felnőttképzési intézmények (45. ábra). A válaszadás aránya tovább romlott, 48 intézmény válaszolt erre a kérdésre. A válaszadó intézmények több mint fele a felmért előzetes tudást úgy számítja be, hogy a felnőttek előzetes ismeretanyagához igazítja a tananyagot, 21 intézmény felmentést ad az óra látogatása alól. Mindkettő azt a célt szolgálja, hogy a felnőttek elkerülhessék az ismétlődő tanulmányokat. A felnőttek tanulási motivációja szempontjából viszont a legfontosabb az lenne, hogy egyre több intézmény nyújtson finanszírozási kedvezményt és rövidebb képzési időt.

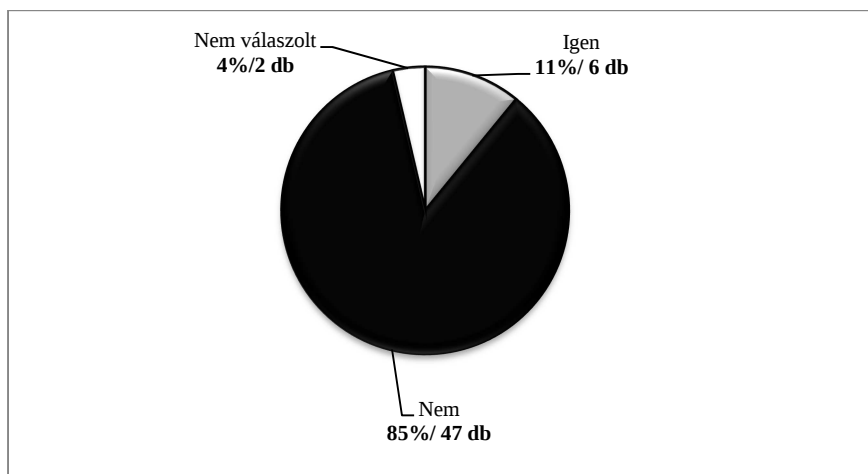
A válaszadó intézmények mindössze egynegyede kínál rövidebb képzési időt és egyötödük biztosít finanszírozási kedvezményt a felnőtt előzetes tudásának elismeréseként. Arra is érdemes kitérni, hogy a vizsgált intézmények közül 9 választotta a vizsga alóli felmentést, ami azonban nem lehetséges. A jogszabály azt mondja ki, hogy a szakmai vizsga részeinek ismételt teljesítése alól kérhető és adható felmentés, ha már teljesített az adott vizsgarész, ekkor viszont jogszerű dokumentációval rendelkezik a felnőtt, aminek az elismeréséhez nem szükséges tudásának felmérése (20/2007. (V. 21.) SZMM rendelet). Ennek kapcsán és az egész kérdéskört tekintve megkérdőjelezhető a felmérést végző személyek szakmai felkészültsége. A felkészültség, szakértelem hiányában azt gondolhatjuk, hogy az előzetes tudás felmérése gondot jelent a képzőintézmények számára.

45. ábra
Az előzetes tudás figyelembe vételének lehetőségei a válaszadó intézmények körében (db)

A gondolatmenetet tovább folytatva megkérdeztük, hogy az intézmények számára jelent-e problémát az előzetes tudás felmérése. Az 53 válaszadó intézmény közül mindössze 6 nyilatkozott úgy, hogy nehézséget okoz számára az előzetes tudás felmérése. A nehézségeket 4 intézmény indokolta meg, a következőkkel: időigényes folyamat; szakembert igényel, ezért drága; a költségek miatt kénytelenek térítési díj ellenében nyújtani a szolgáltatást; valamint a jogszabályokban foglaltak miatt az intézmény nem tudna eltérni a képzési programtól (46. ábra). Ez utóbbi indok érdekesnek tekinthető, hiszen az előzetes tudás mérése és beszámítása nem jelenti a képzési programtól való eltérést, hiszen a felnőtt a modulokat teljesíti.

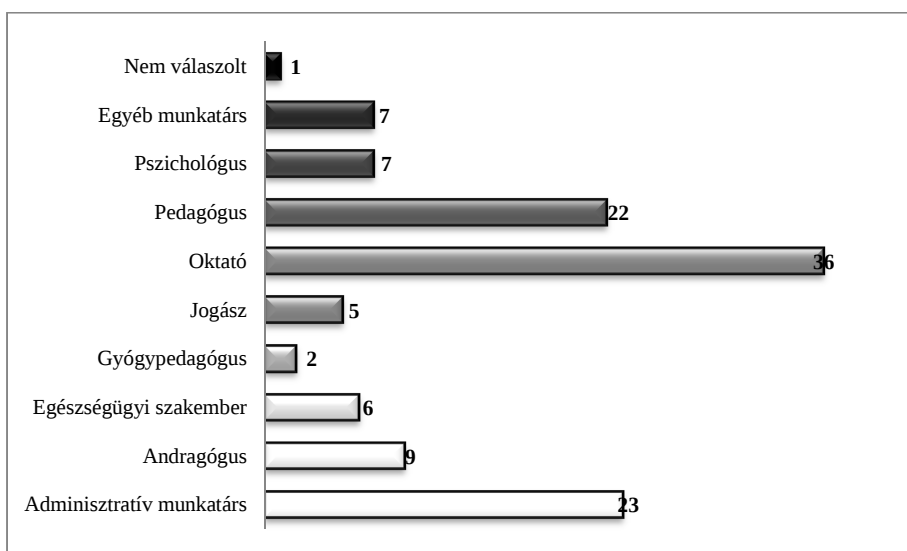
46. ábra
Okoz-e gondot az előzetes tudás felmérése a válaszadó intézmények számára? (%/db)

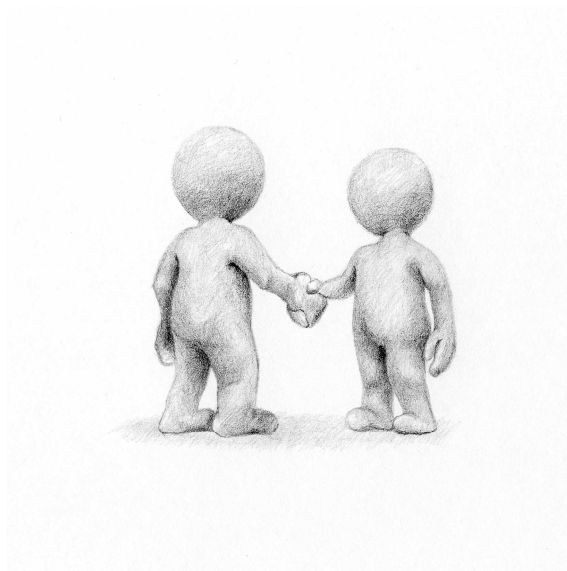
Rákérdeztünk arra is, hogy milyen külső és belső szakemberek nyújtják a felnőttképzési szolgáltatásokat. Az 54 válaszadó intézményből 36-nál jellemzően oktatók nyújtják a felnőttképzési szolgáltatásokat. Az intézmények jelentős részénél adminisztratív munkatársak illetve pedagógusok is részt vesznek a felnőttképzési szolgáltatások nyújtásában. Andragógus, egészségügyi szakember, pszichológus, jogász, gyógypedagógus kevés felnőttképzési intézmény életében van jelen a felnőttképzési szolgáltatások nyújtásának kapcsán (47. ábra). Mindez elgondolkodtató tekintettel arra, hogy az előzetes tudás differenciált, precíz felméréséhez andragógiai, pszichológiai ismeretek szükségesek.

47. ábra

Az előzetes tudás mérésére alkalmazott külső vagy belső szakemberek a válaszadó intézmények körében (db)

3.5. Esélyegyenlőség biztosítása

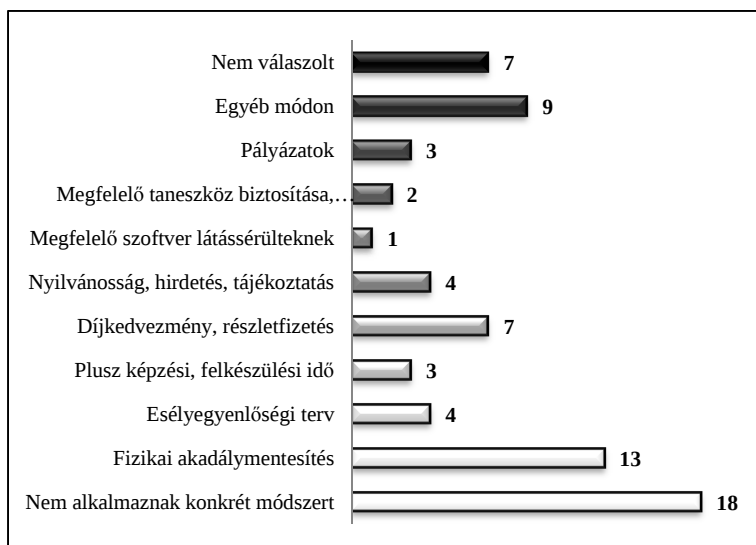

A kérdőív következő blokkja azt vizsgálta, hogy a Dél-alföldi régió akkreditált felnőttképzési intézményei, hogyan biztosítják az esélyegyenlőséget.

Ezzel kapcsolatosan a legmeghatározóbb egy három nyitott kérdésből álló kérdéssorozat, melynek első kérdése azt vizsgálta, hogy mit tesznek az intézmények annak érdekében, hogy mindenki egyenlő eséllyel férhessen hozzá a képzésekhez és a szolgáltatásokhoz.

A válaszadó 48 intézményből a legtöbb (18) úgy nyilatkozott, hogy nem alkalmaz konkrét módszert az esélyegyenlőség javítására. A második legjellemzőbb válasz, hogy fizikailag akadálymentesítettek, s ezáltal probléma nélkül tudják képzéseikbe bevonni a mozgásukban akadályozott jelentkezőket. A válaszadó intézmények 15%-a nyilatkozott úgy, hogy az egyenlő esélyű hozzáférést különböző díjkezelési módokkal és a részletfizetés lehetőségével biztosítja. Kiemelendő, hogy van olyan intézmény a válaszadók között, amelynek rendszeres kapcsolata van a fogyatékosokkal élők egyesületeivel. 4-4 intézmény válaszolta azt, hogy esélyegyenlőségi terv készítésével illetve nyilvánossággal, hirdetéssel, megfelelő tájékoztatással biztosítja az esélyegyenlőséget (48. ábra).

48. ábra
Az egyenlő esélyű hozzáférés biztosításának módja (db)

Az említett kérdéssor második kérdése arra irányult, hogy az első kérdés ismeretében mi az, amit fontosnak, megvalósítandónak tartanak a jövőben az esélyegyenlőség biztosításának érdekében. Az erre vonatkozó válaszok a 49. ábrán láthatóak. A válaszadó 35 intézmény 11%-a úgy érzi, hogy nincs feladata az esélyegyenlőséget illetően. A legjellemzőbb válasz az egyéb kategória után a hátrányos helyzetűek beiskolázása, felzárkóztatása, továbbá anyagi támogatások illetve ingyenes képzések biztosítása a felnőtteknek. 3-3 intézmény sorolta jövőbeni feladatai közé az infokommunikációs akadálymentesítés megteremtését, az esélyegyenlőségi terv készítését, a minőségbiztosítást és jogszabályok betartását, a segítő szakemberek alkalmazását valamint a pályázatokon való részvételt.

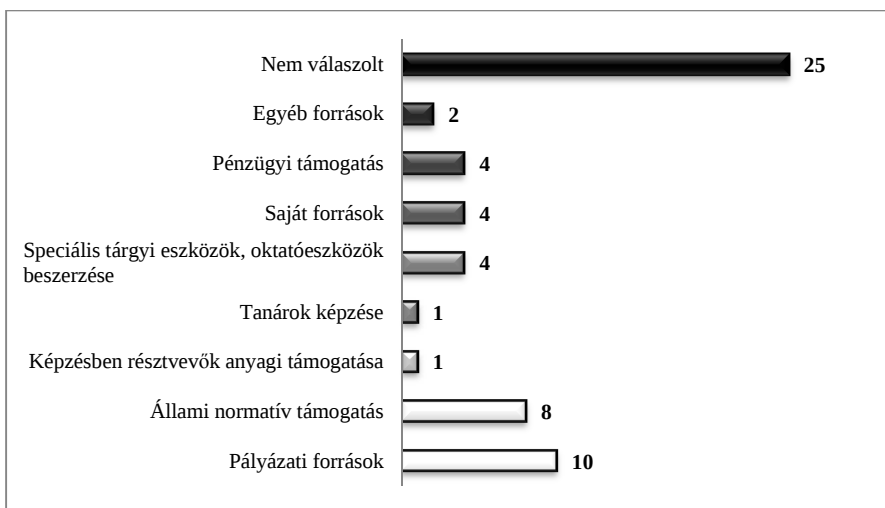
49. ábra
: A Dél-alföldi régió akkreditált felnőttképzési intézményeinek jövőbeni feladatai az esélyegyenlőség előmozdítása érdekében (db)

A kérdéssorozat utolsó kérdése arra irányult, hogy a 49. ábrában említett jövőbeni terveiket, milyen segítséggel valósítanák meg az intézmények (50. ábra). Erre a kérdésre mindössze 30 intézmény válaszolt. A válaszadó intézmények harmada a pályázati források igénybevételét emelte ki. Rendkívül érdekes, hogy a válaszadó intézmények negyede az állami normatív támogatást említette. A felnőttképzési normatív támogatás az államháztartás szűkös forrásaira hivatkozva szűnt meg. Az új kérelmek beadása 2008 óta szünetel. A támogatás díjmentesen biztosította a fogyatékossgal élő felnőttek általános, nyelvi, valamint OKJ-s és nem OKJ-s szakmai képzését. Támogatást csak azon intézmények igényelhettek, melyek intézményi- és program-akkreditációval is rendelkeztek. Mára gyakorlatilag felváltották a különböző európai uniós pályázatok, programok és források. Jelzésértékű, hogy az intézmények tudnak róla, volt olyan intézmény, aki felhasználta és igényelnék, hogy ismét létezzen ez a támogatási forma.

Egyforma arányban említették a speciális tárgyi eszközök beszerzését, általánosságban a pénzügyi támogatást, valamint a saját forrásokból történő megvalósítást. Elgondolkodtató, hogy a tanárok képzését mindössze egy intézmény választotta.

50. ábra
Milyen eszközöket venne igénybe az esélyegyenlőség megvalósításához?

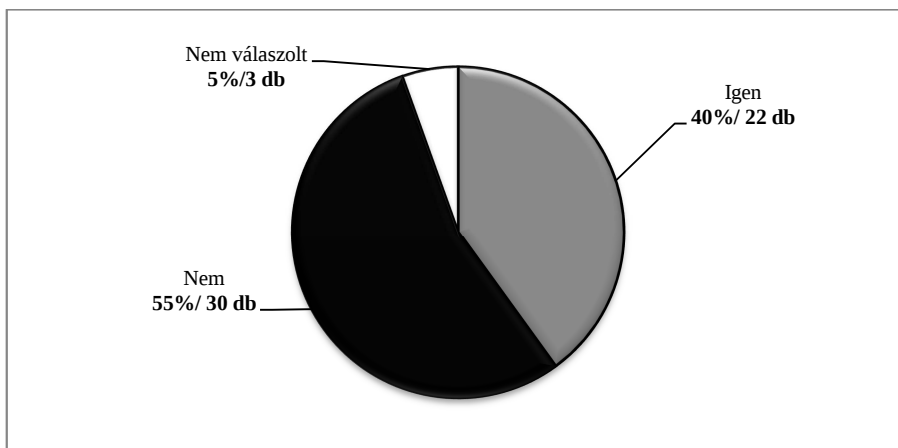

A következőkben arról kérdeztük az intézményeket, hogy volt-e olyan képzésük, melyen részt vett fogyatékossgal élő személy. A válaszokat az 51. ábra szemlélteti. Az 55 intézményből 22-nek volt, 30-nak pedig nem volt még olyan képzése, melyen fogyatékossgal élő személy is részt vett.

Érdekes ezzel összefüggésben megnézni, hogy az intézmények számára kik jelentenek célcsoportot. Elszomorító tény, hogy az intézmények nem fókuszálnak a fogyatékossgal élők és a megváltozott munkaképességű személyek képzésére, de más hátrányos helyzetű társadalmi csoportokra sem. Azonban, ha úgy nézzük, hogy a fogyatékossgal élő személyek munkaerő-piaci integrációjának legfőbb akadályai a

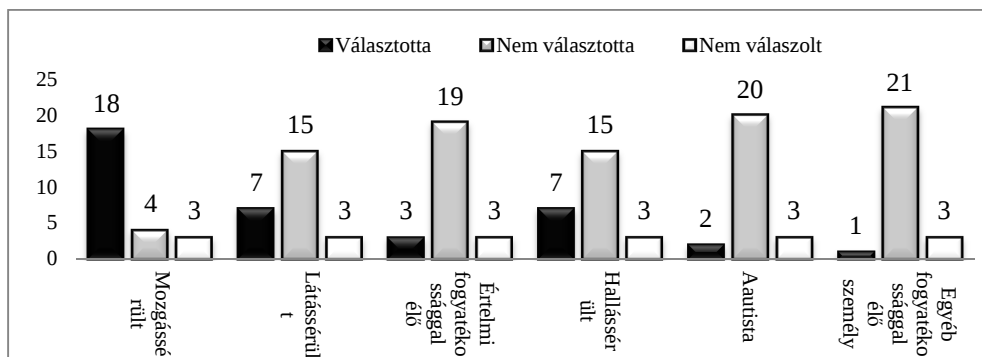
többségtől jóval alacsonyabb iskolai végzettség, az elavult, nem piacképes szaktudás, akkor elmondható, hogy az intézmények összesen 60 esetben jelölték célcsoportként a fogyatékossgal élő és megváltozott munkaképességű embereket, csak nem tudnak róla, mert nincs elég információjuk a célcsoport marginális képzettségi helyzetéről.

51. ábra
Az intézmények által kínált képzéseken részt vett-e fogyatékossgal élő személy? (db/%)

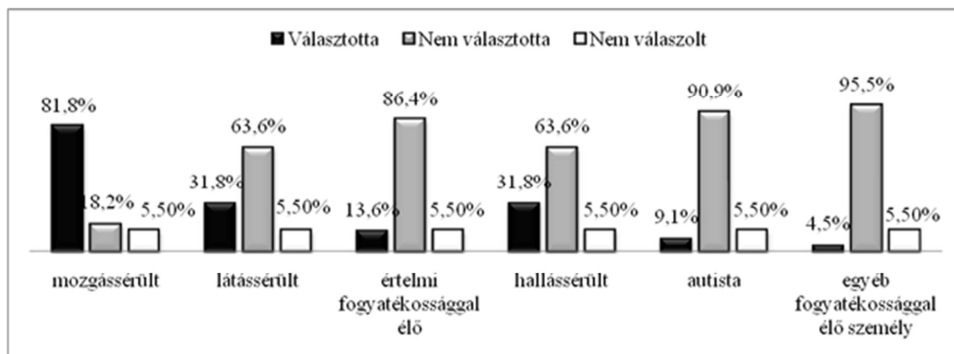
Arra is kíváncsiak voltunk, hogy abban az esetben, ha az intézmények által kínált képzéseken részt vettek fogyatékossgal élők, milyen típusú fogyatékossgáról volt szó. Az előző kérdésből kiindulva 22 akkreditált felnőttképzési intézmény által szervezett képzéseken vett már részt fogyatékossgal élő személy. A kérdésre kapott válaszokat az 52. és az 53. ábra mutatja. Előbbi az összes intézményre vonatkozik, míg a második, azokra az intézményekre korlátozódik, melyek azt válaszolták, hogy volt olyan képzésük, melyen részt vett fogyatékossgal élő személy. 18 intézmény esetében mozgássérültek, 7-7 intézmény esetében hallás- illetve látássérültekről volt szó. Az értelmi fogyatékossgal élők illetve az autisták csoportját mindössze két-három intézmény említette. Mindkettőnél szembevető a mozgássérültek kiemelkedően magas aránya.

52. ábra
Dél-alföldi régió akkreditált felnőttképzési intézményeinek képzésein részt vevő fogyatékossgal élők típus szerinti megoszlása az összes intézményen belül (db)

53. ábra

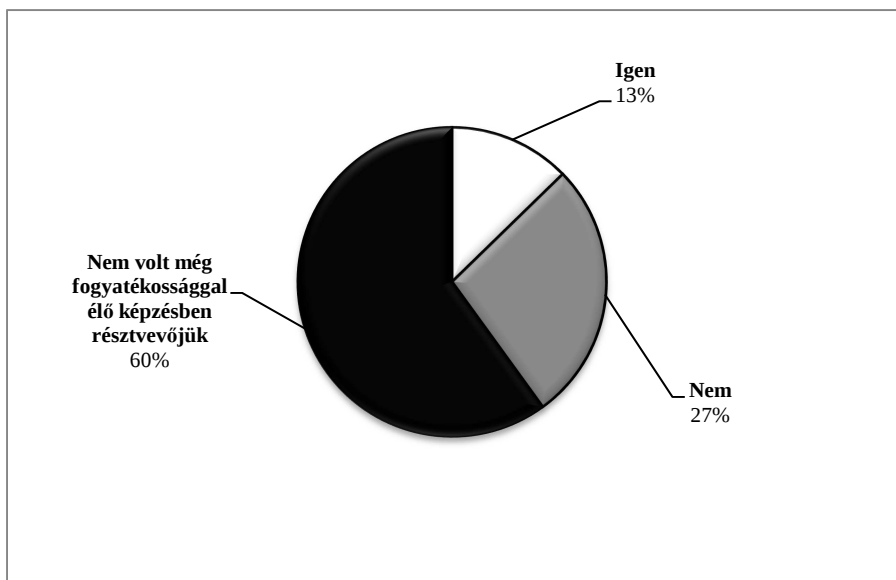
Dél-alföldi régió akkreditált felnőttképzési intézményeinek képzésein részt vevő fogyatékossgal élők típus szerinti gyakorisága azon intézményeknél, akiknél már részt vett fogyatékossgal élő képzésen (%)

A következő kérdés tovább szűkítette a kört (54. ábra). Itt arra kérdeztünk rá, hogy az intézmények rendelkeznek-e vagy rendelkeztek-e olyan képzési programmal, mely kifejezetten a fogyatékossgal élők csoportját célozza, illetve célozza meg. A 22 intézményből 7 intézmény jelölte meg azt a válaszlehetőséget, hogy volt már konkrétan fogyatékossgal élőknek szóló képzése. Ezek elsősorban számítógép-kezelő és használó, nyelvvizsgára felkészítő tanfolyamok voltak, de például található közöttük virágkötő vagy pályázatírói tanfolyam is.

54. ábra

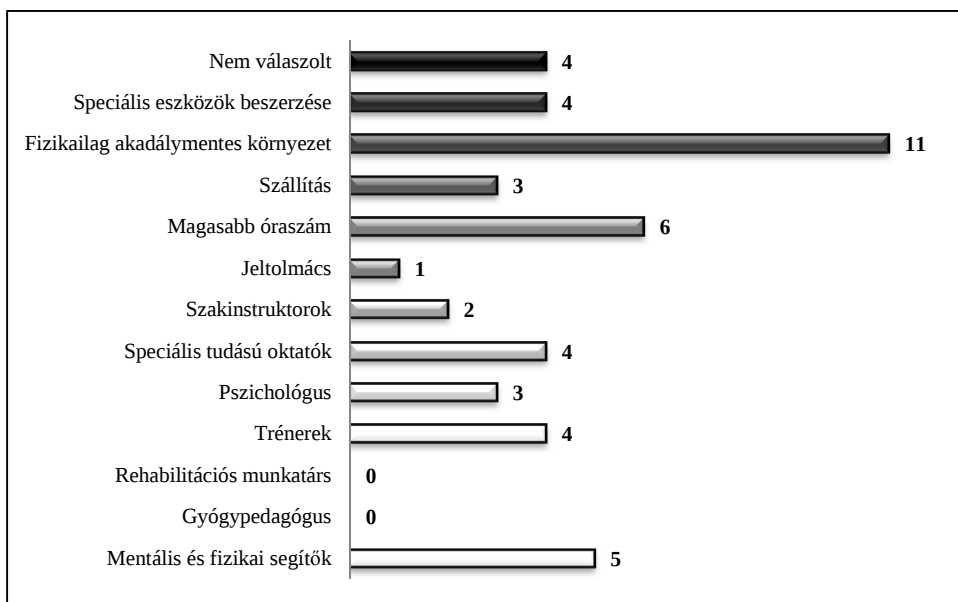
Van-e/Volt-e képzésük, melyen vett részt fogyatékossgal élő személy? (%)

Kérdésként merül fel, hogy mi az oka annak, hogy ilyen kevés azon intézmények száma, melyek célcsoportként tekintenek a fogyatékossgal élőre. Kicsit közelebb kerülhetünk a válaszhoz, ha megvizsgáljuk, hogy e célcsoport számára szóló képzések lefolytatása

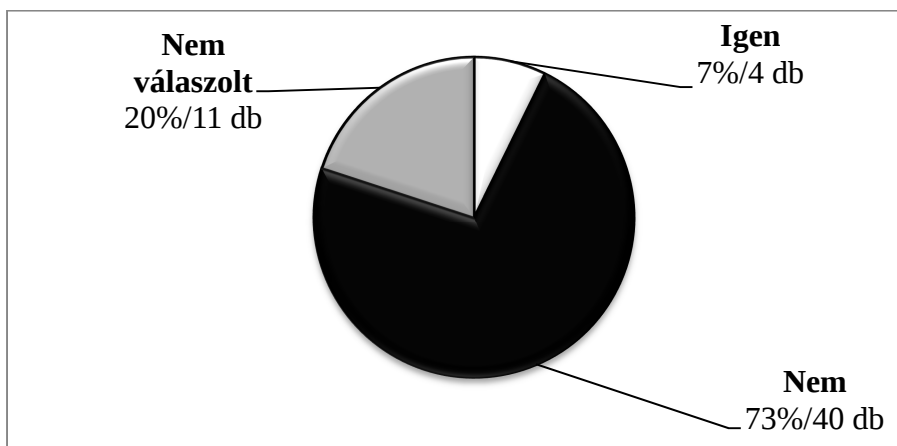
milyen speciális feltételeket igényel(t). Az 55. ábra 22 intézményre vonatkozik, melyből 18 jelölt be speciális feltételeket. Ebből 11 intézmény jelölte meg a fizikai akadálymentesítést. A magasabb óraszámot 6, míg a különböző segítők alkalmazását 5 akkreditált intézmény jelölte be. 4-4 intézmény szerint trénerek és speciális tudású oktatók alkalmazása, valamint speciális eszközök beszerzése is szükséges a fogyatékossgal élők részvételével zajló képzések megvalósításához. 3 intézmény jelölte be a szállítást, melyből valódi életszerű tapasztalatra következtetünk, hiszen a fogyatékossgal élők számára sok esetben a képzések helyszínéhez történő eljutás is komoly feladat.

55. ábra
A fogyatékossgal élőknek szóló képzések megvalósításához szükséges speciális feltételek (db)

Fontosnak tartottuk megkérdezni, hogy azok a képző intézmények, melyek foglalkoznak fogyatékossgal élők képzésével, azok munkatársai részt vesznek-e bármilyen jellegű továbbképzésen ismereteik kiszélesítése, szakmai hozzáértésük fejlesztése érdekében. Az intézmények 20%-a nem válaszolt, amiből arra is következtetünk, akárcsak az előző kérdésnél, hogy a kérdőív vége felé csökkent a kitöltők válaszadási hajlandósága. Igennel az intézmények 7,3%-a válaszolt (56. ábra). Az általuk említett továbbképzések a következők voltak: Mozgássérült Egyesület képzései, 16 órás tanulástechnikai tréning (képzők képzése) és jelbeszéd tanfolyam.

56. ábra
Van-e/Volt-e az intézményeknek kifejezetten fogyatékkal élők számára indított felnőttképzési programja? (%/db)

Érdekesnek találjuk bemutatni a következő táblázatot (11. táblázat). Az intézmények többsége jogi forma szerint profitorientált gazdasági társaság, a minta kisebb része tartozik a non-profit szférába. Válaszaik alapján a non-profit szervezetek kevesebbet tesznek az esélyegyenlőség megteremtése érdekében, mint a költségvetési, valamint a gazdasági társaságok. Ez megdönti azt az evidenciának minősülő állítást, miszerint a non-profit szféra nagyobb hangsúlyt fektet az esélyegyenlőség megvalósítására.

11. táblázat
Az intézmények esélyegyenlőséget javító eszközei jogi forma szerinti megoszlásban (%/db)

AZ INTÉZMÉNYEK JOGI FORMA SZERINTI MEGOSZLÁSA				
AZ INTÉZMÉNYEK ESÉLYEGYENLŐSÉGÉT JAVÍTÓ ESZKÖZ		Gazdasági társaság	Non-profit szervezet	Költségvetési és egyéb
Egyéb módon	Adott jogi formán belül (%/db)	17,2% (5 db)	11,1% (1 db)	30% (3 db)
	Az összes intézményen belül (%/db)	10,4% (5 db)	2,1% (1 db)	6,3% (3 db)
Pályázatokon való részvétel	Adott jogi formán belül (%/db)	3,4% (1 db)	11,1% (1 db)	10 % (1 db)
	Az összes intézményen belül (%/db)	2,1% (1 db)	2,1% (1 db)	2,1% (1 db)

AZ INTÉZMÉNYEK ESÉLYEGYENLŐSÉGÉT JAVÍTÓ ESZKÖZ		AZ INTÉZMÉNYEK JOGI FORMA SZERINTI MEGOSZLÁSA		
		Gazdasági társaság	Non-profit szervezet	Költségvetési és egyéb
Megfelelő taneszköz biztosítása, szállítás	Adott jogi formán belül (%/db)	6,9% (2 db)	0% (0 db)	0% (0 db)
	Az összes intézményen belül (%/db)	4,2% (2 db)	0% (0 db)	0% (0 db)
Megfelelő szoftver látássérülteknek	Adott jogi formán belül (%/db)	34% (1 db)	0% (0 db)	0% (0 db)
	Az összes intézményen belül (%/db)	2,1% (1 db)	0% (0 db)	0% (0 db)
Nyilvánosság, hirdetés	Adott jogi formán belül (%/db)	10,3% (3 db)	11,1% (1 db)	0% (0 db)
	Az összes intézményen belül (%/db)	6,3% (3 db)	2,1% (1 db)	0% (0 db)
Díjkedvezmény, részletfizetés	Adott jogi formán belül (%/db)	17,2% (5 db)	22,2% (2 db)	0% (0 db)
	Az összes intézményen belül (%/db)	10,4% (5 db)	4,2% (2 db)	0% (0 db)
Plusz képzési, felkészülési idő adása	Adott jogi formán belül (%/db)	6,9% (2 db)	0% (0 db)	10,0% (1 db)
	Az összes intézményen belül (%/db)	4,2% (2 db)	0% (0 db)	2,1% (1 db)
Esélyegyenlőségi terv készítése	Adott jogi formán belül (%/db)	0% (0 db)	11,1% (1 db)	30,0% (3 db)
	Az összes intézményen belül (%/db)	0% (0 db)	2,1% (1 db)	6,3% (3 db)
Fizikai akadálymentesítés	Adott jogi formán belül (%/db)	27,6% (8 db)	22,2% (2 db)	30,0% (3 db)
	Az összes intézményen belül	16,7% (8 db)	4,2% (2 db)	6,3% (3 db)

AZ INTÉZMÉNYEK ESÉLYEGYENLŐSÉGÉT JAVÍTÓ ESZKÖZ		AZ INTÉZMÉNYEK JOGI FORMA SZERINTI MEGOSZTLÁSA		
		Gazdasági társaság	Non-profit szervezet	Költségvetési és egyéb
	(%/db)			
Nem alkalmaznak konkrét módszert (nem tesznek különbséget, bárki jelentkezhet, egységes követelményrendszer, stb.)	Adott jogi formán belül (%/db)	31,0% (9 db)	55,6% (5 db)	40,0 (4 db)
	Az összes intézményen belül (%/db)	80% (9 db)	10,4% (5 db)	8,3% (4 db)

A kérdésekre adott válaszokból egyértelműen kikristályosodott, hogy alacsony azon intézmények száma melyek speciálisan fogyatékkal élők számára szerveznek képzéseket, s amennyiben ez jellemző rájuk a célcsoporttal foglalkozó szakembereik jellemzően nem vesznek részt továbbképzéseken.

A fogyatékossgal élő felnőttek képzési lehetőségeinek vizsgálata több szempontból is indokolt. A fogyatékossgal élők gazdasági aktivitása rendkívül alacsony, foglalkoztatásuk jelentősen elmarad a többségi társadalom foglalkoztatási mutatóitól, illetve a fogyatékossgal élők foglalkoztatási adatainak európai uniós átlagától. Foglalkoztatásuk alacsony szintje nemcsak fizikai korlátozottságukból, hanem jellemzően alacsony iskolai végzettségi szintjükől is adódik. A fogyatékossgal élők nem alkotnak homogén csoportot. A fogyatékossgal korlátozottságot jelenthet a mozgásban, a felfogásban, a beszédben, a hallásban, valamint a látásban is. A gyógypedagógiai tipológia főbb csoportjai a következők:

- Értelmi fogyatékossgal élők
- Látásukban akadályozottak
- Hallásukban akadályozottak
- Mozgásukban akadályozottak
- Beszédfogyatékossgal élők
- Érzelmi, akaratí fogyatékossgal élők
- Halmozott fogyatékossgal élők

A fogyatékkal élő személyek tekintetében a felnőttképzésről szóló 2001. évi CI törvény a következőképpen fogalmaz: a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény 4. § a) pontjában meghatározott, a 141/2000. (VIII. 9.) Korm. rendelet 1. számú mellékletében szereplő mértékű fogyatékossgal rendelkező személy, amennyiben a felnőttképzési törvény alkalmazásában felnőttnek minősül. A hivatkozott 1998. évi XXVI. törvény 4. § a) pontja szerint „fogyatékos személynek az minősül, akinek érzékszervi (különösen látás-, hallásszervi), mozgásszervi, értelmi képességei jelentős mértékben csökkentek vagy híján van annak, illetőleg a kommunikációjában számottevően korlátozott, és ez számára tartós hátrányt jelent a társadalmi életben való aktív részvétel során.” A felnőttképzési intézményeknek – amennyiben akkreditálni kívánják képzési programjukat –, egyértelműen nyilatkozniuk kell arról, hogyan biztosítják a fogyatékossgal élők részére a képzésbe való bekapcsolódás feltételeit. A 24/2004. (VI. 22.) FMM rendelet 15§ 2) bekezdés g. pontja alapján a képzési program akkor akkreditálható – sok más egyéb feltétel mellett – ha a képző intézmény meghatározza a fogyatékossgból eredő speciális igények figyelembevételének módját. Az előzőekben leírtakon túl a fogyatékossggal élők képzési lehetőségeinek vizsgálatát indokolja az a tény is, hogy a 2001. évi népszámlálás adatai alapján a Dél-alföldi régióban a legmagasabb az említett célcsoport száma és aránya. Hivatalos adataink csak a népszámlálások alkalmával vannak. A 12. táblázat adataiból jól látható, hogy 2001-re jelentős mértékben nőtt a fogyatékossggal élő személyek száma, és 2011-re újabb nagy mértékű növekedés prognosztizálható. A Dél-alföldi régióban a fogyatékkal élők száma jelentősen meghaladja az országos átlagot. A megyéket tekintve Békés megyében a legmagasabb a fogyatékossggal élők száma és ugyanebben a megyében nőtt a legnagyobb mértékben a nevezett célcsoport aránya 2001-re az 1990. évi adatokhoz képest.

12. táblázat
A fogyatékossggal élők száma és megoszlása a Dél-alföldi régióban
Forrás: KSH SZÍ² adatai alapján 2005, saját szerkesztés

MEGYE/RÉGIÓ	FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐ SZEMÉLYEK SZÁMA (2001)		FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐ SZEMÉLYEK NÉPESSÉGEN BELÜLI ARÁNYA (%)	
	ezer fő	az 1990. évi	1990.	2001.
Bács-Kiskun	33,8	172,7	3,6	6,2
Békés	37,0	225,2	4,0	9,3
Csongrád	24,6	150,4	3,7	5,7
DÉL-ALFÖLD	95,4	182,2	3,7	6,9
Összesen (országosan)	577,0	156,7	3,5	5,7

² Központi Statisztikai Hivatal Szegedi Igazgatósága

További vizsgálatot igényel, hogy mi az oka annak, hogy a Dél-alföldi régióban országosan a legmagasabb a fogyatékossgal élők száma, és a régión belül Békés megye kiugróan magas adatokat mutat.

A Dél-alföldi régióban élő fogyatékossgal élők fogyatékossgai típus szerinti megoszlása a 13. táblázatában látható. Legmagasabb arányban mozgássérültek élnek a régióban, ami arányaiban megfeleltethető az országos adatoknak. A második legnagyobb számot mutató kategória az egyéb, melybe beletartozhatnak azok a személyek, akik halmozott fogyatékossgal élnek. A harmadik legnagyobb kategória a látásukban akadályozott személyeket jelenti, melyen belül a legtöbben gyengénlátók, s legkevesebben a vakok vannak. Legkisebb számban a siketek, siketnémák, némák és egyéb beszédükben akadályozott személyek élnek a régióban. A legmagasabb értékek Csongrád megyében mutatkoznak, azonban Békés megyében rendkívül kiemelkedik az értelmi fogyatékossgal élők magas száma (11,4%).

13. táblázat

A fogyatékossgal élők megoszlása a fogyatékossg típusa szerint a Dél-alföldi régióban 2001-ben (%)

Forrás: KSH SZI adatai alapján 2005, saját szerkesztés

A fogyatékossg típusa	Dél-alföld összesen	Ezen belül			Országosan összesen
		Bács-Kiskun	Békés	Csongrád	
Mozgássérült	37,8	37,1	42,6	31,4	36,4
Alsó, felső végtag hiánya	2,2	2,3	2,0	2,3	2,6
Egyéb testi fogyatékossg	4,4	4,6	4,1	4,7	4,6
Gyengénlátó	10,7	9,9	11,2	10,8	9,6
Egyik szemére nem lát	2,9	3,1	2,6	3,1	3,2
Vak	1,2	1,2	1,1	1,5	1,6
Értelmi fogyatékossgal élő	9,2	11,4	6,4	10,3	9,9
Nagyoathalló	6,8	6,8	5,9	8,1	7,7
Siket, siketnéma, néma	1,2	1,3	0,7	1,6	1,5
Beszédhibás	1,1	1,3	0,8	1,2	1,3
Egyéb	22,6	21,0	22,6	25,0	21,6
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

A fogyatékossgal élők tanulási, hozzáférési lehetőségei jóval korlátozottabbak a többségi népességhez képest, azonban a 2001. évi népszámlálások az iskolai végzettség terén magasabb adatokat, tehát javulást mutatnak, azonban még mindig jelentős a lemaradás. A régióban a fogyatékossgal élők egyharmada a 8 általános iskolai évfolyamot sem fejezte be, érettségivel alig 13%-uk rendelkezett, felsőfokú iskolai

végzettsége pedig kevesebb, mint 4%-nak volt, addig az épek körében ezek az arányok 21%, 20%, illetve 8%-ot tettek ki 2001-ben. A régió megyéi közül a felső- és a középfokú végzettségű fogyatékossgal élő személyek aránya Csongrád megyében volt a legmagasabb, Bács-Kiskun megyében pedig a legalacsonyabb (14. táblázat).

14. táblázat

A fogyatékossgal élő népesség legmagasabb befejezett iskolai végzettsége a Dél-alföldi régióban 2001-ben (fő)

Forrás: KSH, 2001 alapján saját szerkesztés

Megyék	Összesen	Általános iskola 8. évfolyamánál alacsonyabb	Általános iskola 8. évfolyam	Középiskola	Felsőfokú iskolai végzettség
Bács-Kiskun	33.804	12.514	13.184	7.075	1.031
Békés	36.966	12.205	14.347	9.177	1.237
Csongrád	24.590	7.796	9.222	6.352	1.220
Dél-alföldi régió	95.360	32.515	36.753	22.604	3.488

Az egészségkárosodás, a különböző fogyatékossgak, az alacsonyabb iskolai végzettség jelentősen determinálja a célcsoport elhelyezkedési lehetőségét. Az 1990. évi népszámlálási adatokhoz képest majdnem felére csökkent a kereső tevékenységet folytató fogyatékossgal élők aránya a régióban (9%), több mint háromnegyedük (73.983 fő) az inaktívak csoportjába tartozott. Ezek után érdekes megnézni, hogy vajon a felnőttképzés területén milyen arányban indítanak a célcsoport számára felzárkóztató, valamint rehabilitációs képzést a Dél-alföldi régió felnőttképzési intézményei.

Az OSAP-ba adatot szolgáltató 106 intézmény által indított 2215 képzésből 44 volt felzárkóztató és rehabilitációs képzés, amelyeken összesen 648 fő vett részt. Az intézmények közül mindössze három vállalta fel a megváltozott munkaképességűek rehabilitációs képzését és 5 intézmény a hátrányos helyzetűek képzését (15. táblázat).

15. táblázat

A Dél-alföldi régió képzést folytató intézményei által indított tanfolyamok száma és az arra beiratkozott személyek száma a képzés jellege szerint 2009-ben

Képzés jellege	Dél-alföldi régió		
	Tanfolyamok száma	Képzést folytató intézmények száma	Beiratkozottak száma
szakképesítést megalapozó szakmai alapképzés	8	4	80
állam által elismert OKJ szakképesítést adó	622	44	9898
munkakörhöz, foglalkozáshoz szükséges nem OKJ szakképesítést adó	102	19	2473
szakmai továbbképző	163	27	3304
hátrányos helyzetűek felzárkóztató képzése	32	5	497
elhelyezkedést, vállalkozást segítő képzés	18	10	322
hatósági jellegű képesítésre felkészítő képzés	133	10	2590
nyelvi képzés	986	20	5261
általános felnőttképzés	49	19	1595
Megváltozott munkaképességűek rehabilitációs képzése	12	3	151
informatikai képzések	90	12	744
Összesen	2215	173 ³	26915

³ A képző intézmények száma meghaladja a ténylegesen adatot szolgáltatató intézmények számát, mivel egy képző intézmény többféle típusú képzést is indít.

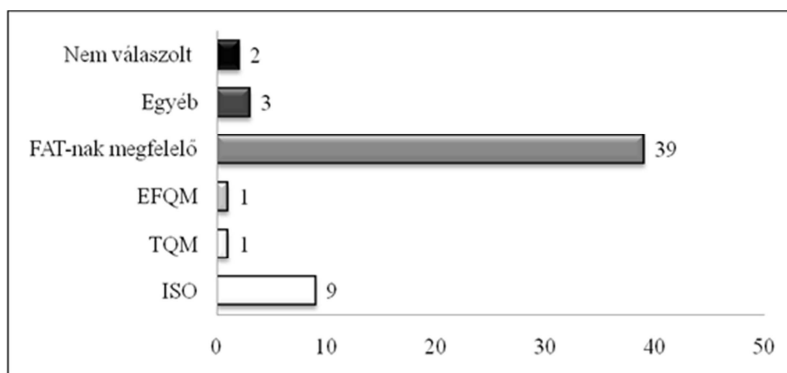
3.6. Jogi szabályozás

A kérdőív utolsó nagy tematikai egysége a felnőttképzési tevékenység jogi szabályozására és a felnőttképzési akkreditáció vizsgálatára irányult. Az 57. ábra azt mutatja, hogy milyen minőségirányítási rendszert működtetnek jellemzően a Dél-alföldi régió akkreditált felnőttképzési intézményei. Erre a kérdésre 53 intézmény válaszolt. A kérdés kapcsán az intézmények több válaszlehetőséget is megjelölhettek. A válaszadó intézmények több, mint 70%-a a FAT-nak megfelelő, 17%-uk ISO minőségirányítási rendszert működtet. A TQM és az EFQM minőségirányítási rendszert mindössze 1-1 intézmény jelölte meg. Két intézmény több minőségbiztosítási rendszerrel is rendelkezik. Ebből az egyik intézmény a FAT követelményeinek megfelelő, saját fejlesztésű rendszer mellett önértékelésen alapuló közművelődési minőségbiztosítást is folytat. A másik intézmény az EFQM mellett a FAT követelményeinek megfelelő, saját fejlesztésű rendszert működtet.

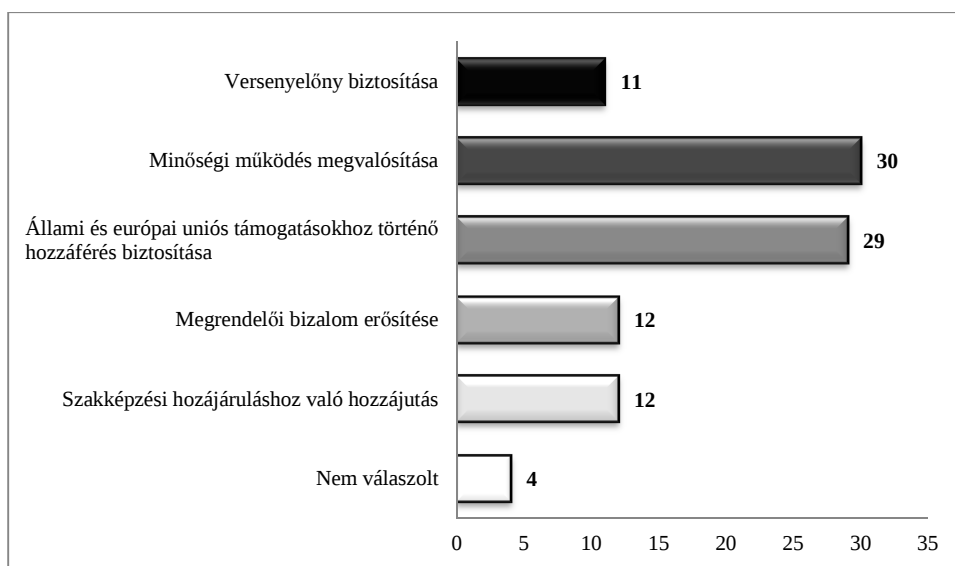
57. ábra

Az akkreditált intézmények által működtetett minőségirányítási rendszerek (db)

Kíváncsiak voltunk arra, hogy a képző intézmények milyen célból döntöttek az intézményakkreditáció mellett. Az intézmény-akkreditáció célja kapcsán a két legfontosabb szempontot kérdeztük. Erre a kérdésre 51 intézmény adott értékelhető választ. A válaszadó intézmények 59%-ának a legfontosabb szempont a minőségi működés, valamint közel ugyanolyan fontos az állami és az európai uniós támogatásokhoz és forrásokhoz történő hozzáférés. A válaszadó intézmények közel egynegyede a megrendelői bizalom erősítése és a szakképzési hozzájáruláshoz való hozzájárulás céljából kérelmezte elsősorban az intézmény-akkreditációt. Az intézmények több mint egyötödénél a versenyelőny biztosítása is a két legfontosabb szempont között szerepelt (58. ábra).

58. ábra
Az intézmény-akkreditáció célja (db)

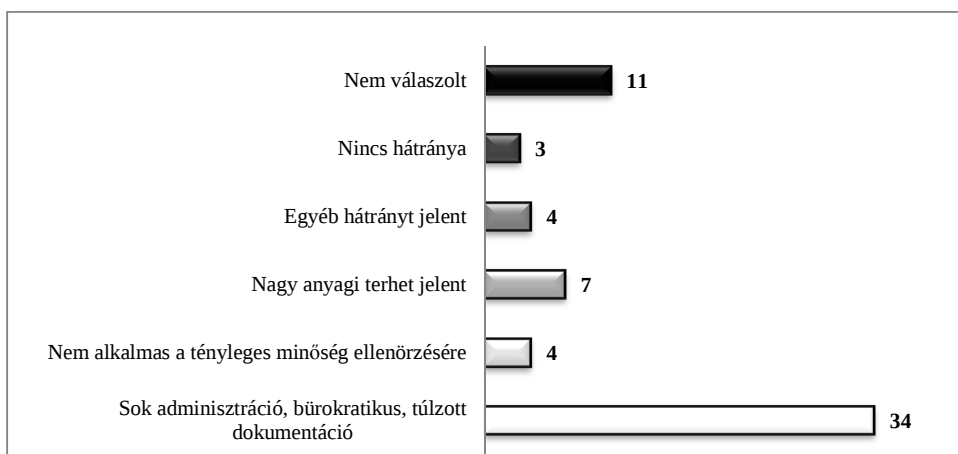

E gondolatmenetet tovább folytatva megkérdeztük az intézményektől, hogy mit tartanak az intézmény-akkreditáció legnagyobb előnyének. A 48 válaszadó intézmény 52%-a szerint az intézmény-akkreditáció legnagyobb előnye az állami és európai uniós támogatásokhoz, pályázatokhoz, szakképzési hozzájáruláshoz való hozzáférés. Az intézmények 46%-a szerint az intézményi működés átláthatósága és minőségi szinten történő működése az intézmény-akkreditáció legnagyobb előnye. A válaszadó intézmények 12,5%-a előnyként említi a piaci versenyelőnyt és a fogyasztói bizalom megszerzését. 2 intézmény szerint az intézmény-akkreditáció legnagyobb előnye az ÁFA-mentes képzés lehetősége, szintén 2 intézmény szerint az intézmény-akkreditáció semmilyen előnnyel nem jár.

Az intézmény-akkreditáció előnyei mellett a hátrányait is feltérképeztük. Erre a kérdésre már 11 intézmény nem válaszolt. A 44 válaszadó intézmény 77%-a szerint az intézmény-akkreditáció legnagyobb hátránya, hogy túl sok adminisztrációs teherrel jár, túlzott

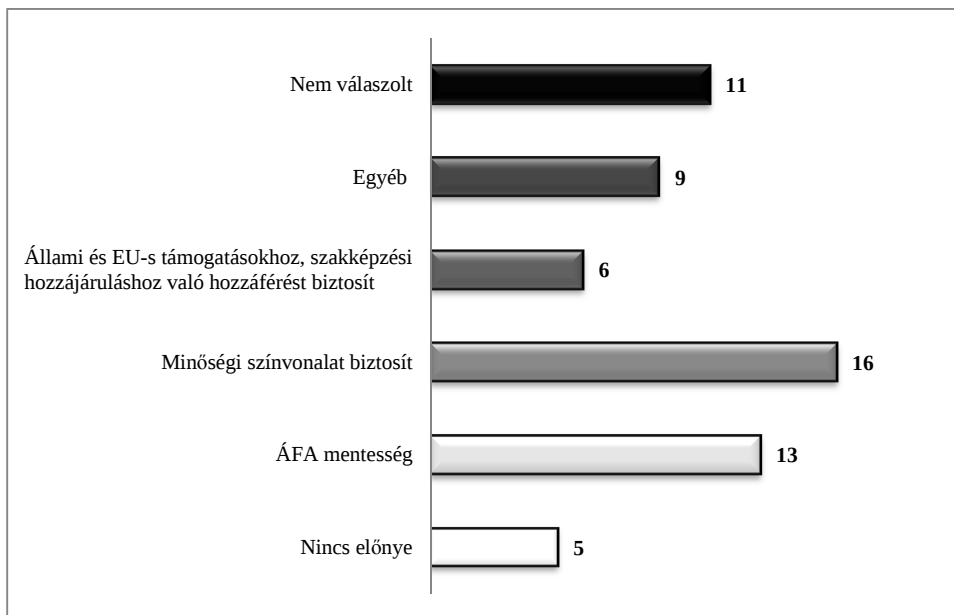
dokumentációt igényel, valamint rendkívül bürokratikus. A válaszadó intézmények 16%-a hátránként említette, hogy az akkreditációs eljárás túl költséges, így nagy anyagi terhet jelent számukra. 4 akkreditált felnőttképzési intézmény szerint az intézmény-akkreditáció nem alkalmas a tényleges minőség ellenőrzésére. Mindössze 3 intézmény szerint nincs hátránya az intézmény-akkreditációnak (59. ábra).

59. ábra
Az intézmény-akkreditáció hátrányai (db)

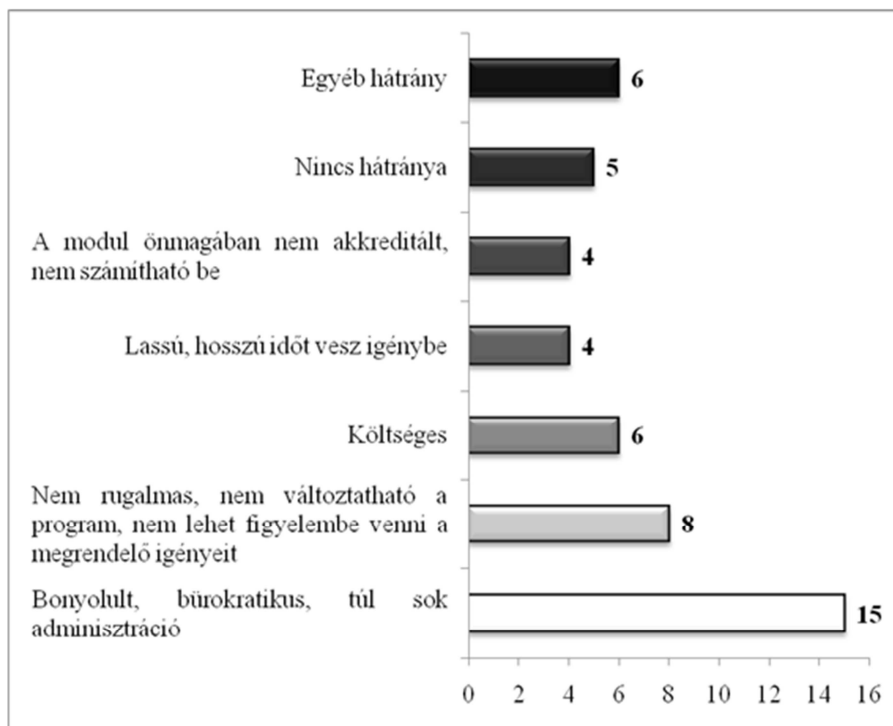
Az intézmény-akkreditáció előnyeit, hátrányait érdemes összevetni a program-akkreditáció előnyeivel illetve hátrányaival. A válaszadó 44 intézmény 36%-a a minőségi színvonal biztosítását, 30%-a pedig az ÁFA mentességet tartja a program-akkreditáció legnagyobb előnyének. Az intézmények egyötöde az alábbi egyéb válaszokat nevezte meg előnyként: speciálisan a célcsoport számára kidolgozható, a számukra legjobb feltételekkel; saját fejlesztésű jól bevált oktatási módszereket is tartalmazó képzéseket is lehet akkreditáltatni; egyfajta szakmai jóváhagyást, szakmai bírálatot jelent; az intézmény tárgyi és személyi feltételeit figyelembe véve készül; szakmai továbbfejlődést eredményez, s egyesek úgy gondolják, hogy a cégek által kedveltebbek az akkreditált programok. Az állami és EU-s támogatásokhoz való hozzáférés biztosítása a válaszadó intézmények 14%-nál fordult elő. 5 intézmény szerint a program-akkreditációnak nincs előnye.

60. ábra
A program-akkreditáció előnyei (db)

A program-akkreditáció hátrányait már csak 37 intézmény nevezte meg. A válaszadó intézmények legnagyobb aránya, 41%-a a program-akkreditáció legnagyobb hátrányának – csakúgy, mint az intézmény-akkreditációnak – a bonyolult és túl sok adminisztrációt tartja, valamint azt, hogy túl bürokratikus. A válaszadó intézmények ötöde hátránként említette, hogy a program-akkreditáció nem rugalmas, a program akkreditálása után nem változtatható, így nem lehet figyelembe venni a megrendelő igényeit. 6 intézmény szerint a program-akkreditációs eljárás túl költséges. 4-4 intézmény szerint hátrány, hogy a modul önmagában nem akkreditált és nem számítható be az adott képzésbe, valamint, hogy maga az akkreditációs eljárás lassú és hosszú időt vesz igénybe. A 6 egyéb válaszon belül hátránként említették az intézmények, hogy nem növeli az elhelyezkedési esélyeket, nem ad országosan mindenki által elismert képzettséget, továbbá a kisebb módosításokat újra kell akkreditáltatni, gondot okoznak a felmerülő költségek non-profit működés esetén, s probléma, hogy az akkreditált képzések rész-moduljai nem ÁFA-mentesek. A kérdőíves lekérdezés ideje alatt változott a jogszabály, és a 22/2004. (II.16.) Kormányrendelet 16. § (1) bekezdése alapján 2010. május 14. után amennyiben az akkreditált programban meghatározott kimeneti feltételekkel önálló kimeneti lehetőségek is akkreditálásra kerültek, úgy e programmodulok teljesítése is elfogadható, mint megvalósított akkreditált program.

61. ábra
A program-akkreditáció hátrányai (db)

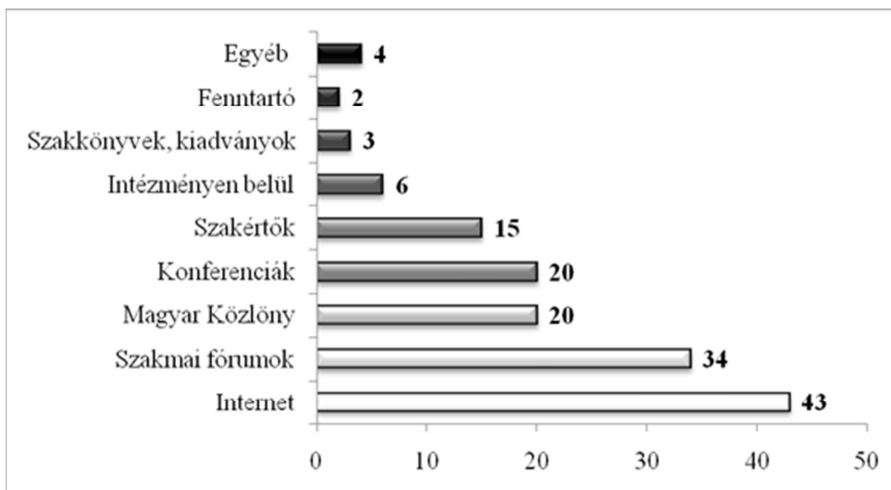

Szükséges megjegyezni, hogy az akkreditáció követelményei jellemzően formai elvárásokat tartalmaznak. A tartalom arányai és hangsúlyai az akkreditációban nem megfelelőek, a jelenlegi rendszer elsősorban a képzésszervezés folyamatainak minőségbiztosítását jelenti.

Érdemes azt is szemügyre venni, hogy az intézmények honnan értesülnek a felnőttképzésre vonatkozó törvényi szabályozás változásairól. Erre a kérdésre mindössze egy intézmény nem válaszolt. A válaszadó intézmények 80%-a elsősorban interneten, 63%-uk szakmai fórumokon keresztül tájékozódik a felnőttképzésre vonatkozó törvényi szabályozás változásairól. A válaszadók 37%-a Magyar Közlönyből, szintén ennyien konferenciákon értesülnek a változásokról. 15 intézmény információszerzés céljából szakértőkkel konzultál, 6 pedig az intézményen belül tájékozódik. A szakkönyvek, kiadványok illetve a fenntartó tájékoztatása válaszlehetőségre kevés intézmény voksolt. Egyéb tájékoztató források alatt a hírleveleket, a jogtárakat, a Felnőttképzési Vállalkozások Szövetségét és annak érdekképviselőit értik (62. ábra).

62. ábra

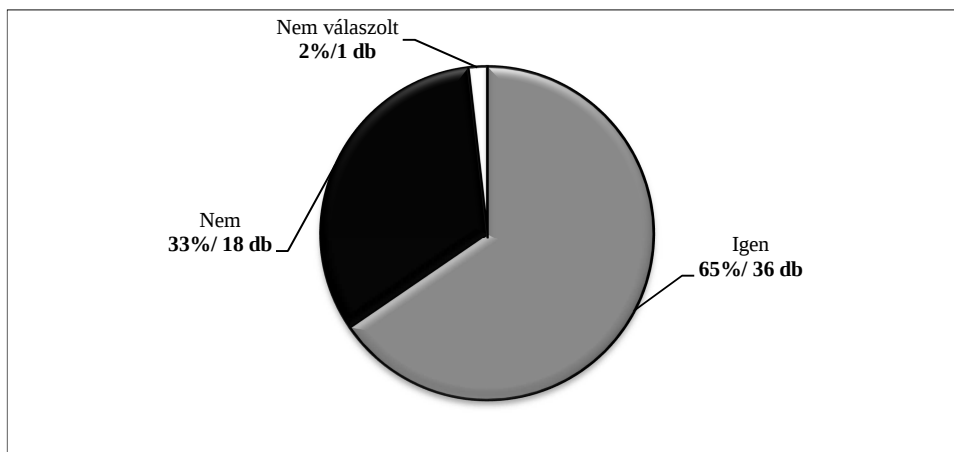
Az intézmények értesülési forrásai a felnőttképzésre vonatkozó törvényi szabályozás változásairól (db)

A gondolatmenet folytatásaként megkérdeztük az intézményektől, hogy számukra okoz-e valamilyen nehézséget a jogszabályok értelmezése. A 63. ábrán láthatjuk, hogy míg az intézmények kétharmadának gondot okoz, addig egyharmadának nem okoz nehézséget a jogszabályok értelmezése.

63. ábra

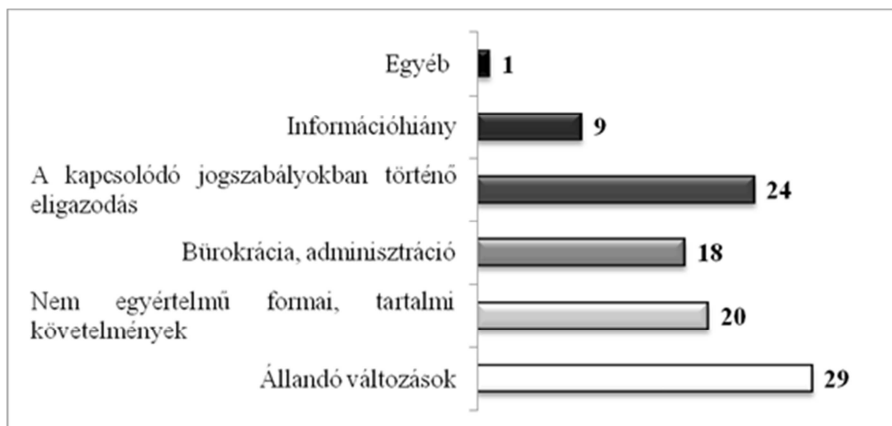
Okoz-e az intézményeknek valamilyen nehézséget a jogszabályok értelmezése?

Arra is kíváncsiak voltunk, hogy milyen jellegű problémát okoz a jogszabályok értelmezése. A 36 válaszadó intézmény 78%-nak gondot okoznak az állandó változások. A válaszadó intézmények kétharmadának nehézséget jelent a kapcsolódó jogszabályokban történő eligazodás. A válaszadók 56%-a szerint nem egyértelműek a formai és tartalmi követelmények. Az erre a kérdésre válaszoló akkreditált képző

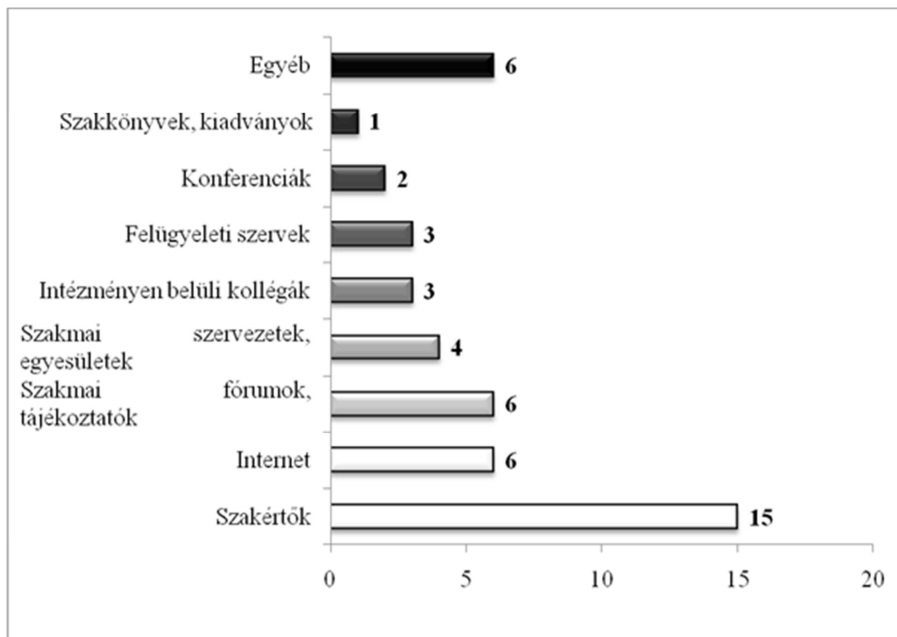
intézmények fele a túl sok adminisztráció és a bürokrácia problémájával is küzd. 9 intézmény információhiányra panaszkodott (64. ábra).

64. ábra
A jogszabályi értelmezések okozta nehézségek

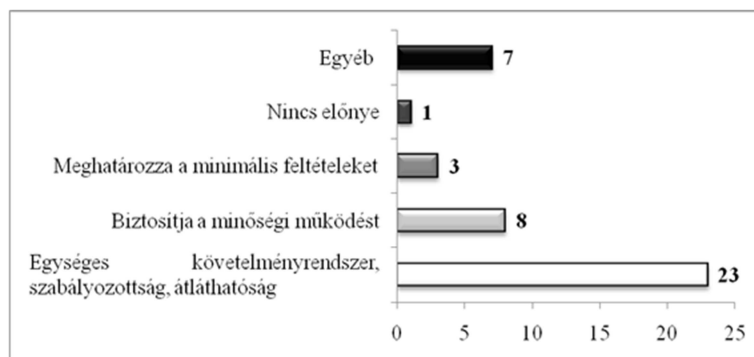
Az előbbi kérdésben felmerült problémák kapcsán nyitott kérdésben megkérdeztük, hogy a problémákat milyen segítség igénybevételével oldják meg. Ezt a kérdést már csak 33 intézmény válaszolta meg. Nagyon megoszlottak a kérdésre adott válaszok. A legjellemzőbb válasz, 45%-kal az, hogy az intézmények szakértőkhöz fordulnak segítségért. Ugyanolyan, 18%-os előfordulási gyakorisággal jelenik meg a válaszokban az internet, a szakmai fórumok, a tájékoztatók nyújtotta és az egyéb segítség. A válaszadók 12%-a szakmai szervezetek és egyesületek segítségét veszi igénybe. 3-3 intézmény intézményen belüli kollégához, valamint felügyeleti szervekhez fordul a probléma orvoslása céljából. Alacsony azon intézmények száma, melyek szakkönyvekből és kiadványokból valamint a konferenciák közvetítette információk kapcsán kapnak megoldást problémáikra (65. ábra).

65. ábra
A jogszabályi értelmezések okozta nehézségek megoldásához igénybe vett segítség (db)

Megkérdeztük a kérdőívben azt is, hogy az intézmények szerint mi, vagy mik jelentik a felnőttképzésre vonatkozó törvényi szabályozás előnyeit illetve hátrányait. Erre a kérdésre meglepően sok (19) intézmény nem adott választ. A válaszadó 36 intézmény közel kétharmada előnyként említette az egységes követelményrendszert, a szabályozottságot és az átláthatóságot. 8 intézmény szerint előnye, hogy biztosítja a minőségi működést. A 7 egyéb választ adó intézmény válaszai között fellelhető, hogy segíti a munkavállalók szakmai tudásának folyamatos megújulását, vevői-, hallgatói bizalom kialakulását, megakadályozza a visszaéléseket, és kiszámítható jövőt biztosít. 3 intézmény a minimális feltételek meghatározását emelte ki előnyként. 1 intézmény adta azt a választ, hogy semmilyen előnnyel nem bír (66. ábra).

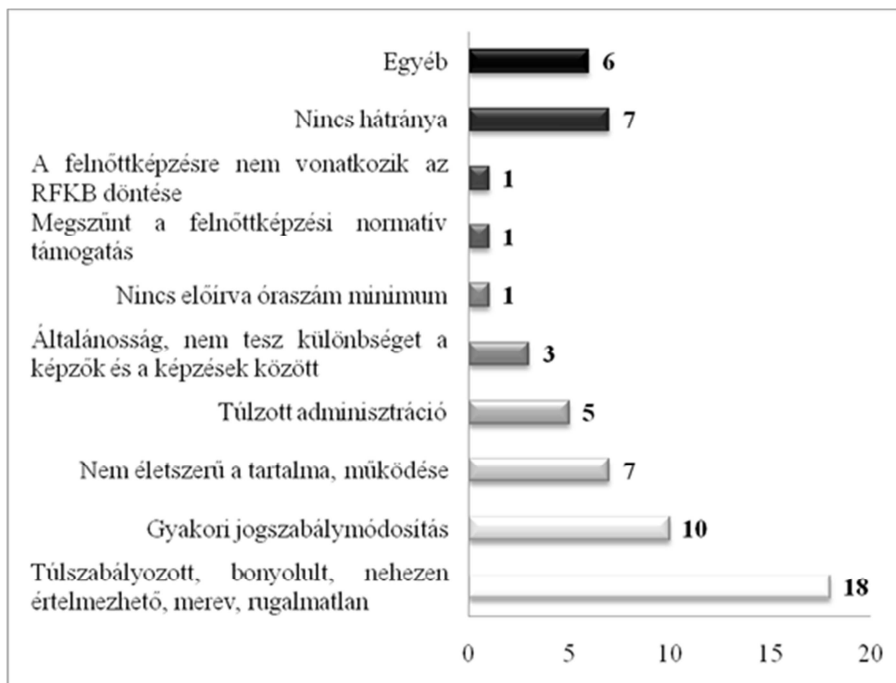
66. ábra
A felnőttképzésre vonatkozó törvényi szabályozás előnyei (db)

38 intézmény fejtette ki, hogy számára melyek a felnőttképzésre vonatkozó törvényi szabályozás hátrányai (67. ábra). A válaszadó akkreditált intézmények közel fele (47%-a) úgy véli, hogy meglehetősen túlszabályozott, bonyolult, nehezen értelmezhető, merev és rugalmatlan a felnőttképzés törvényi szabályozása. A válaszadó intézmények több mint negyede hátránként említette a felnőttképzést érintő jogszabályok gyakori módosítását. A válaszadó intézmények 18%-a szerint nem életszerű a tartalma és működése, valamint ugyanennyi intézmény szerint semmilyen hátránya nincs. 5 intézmény a már sokat emlegetett túlzott adminisztrációt sérelmezi, 3 intézmény pedig azt, hogy általános és nem tesz különbséget képzők és képzések között. Csupán 1-1 intézmény szerint hátránya, hogy nincs előírva az óraszám minimum, továbbá az, hogy a felnőttképzésre nem vonatkozik a Regionális Fejlesztési és Képzési Bizottság döntése, és az, hogy megszűnt a felnőttképzési normatíva. 6 intézmény egyéb hátrányokat is felsorolt, melyek közül előfordult, hogy a rendeleteket, törvényeket közzé kellene tenni elektronikusan, s a jelentősebb változásokat e-mailben lehetne tudatni az érdekeltekkel, mert a kisebb képzők nem rendelkeznek olyan háttérrel, amely képes a változásokat nyomon követni és értelmezni. Előfordult olyan válasz is, miszerint nem kellően részletezettek a jogszabályok, a speciális szakterületek más-más megoldást igényelnének. Felsorolásszerűen még az alábbiak szerepeltek a válaszokban: a szabályozás kialakításánál a szakmai véleményeket kevésbé veszik figyelembe; kevés a felkészülési, alkalmazkodási idő; későn kerül nyilvánosságra a módosítani kívánt tartalom; szakmai publikációk, moduláris tankönyvek, jegyzetek hiánya; a felnőttképzést érintő törvények nincsenek kérdéscsoportokra lebontva, ezért nehéz a megfelelő jogszabályokat megtalálni; az egész szabályozás a formalitást szolgálja, és végül a digitális írástudással kapcsolatos szabályozás is „ellenérzést” váltott ki.

A képzési intézmények által felsorolt hátrányok nagy részével mi is egyetértünk. A felnőttképzési törvény és végrehajtási rendeletei nem illeszkednek a felnőttképzés sokszínű világához. A szervezeti felépítés, a működési feltételek, a finanszírozási források stb. különbözősége miatt a képző intézmények nem tudnak egyformán reagálni ugyanarra a törvényi szabályozásra és ugyanaz a jogszabály nem képes azonos módon szabályozni egy egyszemélyes Bt vagy Kft formájában működő felnőttképzési vállalkozás, egy autósiskola, egy szakképző iskola felnőttképzési tevékenységét vagy egy regionális képző központ heterogén működési területeit. A gyakori jogszabályváltozások következtében pedig a jogszabályok közti inkoherencia és bizonyos esetekben túlszabályozottság jött létre.

67. ábra
A felnőttképzésre vonatkozó törvényi szabályozás hátrányai (db)

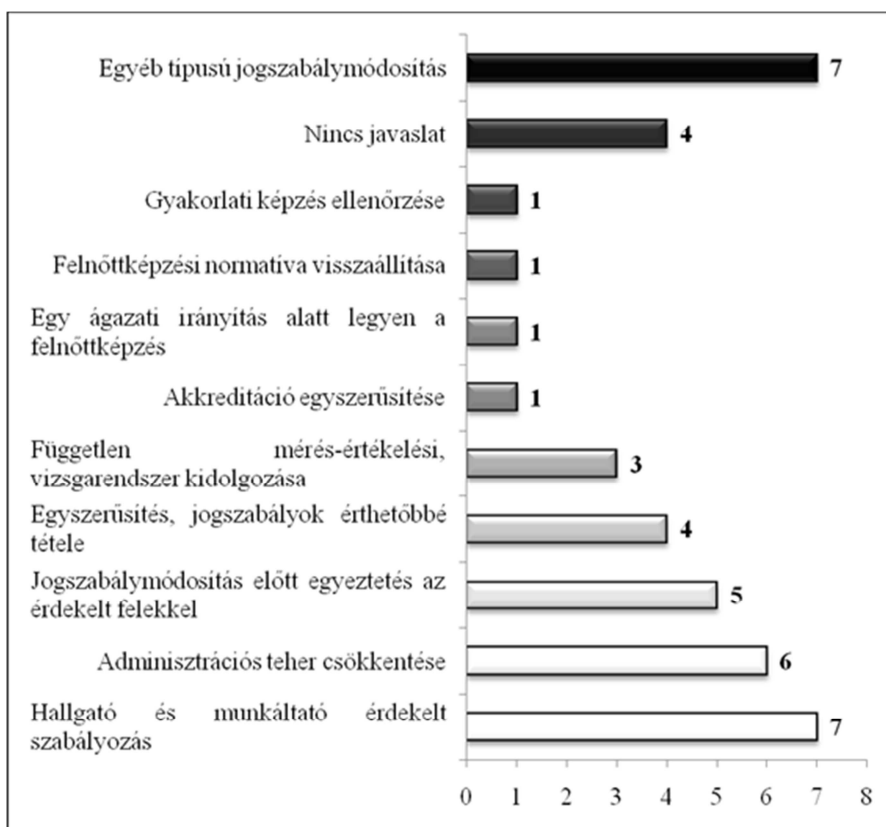

Az előző kérdést továbbgondolva megkérdeztük, hogy a felnőttképzésre vonatkozó jogszabályok hátrányainak megszüntetése érdekében milyen konkrét módosításokat javasolnak (68. ábra). Erre a nyitott kérdésre már csak 29 intézmény adott értékelhető választ. Az intézmények eltérő javaslatokat fogalmaztak meg. A válaszadó intézmények közel negyedének válaszában jelent meg, hogy a törvényi szabályozásnak jobban figyelembe kellene vennie a képzésben résztvevő és a munkáltató érdekeit. A válaszadók egyötöde az adminisztrációs teher csökkentését javasolta módosításként. 5 intézmény fontosnak tartaná, hogy az új jogszabályok bevezetése előtt egyeztessenek az érdekeltekkel. A válaszadók 14%-a szerint szükséges egyszerűsíteni, érthetőbbé tenni a hatályos jogszabályokat, míg 10%-uk független mérési-értékelési és vizsgarendszer kidolgozását tartja szükségesnek. 1-1 képző intézmény az akkreditáció folyamatát egyszerűsítene, valamint azt, hogy a felnőttképzés egy ágazati irányítás alatt legyen, fokozottabban ellenőrizték a gyakorlati képzéseket, s végül van olyan intézmény is, mely egyértelműen visszaállítaná a felnőttképzési normatíva rendszerét. Az intézmények 12,7%-a egyéb jellegű jogszabály-módosítást javasol. Ezek között előfordul olyan, mely szerint a jelenlegi, NSZFI keretében folyó uniós és hazai forrásokból finanszírozott programok helyett egy egységes követelményrendszerre, standardizált feltételrendszerre és képzőktől független vizsgáztatási, mérési-értékelési rendszerre épülő szisztémát kellene kidolgozni. Egyéb javaslatként merült fel, hogy fejleszteni kellene a kamarák tevékenységét, mivel a válaszadó szerint a felnőttképzés gyakorlati képzésének ellenőrzése ma megoldatlan Magyarországon, van ugyan törvényi szabályozási háttér

(munkaügyi központok a gazdasági kamarákkal ellenőriznek), de ez végrehajtási rendelet hiányában nem működőképes. Továbbá felmerült, hogy a felnőttképzés munkaerő-piaci képzés részén csak a kompetencia alapú munkaerő-gazdálkodás igényeinek megfelelő, átvihető képességekre alapozó, maximum 3-6 hónapos képzéseket indokolt támogatni, lehetőség szerint egyedi munkaadói igények alapján, továbbá javaslatként szerepel, hogy a felnőttképző intézményekre is legyen kötelező az utánkövetés intézménye. Kamarai vizsgabiztosi rendszer kiépítésére van szükség a felnőttképzésben, és meg kell szüntetni a tulajdonságkompetenciák mérését. Valamint előfordult olyan is a válaszok között, hogy a Nemzeti Közlekedési Hatóság által előírt – a gépjárművezetői képzések esetében – és a felnőttképzéssel kapcsolatos adminisztrációs szabályoknak közeledniük kellene egymáshoz, illetve, hogy egyesek a digitális írástudást egy államilag elfogadott és akkreditált program alapján valószínűsítik meg.

68. ábra

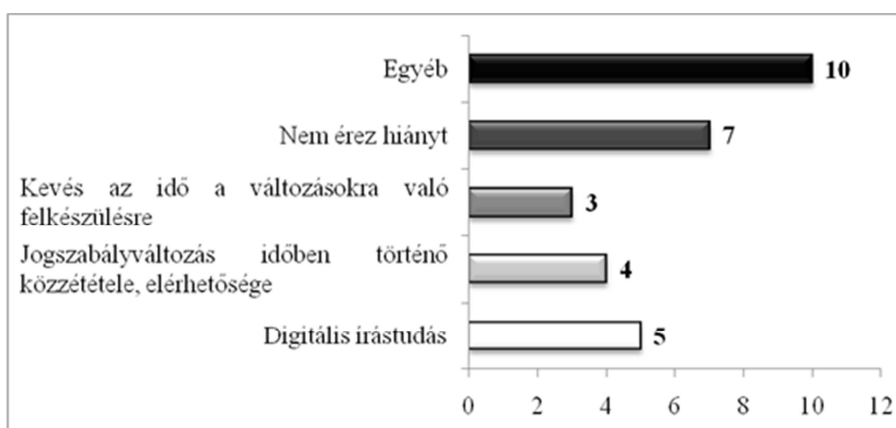
A felnőttképzés törvényi szabályozásának módosítására javasolt konkrét módosítások (db)

A lekérdezés előtt néhány hónappal, illetve a kutatás előkészítésének ideje alatt a felnőttképzésről szóló 2001. évi CI. törvény 2009. októberi módosítása értelmében 2010. január 1-jét követően a legalább 240 órát meghaladó időtartamú támogatott képzésekbe be kellett vezetni a digitális írástudás megszerzését szolgáló modulokat.

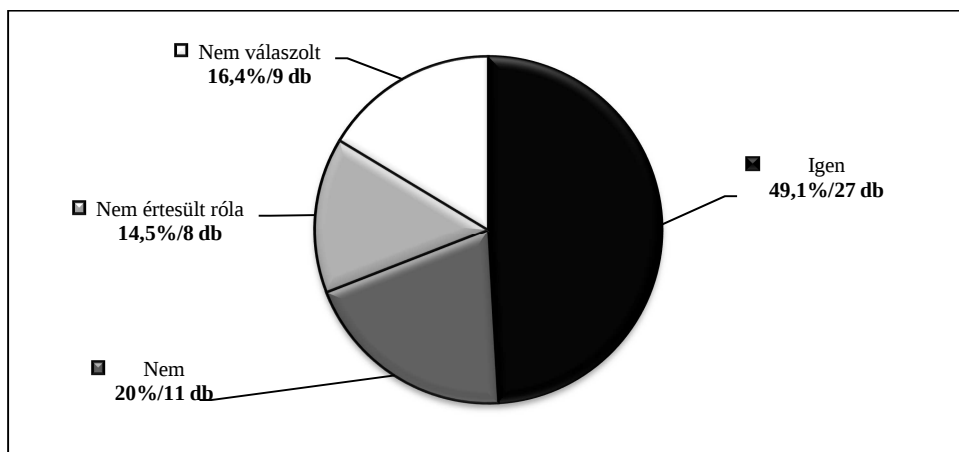
Ennek kapcsán megkérdeztük az intézményeket, hogy véleményük szerint melyek a legnagyobb információhiánnyal járó területek a felnőttképzési törvény előzőekben leírt módosításával kapcsolatban (69. ábra). Az 55 fős minta több mint fele nem válaszolt erre a kérdésre. A 27 válaszadó intézmény negyede nem érez információhiányt a módosítással kapcsolatban. A válaszadók 18%-a azonban pontosan a digitális írástudással kapcsolatban érzi azt, hogy nem rendelkezik a bevezetéséhez és működtetéséhez szükséges elegendő információval. 4 intézmény magát az információáramlást, a kommunikációs problémákat emelte ki, miszerint a jogszabályváltozást nem teszik időben közzé, valamint elérni sem lehet azt. Ebből kifolyólag 3 intézmény válaszolta azt, hogy kevés a felkészülési idő a bekövetkező változásokra.

69. ábra A legnagyobb információhiánnyal bíró területek a felnőttképzési törvény 2009 októberi módosításával kapcsolatban (db)

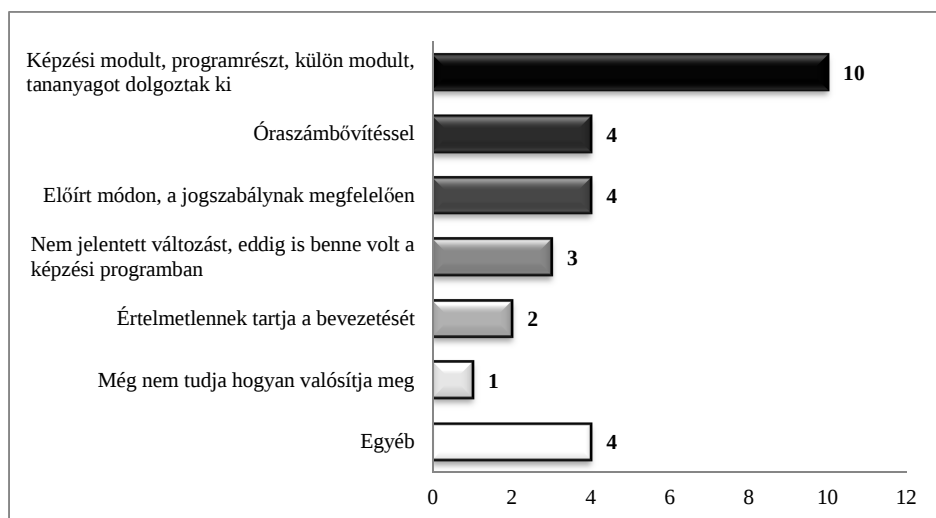
A 2010. januári hatállyal életbe lépő digitális írástudásra vonatkozó törvényi szabályozást a válaszadó 46 intézmény több, mint fele minden probléma nélkül be tudja építeni a képzéseibe. 11 intézmény nyilatkozott úgy, hogy nem tudja beépíteni a digitális írástudást a törvényben foglaltak szerint. Meglepően magas (8) azon intézmények száma, akik 2010 májusáig nem is értesültek a digitális írástudást célzó jogszabályi kötelezettségükről (70. ábra).

70. ábra
Az intézmény be tudja-e építeni a digitális írástudásra vonatkozó szabályozást a törvényben meghatározott módon? (db/%)

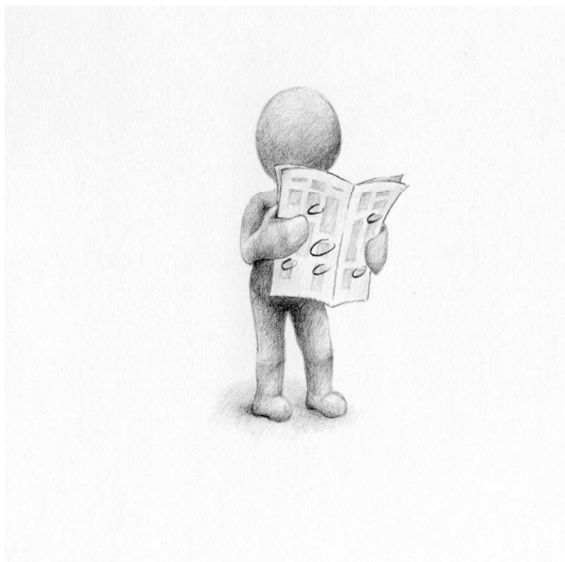

A kérdőív utolsó kérdése szintén a digitális írástudásra vonatkozott. Azt mérte, hogy az intézmények milyen módon építik be képzési programjukba a digitális írástudást. A válaszadó 24 intézményből 10 képző intézmény egy teljesen új képzési modult, programrészt, tananyagot dolgozott ki. 4 intézmény válaszolta azt, hogy óraszám bővítéssel oldja meg a digitális írástudás beépítését, és ugyanennyien a „jogszabályoknak megfelelően” választ adták. 3 intézménynek nem jelentett a törvénymódosítás generálta kötelezően bevezetendő digitális írástudás változást, eddig is benne volt a képzési programjukban. 2 intézmény értelmetlennek tartja a bevezetését. 1 intézmény pedig a válaszadás időpontjában még nem tudta hogyan valósítja meg a digitális írástudás bevezetését (71. ábra).

71. ábra
Az intézmények milyen módon építik be a digitális írástudást a képzési programjaikba? (db)

4. A DÉL-ALFÖLDI RÉGIÓ MUNKAERŐPIACÁNAK STRUKTURÁLIS ELEMZÉSE AZ ÁLLAMI FOGLALKOZTATÁSI SZOLGÁLAT ÁLLÁSHIRDETÉSEINEK ELEMZÉSÉBŐL SZÁRMAZÓ ADATOK ALAPJÁN

Ebben a fejezetben a Dél-alföldi régió álláshirdetéseinek elemzésből származó adatokat adjuk közre és vetjük össze a felnőttképzési intézmények képzési kibocsájtásával. A munkaerő keresletet a gazdasági szereplők, a foglalkoztatók igényei határozzák meg és munkakörökben jelentkeznek. A munkaerőpiac igényeit a meghirdetett álláslehetőségek tükrözik. Az álláshirdetések mögött nagyon sok információ húzódik meg, elemzésükkor nemcsak arra kaphatunk választ, hogy milyen munkakörre és hány főt keresnek, hanem arra is, hogy az adott munkakör betöltéséhez milyen végzettséget, szakképzettséget és kompetencia készletet vár el a munkáltató. A kutatócsoport egyik tagja – Farkas Erika – az ÁFSZ honlapján megjelent álláshirdetéseket elemezte azzal a céllal, hogy a vizsgált régióban megismerjük a munkaerő iránti keresletet. A munkaerő-piaci kínálatot az oktatási intézmények képzési kibocsátása határozza meg, képzettségekben jelenik meg. A kínálatot illetően a felnőttképzési intézmények képzési kibocsájtását vizsgáltuk.

Az ÁFSZ honlapján megjelent, Dél-alföldi régióra vonatkozó álláshirdetések napi rendszerességgel történő elemzése 2010 május és július között történt. A három hónap alatt összesen 2210 álláshirdetés került vizsgálatra megyék, illetve iskolai végzettség szerinti csoportosításban. A felnőttképzési intézmények képzési kibocsátására vonatkozó információkat az OSAP rendszeréből kérdeztük le. A kutatásból származó információkat adatelemzéssel illetve tartalomelemzéssel dolgoztuk fel.

Megjegyzendő, hogy sem az ÁFSZ sem az OSAP adatbázisból származó információk nem a teljes mintára vonatkoznak. Ennek oka, hogy az állások jelentős részét nem jelentik be a munkaügyi kirendeltségekhez. A foglalkoztatók gyakran

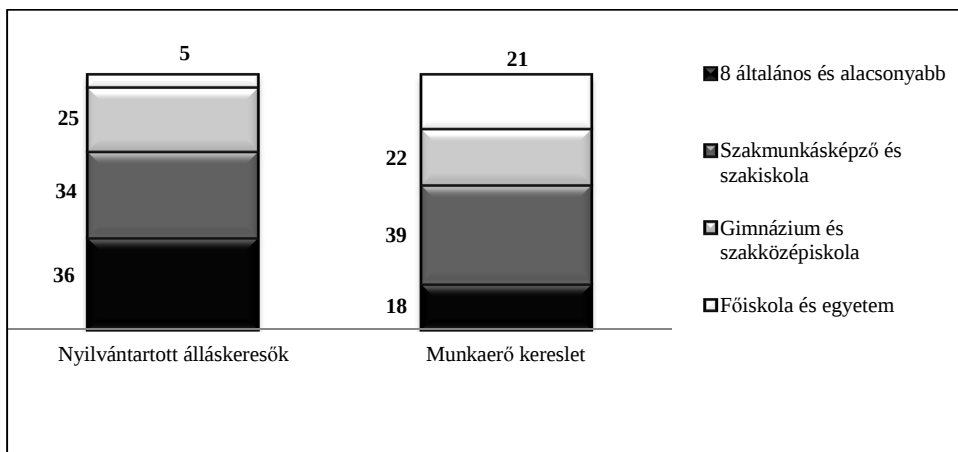
tömegkommunikációs eszközökön keresztül, hirdetések, fejtárgy cégek, ismerősök által pótolják munkaerő szükségletüket. A felnőttképzést folytató intézmények statisztikai adatszolgáltatási kötelezettségét a 288/2009. (XII. 15.) a 2010. évre vonatkozó Országos Statisztikai Adatgyűjtési Program módosított és új adatgyűjtéseiről szóló rendelet tartalmazza. A rendelet kötelezi az intézményeket, hogy a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet honlapján található adatlap kitöltésével adatokat szolgáltatassanak az általuk megvalósított képzésekről. Az intézmények jelentős része azonban nem tesz eleget e jogszabályban előírt kötelezettségének. Ezt bizonyítja, az a korábban már említett tény, hogy az ÁFSZ adatai alapján jóval több intézmény folytat felnőttképzési tevékenységet, mint amennyi adatot szolgáltat. A nem reprezentatív minta ellenére a kutatásból származó adatok alapján, a munkaerő keresletet és kínálatot jellemző folyamatok jól kirajzolódnak.

A 72. ábra a nyilvántartott állás keresők iskolai végzettség szerinti százalékos megoszlását, valamint azt mutatja, hogy a munkaerőpiac elsősorban milyen végzettséggel rendelkezőkre tart igényt. Láthatjuk, hogy hány százalékban tér el a foglalkoztatók iskolai végzettség szerinti munkaerő igénye, a regisztrált állás keresők iskolai végzettségeitől.

72. ábra

A nyilvántartott állás keresők és a munkaerő kereslet iskolai végzettség szerinti megoszlása a Dél-alföldi régióban 2010. június (%)

Forrás: ÁFSZ, 2010 alapján saját szerkesztés; saját kutatás eredményei alapján

A 16. táblázat adatai azt mutatják, hogy iskolai végzettség nélkül a 2210 állásból mindössze 6 tölthető be. Befejezett 8 általános iskolai végzettség hiánya esetén tehát nem beszélhetünk foglalkoztathatóságról. 2010 júniusában, a Dél-alföldi régióban a nyilvántartott állás keresők legnagyobb arányban (36%) 8 általános és alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkeztek. Alacsony iskolai végzettségük közrejátszik abban, hogy nem tudnak elhelyezkedni. Ezt igazolja, hogy a vizsgált álláslehetőségek mindössze 18%-a tölthető be általános iskolai végzettséggel. A legalacsonyabb a diplomás állás keresők aránya (5%). Az álláslehetőségek 21%-ánál 2010 júniusában feltétel volt a főiskolai vagy

egyetemi végzettség. Ezek az adatok azt igazolják, hogy magasabb iskolai végzettséggel kisebb a munkanélküliség veszélye, a humán erőforrásba való befektetés hosszútávon megtérül. A diplomásokéval közel azonos a gimnáziumi és szakközépiskolai végzettséggel rendelkezők iránti munkaerő kereslet (22%), azonban közel 25%-uk nem tud elhelyezkedni. A munkaerőpiac legnagyobb arányban (39%) a szakmunkás vagy szakiskolai, illetve a középiskolai végzettséggel rendelkezőket igényli, akik nagy arányban (34%) vannak jelen az álláskeresők között.

16. táblázat

A munkaerő-kereslet iskolai végzettség és megyék szerinti megoszlása a Dél-alföldi régióban 2010. május és július között (db)

ISKOLAI VÉGZETTSÉG	MEGYÉK			
	Békés	Bács-Kiskun	Csongrád	ÖSSZESEN
8 általános iskolánál alacsonyabb	0	5	1	6
Befejezett 8 általános iskola	125	154	118	394
Szaktanárképző, szakiskola	225	351	275	851
Gimnázium/szakközépiskola/technikum	135	165	193	493
Főiskola és egyetem	80	225	158	463

A 17. táblázat 2210 állás elemzése alapján készült. Azt mutatja, hogy a vizsgált időszakban iskolai végzettség szerint, konkrétan milyen szakképzettséggel rendelkezőkre tart igényt a gazdaság (a táblázat csak a legkeresettebb munkaköröket tartalmazza). Azt látjuk, hogy az általános iskolai végzettséggel rendelkezők alacsonyabb presztízsű munkakörökben – alkalmi-, építőipari segédmunkásként, takarítóként – tudnak elhelyezkedni. A Dél-alföldi régióban leginkább piacképes szakmát – kőműves, villanyszerelő, szakács, eladó, lakatos – érdemes tanulni. Heterogénebb a szakközépiskolát, technikumot végzettek iránti munkaerő kereslet. Közülük főként eladó, szerelő, ügyintéző munkakörökbe keresnek munkavállalókat. A diplomásoknak meghirdetett állások 20%-ára különböző mérnöki végzettséggel rendelkezőket kerestek.

17. táblázat

A munkaerő- piaci kereslet szakmák szerinti alakulása a Dél-alföldi régióban 2010. május és július között (db)

ISKOLAI VÉGZETTSÉG	MEGYE				
		Bács-Kiskun	Békés	Csongrád	ÖSSZESEN
8 általános	Egyéb segédmunkás	43	29	18	90
	Takarító	18	13	11	42
Szakmunkásképző és szakiskola	Eladó	44	44	26	114
	Szerelő (villany)	39 (15)	15 (4)	32 (16)	86 (30)
Gimnázium/ Szakközépiskola/ Technikum	Eladó	11	16	18	45
	Szerelő	30	1	11	45
Főiskola és egyetem	Mérnökök	61	14	16	91
	Ügyintéző	22	22	7	51

A 18. táblázat megyék és a legkeresettebb szakmák szerinti bontásban tartalmazza a foglalkoztatók igényeit. A vizsgált időszakban segédmunkásokból több mint kétszer annyit kerestek Bács-Kiskunban, mint Csongrád megyében. Érdekes, hogy a szerelő szakmát illetően közel fele annyinál írják elő a szakközépiskolai végzettséget, mint a szakmunkás végzettséget. A mérnökök 68%-át Bács-Kiskun megyében keresték.

18. táblázat
A munkaerő-piaci kereslet szakmák és megyék szerinti alakulása a Dél-alföldi régióban 2010. május és július között (db)

ISKOLAI VÉGZETTSÉG							
8 általános és alacsonyabb 397 db		Szakmunkás- képző és szakiskola 851 db		Gimnázium/ Szakközépiskola/ Technikum 493 db		Főiskola és egyetem 463 db	
Egyéb segédmunkás	90	Eladó	114	Eladó	45	Mérnök	91
Takarító	42	Szerelő (villany)	86 (30)	Szerelő	42	Ügyintéző	51
Építőipari segédmunkás	35	Pincér Kőműves	59	Ügyintéző	40	Tanár	45
Húsfeldolgozó	27	Szakács	48	Könyvelő	39	Menedzser	18
Konyhai kisegítő	17	Lakatos	47	Adminisztrátor	38	Orvos	17

Kérdés, hogy a képző intézmények által kínált szakképesítések összhangban vannak-e a munkaerő-piaci kereslettel? Ahhoz, hogy erre a kérdésre választ kapjunk, meg kell vizsgálnunk az oktatási intézmények képzési kibocsátását. Jelen kutatásban a felnőttképzési intézmények által kínált képzések kerülnek górcső alá. Az OSAP adatbázisból került lekérdezésre, hogy 2009-ben mennyi illetve milyen jellegű tanfolyamokat indítottak. Az OSAP adatai alapján 2009-ben 1767 intézmény folytatott felnőttképzési tevékenységet. Az általuk indított több mint 39 ezer tanfolyamon közel fél millióan vettek részt. A Dél-alföldi régióban szervezett több mint 2 ezer tanfolyamon csaknem 27 ezer fő vett részt (OSAP, 2010).

A 19. táblázat azt mutatja, hogy 2009-ben a tanfolyamok közel fele nyelvi képzés volt. A nyelvi valamint az informatikai képzések iránti igény azt bizonyítja, hogy a felnőttek a munkaerőpiacon való érvényesülés feltételeként tekintenek a nyelvi, valamint a digitális kompetenciákra. A nyelvi képzésekből 20-szor többet indítottak, mint az általános felnőttképzésből. Véleményünk szerint nagyobb hangsúlyt kellene fektetni az általános képzésekre, mely a kompetenciák fejlesztése által segítheti a munka világába való bekapcsolódást.

19. táblázat

A felnőttképzési tanfolyamok és a beiratkozottak száma a képzés jellege szerint a Dél-alföldi régióban 2009-ben (db/fő)

Forrás: OSAP, 2010 alapján saját szerkesztés

A KÉPZÉS JELLEGE	Tanfolyamok száma (db)	Beiratkozottak száma (fő)
Nyelvi képzés	986	5261
Állam által elismert OKJ szakképesítést adó	622	9898
Szakmai továbbképző	163	3304
Hatósági jellegű képesítésre felkészítő képzés	133	2590
Munkakörhöz szükséges nem OKJ szakképesítést adó	102	2473
Informatikai képzések	90	744
Általános felnőttképzés	49	1595
Hátrányos helyzetűek felzárkóztató képzése	32	497
Elhelyezkedést, vállalkozást segítő	18	322
Megváltozott munkaképességűek rehabilitációs képzése	12	151
Szakképzést megalapozó szakmai továbbképzés	8	80
ÖSSZESEN	2215	26915

2009-ben a Dél-alföldi régió felnőttképzési intézményeibe közel 10 ezren iratkoztak be azzal a céllal, hogy állam által elismert OKJ szakképesítést szerezzenek (OSAP, 2010). Az OKJ-s képzésekre beiratkozott közel 10 ezer résztvevőből, mintegy 1700-an informatikusnak tanultak. Ezer fő iratkozott be az aranykalászos gazda- illetve gazdaképzésbe. Megdöbbentő, hogy a felnőttképzésben szakmát tanulók csaknem 20%-a, két olyan képzésre jelentkezett, amely iránt nem mutatkozik jelentős kereslet a munkaerőpiacon. Az aránykalászos gazda esetében azonban meg kell jegyeznünk, hogy bár „hivatalos” munkaerő-piaci kereslet nem mutatkozik iránta, ez a szakképesítés a mezőgazdasági termeléssel foglalkozó magángazdálkodók képzésére irányul és a szakképzettség megléte feltétele a fiatal gazda induló támogatása igénybevételének.

A harmadik legnagyobb képzési kibocsátás az eladó szakmán belül jelentkezett, ez azonban összhangban van a foglalkoztatók igényeivel. A Dél-alföldi régióban 2010 május-július hónapban 30 villanyszerelőt kerestek, de az előző évben mindössze 19-et képeztek. Pincérekől, kőművesekből, konyhai kisegítőkből és könyvelőkből is meghaladta a munkaerő kereslet a felnőttképzési intézmények képzési kibocsátását (OSAP, 2009). Hangsúlyozandó, hogy ezek az adatok a felnőttképzésre vonatkoznak, nem tartalmazzák az iskolarendszerben szerzett szakképesítéseket. A kutatásból származó adatok alátámasztják, a munkaerő kereslet és kínálat közötti diszharmóniát.

5. A KUTATÁS HIPOTÉZISEINEK IGAZOLÁSA

Kutatásunk tervezésekor – a tanulmányozott szakirodalmak és a saját tapasztalataink alapján – 10 hipotézist állítottunk fel.

1. *Minél magasabb a potenciális munkavállaló iskolai végzettsége, annál nagyobb eséllyel tud elhelyezkedni a munkaerőpiacon. Az állás keresők alacsony iskolai végzettsége közrejátszik abban, hogy nem tudnak elhelyezkedni. A humán erőforrásba való befektetés hosszútávon megtérülő befektetés, segíti a munka világába való beilleszkedést, illetve bennmaradást.*

Hipotézisünk a Dél-alföldi régió álláshirdetéseit vizsgáló kutatás valamint a régió akkreditált felnőttképzési intézményeit vizsgáló kutatás során beigazolódott azzal a kiegészítéssel, hogy nem szabad figyelmen kívül hagynunk a foglalkoztatási- és a szakmaszerkezet viszonyát. Ugyanis abban az esetben, ha a potenciális munkavállaló szakképesítése nem felel meg a munkaerő keresletnek, ez gátja lehet az elhelyezkedésnek. A minél magasabb iskolai végzettség megszerzését követően csökken a munkanélküliség veszélye. Ezt igazolja, hogy befejezett 8 általános iskolai végzettség nélkül nem lehet elhelyezkedni a munkaerőpiacon. Az álláslehetőségek legkisebb része tölthető be általános iskolai végzettséggel. A nyilvántartott állás keresők legnagyobb része azonban 8 általános és alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkezik. Egyértelmű, hogy alacsony iskolai végzettségük közrejátszik abban, hogy nem tudnak elhelyezkedni. Fontos lenne, hogy a felnőttképzési intézmények képzési kínálatuk kialakítása során az alacsony iskolai végzettséggel rendelkezők továbbképzésére is koncentráljanak. A Dél-alföldi régió akkreditált felnőttképzési intézményeit vizsgáló kutatásból az derült ki, hogy a befejezett általános iskolai végzettséggel nem rendelkezőkre, mint célcsoportra a válaszadó ötvenből mindössze három intézmény fókuszál. Ez is bizonyítja, hogy az iskolázatlanság ténye megkérdőjelezi e célcsoport képezhetőségét, s ebből kifolyólag foglalkoztathatóságát. Biztató azonban, hogy az intézmények közel fele az alapfokú iskolai végzettséggel rendelkezők továbbképzését célozza meg. A legalacsonyabb a diplomás állás keresők aránya. Az álláslehetőségek egyötödének betöltéséhez szükséges a főiskolai vagy egyetemi végzettség. Magasabb iskolai végzettséggel egyértelműen kisebb a munkanélküliség veszélye, tehát a humán erőforrásba befektetett, idő, pénz, energia hosszútávon megtérülő befektetés.

2. *A Dél-alföldi régió munkaerőpiaca elsősorban a piacképes szakmával, szaktudással rendelkezőkre tart igényt. A potenciális munkavállalók fizikai munkához való negatív hozzáállása a legnagyobb gátja a munkaerő kereslet kielégítésének.*

A kutatási eredmények igazolják a hipotézist. A Dél-alföldi régió munkaerőpiaca leginkább a piacképes szakképesítéssel – kőműves, villanyszerelő, szakács, eladó, lakatos – rendelkezőkre tart igényt. Ezek elsősorban fizikai jellegű munkakörök. Ezekben a szakmákban a munkaerő kereslet meghaladja a kínálatot. Ennek oka, hogy a pályát

választóknak nem megfelelő a fizikai munkához való hozzáállása. Az alapján a hibás társadalmi beidegződés alapján választanak szakmát, hogy csak az érvényesülhet az életben, aki érettségivel vagy diplomával rendelkezik. Jellemzően a rosszabb tanulási képességgel rendelkezők választják csak a szakmunkát. A szakmunkásokra jellemző a csekély tanulási motiváció, ami általában rossz tanulmányi eredménnyel párosul. A Dél-alföldi régió felnőttképzési intézményei megpróbálnak enyhíteni azon a paradox helyzeten, hogy annak ellenére, hogy leginkább a szakmai végzettséggel rendelkezőkre tart igényt a gazdaság, ők vannak legnagyobb arányban jelen az álláskeresők között. A válaszadó intézmények 40%-a célcsoportjának tekinti az elavult, nem piacképes szakképesítéssel rendelkezők körét.

3. *A Dél-alföldi régió akkreditált felnőttképzési intézményei által kínált szakképesítések jellemzően nincsenek összhangban a gazdaság igényeivel. A képző intézmények elsősorban saját igényeiket, érdekeiket veszik figyelembe, a résztvevői igényekre valamint a munkaerő-piaci szükségletekre kevésbé fókuszálnak. Verseny folyik a tanulókért, minden intézmény érdeke, hogy maximális létszámmal induljon el egy-egy tanfolyam.*

Kutatási eredményeink csak részben igazolják a hipotézist. A Dél-alföldi régió akkreditált felnőttképzési intézményei a képzési kínálatuk kialakítása során a jelentkezők egyéni igényeit veszik elsősorban figyelembe. Második helyen egyéb szempontokra fókuszálnak, melyen belül a finanszírozás a döntő, vagyis elsősorban olyan képzéseket indítanak, amelyekre valamilyen támogatási forrás igényelhető. A résztvevői igények és a támogatott képzések után a képző intézmények a munkaerő-piaci igényekhez való igazodást tartják szem előtt, ami elsőbbséget élvez az intézmény működőképességének fenntartásánál vagy az elérhető profit maximalizálásánál. A kutatás ezen eredményei alapján a képző intézmények a képzésben résztvevők és a munkaerőpiac igényeit a saját érdekükénél előbbre veszik. Az igazsághoz azonban hozzátartozik, hogy a válaszokban feltehetőleg volt egyfajta megfelelési kényszer. Ugyanis a kutatási eredmények és az intézmények válaszai között ellentmondás tapasztalható. Az intézmények nagy része – állításuk szerint – közvetlen kapcsolatban áll a foglalkoztatókkal, valamint a munkaügyi központon keresztül tájékozódik a munkaerőpiac szükségletéről. A résztvevők igényeiről az intézmények személyes, telefonos, írásos megkeresés, kérdőív kitöltésével gyűjtenek adatokat. Míg az ily módon felmért munkaerő-piaci igényeket részben, addig a résztvevői igényeket az intézmények zöme teljes mértékben figyelembe tudja venni. A probléma az, hogy a képzésben résztvevők megfelelő pályaaorientációs tanácsadás híján, elsősorban érdeklődési körüknek megfelelő szakmát választanak, s nem veszik figyelembe későbbi elhelyezkedési esélyeiket. Így annak ellenére, hogy a felnőttképzési intézmények és a résztvevők igényei találkoznak, a probléma fennáll. Biztató, hogy az intézmények harmadik helyen a gazdaság igényeit veszik figyelembe, ez azonban megkérdőjelezhető. Ugyanis a képzési kínálatuk vizsgálatánál kiderült, hogy jellemzően az informatika, nyelv valamint az oktatás szakmacsoport területén indítanak képzéseket. S annak ellenére, hogy tisztában vannak a hiány-, illetve túltelített szakmákkal, mégsem indítanak képzéseket az általuk hiányszakmának ítélt területeken. Így a rendszer szereplői között a mindennapi gyakorlatban nem áll fenn szoros kapcsolat.

4. *A felnőttképzési szolgáltatások nyújtását az intézmények kötelező rosszként élik meg, ami megnyilvánul abban, hogy a felnőttképzési szolgáltatások kínálata homogén képet mutat. A Dél-alföldi régió akkreditált intézményei jellemzően csak a kötelezően nyújtandó előzetes tudás mérését és beszámítását illetve még egy szabadon választható szolgáltatás lehetőségét nyújtják a résztvevőknek.*

A hipotézisünk csak részben igazolódott be. A Dél-alföldi régióban a legtöbb intézmény az előzetes tudás mérésének és beszámításának lehetőségét nyújtja, bár az előzetes tudás mérési és beszámítási lehetőségének nyújtása minden felnőttképzési intézmény számára kötelező. Nagy arányban részt tudnak venni felnőttek a képzési szükségletek felmérésén és képzési tanácsadáson. A Dél-alföldi régió képzőintézményeinek fele álláskeresési tanácsadást is nyújt. Kisebb arányban ugyan, de lehetőség van pályaválasztási, pályaaorientációs, pályakorrekciós illetve elhelyezkedési tanácsadáson részt venni. A kör azonban itt bezárul. A jogi tanácsadás, a mentorálás, a mentálhigiénés-, illetve rehabilitációs tanácsadás, a tutorálás, a karrier tanácsadás kevésbé fellelhető a felnőttképzési intézmények kínálatában. A Dél-alföldi régióban elenyésző azon intézmények száma, melyek olyan speciális felnőttképzési szolgáltatásokat nyújtanak hátrányos helyzetűek számára, mint például szállító szolgálat vagy pszicho-szociális segítségnyújtás. Kutatásunk ezen eredményei beigazolták azt, hogy a felnőttképzési intézmények által kínált felnőttképzési szolgáltatások kínálata nem mutat színes képet. Hipotézisünk második fele, mely szerint az intézmények jellemzően csak a kötelezően nyújtandó előzetes tudás mérését és beszámítását, illetve még egy szabadon választható szolgáltatás lehetőségét nyújtják a résztvevőknek, nem igazolódott be. A kutatás eredményei alapján a válaszadó intézmények egynegyede kettő, több mint 70%-a pedig kettőnél több felnőttképzési szolgáltatást is nyújt a képzésben résztvevőknek. Megjegyzendő azonban, hogy nem minden intézmény biztosítja a felnőtt előzetes tudásának mérési és beszámítási lehetőségét.

5. *A Dél-alföldi régióban működő akkreditált felnőttképzési intézmények előzetes tudás mérésével kapcsolatos magatartása nem tekinthető jogkövetőnek, szabályszerűnek és gyakorlatiasnak. Ennek oka, hogy az előzetes tudás felmérésének és beszámításának nincs megfelelő jogszabályi, illetve módszertani háttér, valamint hiányzik e szolgáltatás nyújtására alkalmas szakembergárda.*

A hipotézist kutatási eredményeink igazolják. A kutatás eredményei alátámasztják, hogy a képző intézmények számára az előzetes tudás felmérése és a tanulási folyamatba történő beszámítása egy „kötelező rossz” és kényszerként élik meg a jogszabályi előírásoknak való megfelelést. A felnőttképzési szolgáltatások felmérésekor volt olyan intézmény, amely azt nyilatkozta, hogy nem nyújtja az előzetes tudás felmérését, beszámítását. Ennek kapcsán felmerül, hogy hiányzik a jogszabály részletekbe menő értelmezése, megfogalmazása az előzetes tudás mérését, beszámítását illetően, valamint a nem jogkövető magatartásra vonatkozó szankciók. Ezek hiányában nem meglepő az intézmények attitűdje, hozzáállása. Az intézmények több mint tizedének nehézséget okoz az előzetes tudás mérése. Ennek oka, hogy időigényes folyamat; szakembert igényel, ezért drága; a költségek miatt kénytelenek térítési díj ellenében nyújtani a szolgáltatást;

valamint a jogszabályokban foglaltak miatt az intézmények nem tudnak eltérni a képzési programtól. Az előzetes tudás mérésére alkalmazott módszer jellemzően az ismereteket felmérő teszt, s kevésbé alkalmazzák a differenciált tudáskészlet, kompetenciák felmérésére alkalmas, gyakorlatiasabb módszereket. A felmért előzetes tudást meglepően sok intézmény vizsga alóli felmentéssel számítja be, ami azonban a 20/2007. (V.21.) SZMM rendelet alapján nem lehetséges. Ennek kapcsán és az egész kérdéskört tekintve megkérdőjelezhető a felmérést végző személyek szakmai felkészültsége. A kutatásból kiderült, hogy jellemzően oktatók, pedagógusok és adminisztratív munkatársak végzik az előzetes tudásmérést, akiknek szakmai, módszertani felkészültsége nem megfelelő. Összességében elmondható, hogy az előzetes tudás felmérésének és beszámításának nincs megfelelő jogszabályi, módszertani háttere, alkalmas szakembergárdája, valamint információhiány van mind a felnőttek, mind pedig a felnőttképzést folytató intézmények részéről.

6. *A fogyatékossgal élők és a későbbi életkorban sérültté vált emberek felnőttképzési lehetőségei korlátozottak, a Dél-alföldi régióban kevés akkreditált felnőttképzési intézmény tudja, vagy akarja vállalni e speciális csoportok képzését.*

A hipotézist kutatási eredményeink egyértelműen igazolják. A felnőttképzéshez való hozzáférés egyenlőtlenségeket mutat. A fogyatékossgal élők és a későbbi életkorban sérültté vált emberek munkaerő-piacra történő integrációjának legfontosabb lépcsőfoka a foglalkoztathatóságuk javítása, amely elsősorban képzésbe történő bevonásukkal érhető el, ehhez azonban speciális tudású szakemberek, másrészt fokozott személyi, tárgyi és módszertani feltételek szükségesek. Ezek pedig a legtöbb felnőttképzési intézményben nem adóttak. A Dél-alföldi régió akkreditált felnőttképzési intézményeiben lefolytatott kutatás igazolja, hogy nagyon kevés intézmény tartja célcsoportjának a fogyatékossgal élőket és a megváltozott munkaképességű személyeket. Több olyan akkreditált felnőttképzési intézmény van a régióban, melynek képzésein nem vett még részt fogyatékossgal élő személy, mint ahol már részt vett. Utóbbi esetben többségében mozgássérültekről volt szó. Jóval kevesebb intézmény fogadott hallás illetve látássérülteket, értelmi fogyatékkal élőket illetve autistákat. Még alacsonyabb azon képző intézmények száma, amelyeknek volt már konkrétan fogyatékossgal élőknek szóló képzési programja.

7. *A Dél-alföldi régió akkreditált felnőttképzési intézményeinek képzésein kevés esetben vesz részt fogyatékossgal élő személy. A képzésekhez történő egyenlő esélyű hozzáférés nem megoldott. A képző intézmények nincsenek tisztában és nincsenek felkészülve – sem személyi, sem tárgyi feltételeikben – a fogyatékossgal élőkkel való képzési célú foglalkozásra.*

Hipotézisünk beigazolódott. A Dél-alföldi régióban az akkreditált intézmények több mint harmada nem alkalmaz konkrét módszert annak érdekében, hogy mindenki egyenlő eséllyel férhessen hozzá a képzésekhez és szolgáltatásokhoz. Ez azért megdöbbentő, mert a programakkreditációs kérelem kapcsán az intézményeknek össze kell foglalniuk az

egyenlő esélyű hozzáférés biztosításának módját. Az akkreditált intézmények zöme legalább egy akkreditált programmal rendelkezik, tehát figyelembe kellene venniük a fogvatékkal élők speciális képzési igényeit. Szintén volt olyan felnőttképzési intézmény, mely úgy nyilatkozott, hogy nincs feladata az esélyegyenlőség jövőbeni biztosítása érdekében. A válaszokból és azok nagy megoszlásából egyértelműen megállapítható, hogy a képzőintézmények nincsenek tisztában az egyenlő esélyű hozzáférés jelentésével, többségük nem is képes biztosítani az egyenlő esélyű hozzáférés gyakorlati megvalósulását, hiszen nem tudja mit jelent.

8. *A Dél-alföldi régióban működő felnőttképzési intézmények elsősorban azért akkreditáltatják magukat, illetve programjaikat, hogy biztosítsák a minőségi működést és hozzáférjenek az állami és EU-s támogatásokhoz. Az intézmények számára a legnagyobb problémát a túl sok adminisztráció jelenti.*

A kutatás hipotézisei beigazolódtak. A felnőttképzési intézmények többsége az intézményakkreditációt a minőségi működés biztosítása, valamint az állami és az európai uniós támogatásokhoz és forrásokhoz történő hozzáférés céljából kérelmezi elsősorban. A programakkreditáció legnagyobb előnyének szintén a minőségi színvonal, valamint az áfa-mentesség biztosítását tartják. A képző intézmények szerint egyöntetűen az akkreditáció legnagyobb hátránya, hogy túl sok adminisztrációs teherrel jár, túlzott dokumentációt igényel, valamint az eljárás rendkívül bürokratikus.

9. *A Dél-alföldi régióban működő akkreditált felnőttképzési intézmények többségének nehézséget okoz a jogszabályok értelmezése, amit elsősorban az állandó változások, a nem egyértelmű követelmények generálnak.*

Hipotézisünk beigazolódtott a kutatás eredményei alapján, azzal a kiegészítéssel, hogy az intézmények egyharmadának nem okoz gondot a jogszabályok értelmezése. Ezen intézmények szerint a felnőttképzésre vonatkozó törvények, rendeletek legnagyobb előnye az egységes követelményrendszer, a szabályozottság és az átláthatóság. Az intézmények kétharmadának azonban nehézséget okoz a jogszabályok értelmezése. A legtöbb intézmény az állandó változásokat sérelmezte, valamint a kapcsolódó jogszabályokban történő eligazodás nehézségét, továbbá a nem egyértelmű formai és tartalmi követelményeket illetve a túl sok adminisztrációt és a bürokráciát. Az intézmények közel fele úgy véli, hogy meglehetősen túlszabályozott, bonyolult, nehezen értelmezhető, merev és rugalmatlan a jogszabályi rendszer. A törvény hátrányaként említették továbbá a felnőttképzést érintő jogszabályok gyakori módosítását, néhány intézmény szerint nem életszerű a tartalma és működése, van intézmény, amely a túlzott adminisztrációt sérelmezte, illetve azt, hogy a felnőttképzési törvény nem tesz különbséget a képzők között (ugyanaz érvényes egy regionális képző központra és egy autósiskolára vagy egy nyelviskolára). A jogszabályok hátrányainak megszüntetése érdekében az intézmények szerint a törvényi szabályozásnak jobban figyelembe kellene vennie a képzésben résztvevő és a munkáltató érdekeit, és csökkenteni kellene az adminisztrációs terhet.

10. *A Dél-alföldi régió akkreditált felnőttképzési intézményei számára a 2001. évi CI. törvény 2009. októberi módosítása értelmében a 240 órát meghaladó, támogatott képzések esetében kötelezően bevezetett digitális írástudás képzési folyamatba történő beillesztése nem volt problémamentes.*

Hipotézisünk beigazolódott, azzal a kiegészítéssel, hogy megoszlottak az intézményi vélemények e kérdéskört illetően. Míg az intézmények egy része nem érzett információhiányt a módosítással kapcsolatban, addig közel ugyanannyian úgy vélték, hogy nem rendelkeznek a digitális írástudás bevezetéséhez és működtetéséhez szükséges elegendő információval. Nehezményezték, hogy a jogszabályváltozást nem teszik időben közzé, valamint kevés a felkészülési idő a bekövetkező változásokra. Míg az akkreditált intézmények több mint fele minden probléma nélkül be tudja építeni a képzéseibe a digitális írástudást, jellemzően egy új képzési modul kidolgozásával, illetve óraszám bővítéssel a jogszabályban előírt módon, addig a képző intézmények egy része úgy nyilatkozott, hogy nem tudja beépíteni, másik része pedig nem is értesült a digitális írástudásra vonatkozó jogszabályi kötelezettségéről. Összességében a digitális írástudás képzési folyamatba történő beillesztése nem volt problémamentes, melynek elsődleges okai közé tartozott, hogy az intézmények nem rendelkeznek az ahhoz szükséges megfelelő információkkal.

6. A KUTATÁSOK LEGFONTOSABB MEGÁLLAPÍTÁSAI

Kutatási eredményeink alapján az alábbiakban foglaljuk össze kutatásunk egyes részfejezeteinek legfontosabb megállapításait. A kapott eredmények mindenképpen hasznosíthatók és megalapozhatják az oktatáspolitikai döntéshozatalt. Az elkészült elemzések, kutatási eredmények a felnőttképzés fejlesztésével foglalkozó szakemberek, oktatáspolitikai döntéshozók és intézményvezetők számára, illetve nem utolsósorban a munkaerőpiac szereplői számára is tudnak hasznos információkkal szolgálni.

I. Az Állami Foglalkoztatási Szolgálat álláshirdetéseinek elemzése

- Az álláshirdetések elemzéséből kiderült, hogy a befejezett 8 általános iskolai végzettséggel nem rendelkezőkre nem tart igényt a Dél-alföldi régió munkaerőpiaca. A nyilvántartott álláskeresők legnagyobb arányban alapfokú iskolai végzettséggel rendelkeznek, ugyanakkor a foglalkoztatók által meghirdetett állások közül a legkevesebbre elegendő az alapfokú iskolai végzettség. Nagyobb kereslet mutatkozik a főiskolát és egyetemet végzettek iránt, akik alacsony arányban vannak jelen a munkanélküliek között. Az álláskeresők között magas a szakmával rendelkezők aránya, annak ellenére, hogy a gazdaság leginkább a szakmunkásokra tart igényt. E paradox helyzet - a piac igényeit figyelmen kívül hagyó - szakmaszerkezet nem megfelelő struktúrájával magyarázható.
- A munkaerő-keresletet illetően a vizsgált régión belül eltéréseket tapasztaltunk. A legtöbb állást a legnagyobb területű Bács-Kiskun megyében, a legkevesebbet Békés megyében hirdették meg 2010 tavaszán. Az alacsony kereseti lehetőségek illetve a munkaerő immobilitása miatt számos állás betöltetlen marad.
- Az alapfokú iskolai végzettséggel rendelkezők alacsonyabb presztízsű munkakörökben – alkalmi-, építőipari segédmunkásként, takarítóként – tudnak elhelyezkedni. A Dél-alföldi régióban leginkább piacképes szakmának számít a kőműves, a villanyszerelő, a szakács, az eladó, valamint a lakatos. Heterogénebb a szakközépiskolát, technikumot végzettek iránti munkaerő kereslet. Közülük főként eladó, szerelő, ügyintéző munkakörbe keresnek munkavállalókat. A szakmunkás végzettséggel jobban el lehet helyezkedni ugyanabban a szakmában, mint a szakközépiskolában szerzett képesítéssel. Az egyetemet végzettek közül legkeresettebbek a mérnökök.
- A felnőttképzési intézmények által kínált szakképesítések nem korrelálnak a munkaerő-piaci kereslettel. Ezt bizonyítja, hogy az OSAP adatbázis adatai alapján 2009-ben 10 ezren vettek részt OKJ szakképesítést adó tanfolyamon. A felnőttképzésben szakmát tanulók csaknem 20%-a két olyan képzésre jelentkezett (informatikus, aranykalászos gazda, ez utóbbinál megjegyzendő, hogy a szakképzettség feltétele a magángazdálkodás elindításának), amely iránt nem mutatkozott jelentős kereslet a munkaerőpiacon. Pincérekől, kőművesekből,

konyhai kisegítőkből és könyvelőkből viszont meghaladta a munkaerő kereslet a felnőttképzési intézmények képzési kibocsátását.

II. Az akkreditált felnőttképzési intézmények általános adatai

- A Dél-alföldi régióban a legtöbb akkreditált intézmény Bács-Kiskun megyében, a legkevesebb Békés megyében található. Az intézmények közel kétharmada 1990 és 2000 között jött létre, ennek oka valószínűleg a rendszerváltás utáni gazdasági-társadalmi fellendülés. A rendszerváltás előtt és az ezredforduló után létrejött intézmények ugyanolyan arányban vannak jelen a felnőttképzésben. Az intézmények legnagyobb része 10-20 éve, az intézmények több mint harmada kevesebb, mint 10 éve folytat felnőttképzési tevékenységet. Megállapítható, hogy nem minden esetben köthető össze egy intézmény létrejötte a felnőttképzési tevékenység megkezdésével. Az intézmények zöme más tevékenységet is folytat a felnőttképzésen kívül. A legtöbb intézmény 2003 és 2007 között akkreditáltatta magát először. Jogi forma szerint az intézmények döntően gazdasági társaságként működnek.

III. Az intézmények működési adatai

- Közel azonos arányban teszik ki az intézmények bevételeit a különböző források. Elsősorban a résztvevők által fizetendő részvételi díjak, másodsorban a munkáltató által fizetett részvételi díj, illetve az állami források, valamint az EU-s és egyéb források jelentik az intézmények bevételeit. Megállapítható, hogy az intézmények életben maradásához elengedhetetlen, hogy maximális létszámmal induljon el egy-egy tanfolyam. Meglepő, hogy a képző intézmények közel fele az elmúlt két évben nem pályázott európai uniós forrásokra. Azok az intézmények, amelyek pályáztak EU-s forrásokra többnyire eszközfejlesztésre, képzés lebonyolításra, felnőttképzésre pályáztak. Kevesebb intézmény pályázott személyi fejlesztésre, a foglalkoztatotti kör bővítésére, illetve infrastrukturális fejlesztésre. Megállapítható, hogy az intézmények nagyobb gondot fordítanak a tárgyi eszközök, mint a személyi állomány fejlesztésére. Ezt bizonyítja, hogy a képző intézmények több mint harmada nem foglalkoztat teljes munkaidőben oktatót, ezek jellemzően csak 1 főt foglalkoztatnak. A teljes munkaidőben való foglalkoztatás helyett az intézmények gyakran megbízási, illetve vállalkozási szerződéssel foglalkoztatnak oktatókat. Természetesen ez az intézmény méretétől, a képzés számától, jellegétől és a képzésben résztvevők számától, igényeitől is függ. Az intézmények többsége 2-10 fő egyéb munkatársat foglalkoztat. Az intézmények több mint fele 1-10 főt foglalkoztat óraadó tanárként. A felnőttképzési tevékenységért felelős személy az intézmények döntő többségénél főiskolai vagy egyetemi végzettséggel rendelkezik.
- A tárgyi feltételekről megállapítható, hogy egy kivételével minden intézménynek van állandó képzési helyszíne. Az intézmények többsége bérli a képzési helyszínt és kevesebb a saját tulajdonú képzési helyszínnel rendelkező intézmény. Az intézmények költöttek az elmúlt években tárgyi eszközök beruházására. A legtöbb intézmény 1 millió Ft felett vásárolt eszközöket, ezzel jellemzően a gyakorlati és az elméleti oktatás tárgyi eszközeinek fejlesztését segítették. Az intézmények több mint

harmada az oktatásszervezés körülményeinek fejlesztésére, valamivel kevesebben pedig a felnőttképzési szolgáltatások nyújtásának fejlesztésére költöttek. Az intézmények döntően saját költségből finanszírozták az eszközfejlesztést.

IV. Az intézmények képzési adatai

- A Dél-alföldi régióban működő akkreditált felnőttképzési intézmények többsége a szakmai végzettséggel nem rendelkezők, valamint az elavult szakképzettséggel rendelkezők képzésére fókuszál. Míg a befejezett általános iskolai végzettséggel nem rendelkezők számára indított tanfolyamok száma elenyésző, addig a tanfolyamok jellemzően az alapfokú iskolai végzettséggel rendelkezők és az érettségizettek szakmai képzését, továbbképzését célozza. Az intézmények egynegyede diplomásoknak, tartósan munkanélkülieknek, s munkában állóknak szervez elsősorban képzéseket.
- A felnőttképzési intézmények képzési kínálata homogén. A képzési palettát illetően az intézmények zöme az informatika, oktatás, nyelv területére fókuszál. A mintában szereplő intézmények tevékenységi köre a 21 szakmacsoport felére sem terjed ki. Míg a divatos képzések túlsúlyban vannak, addig a kevésbé népszerű szakmacsoportokon belül indított tanfolyamok száma elenyésző.
- Az intézmények legnagyobb része 1-5 képzést, valamint 21-nél több képzést indított 2009-ben. Tehát vagy nagyon alacsony vagy nagyon magas volt az egy intézményen belül indított képzések száma. Valószínűleg azoknak az intézményeknek, amelyek az elmúlt évben mindössze egy-két képzést indítottak, nem a felnőttképzés a fő profiljuk. A profitorientált gazdasági társaságok zöme 21-nél is több képzést indított 2009-ben. A vizsgált intézmények 2009-ben 1172 képzést indítottak, melyeken 23833-an vettek részt. A Dél-alföldi régió akkreditált felnőttképzési intézményi közül a legtöbben szakmai képzést indítottak. Az intézmények közel kétharmadának szerepelt a képzési palettáján nem OKJ-s szakmai képzés. Ez a kategória tette ki a tanfolyamok közel felét. Kevesebb akkreditált intézmény indított állam által elismert OKJ-s szakmai képzést. A legkevesebb intézményben folyt általános felnőttképzés. Ennek ellenére a Dél-alföldi régióban indított képzések egynegyede általános képzés volt, s ezeken a képzéseken vettek részt a legtöbben. Ennek egyik oka, hogy kiugróan magas az egy-egy intézmény által szervezett általános képzések száma, valamint a képzéseken résztvevők száma kétszerese az összes kategórián belüli résztvevői létszámnak. A legkevesebb tanfolyam volt nyelvi képzés, s ezeken a képzéseken volt a legalacsonyabb a résztvevők száma. Kutatási eredményeink ellentmondásban vannak az OSAP adataival. Míg a szakmai képzések esetében adataink megfelelőek az OSAP adatainak, addig az általános képzések esetében komoly ellentmondást tapasztalhatunk, mivel az általános képzések esetében a vizsgálatba vont intézmények által megjelölt adatok messze felülmúlják az OSAP adatait. Nem tudjuk, hogy a kutatási eredmények vagy az OSAP adatai a valóság, mindenesetre felmerül az is, hogy a képző intézmények nem tudják megfelelően értelmezni az általános képzések fogalmát. De az is előfordulhat, hogy a vizsgálatba

vont intézmények nem mindegyike, vagy nem megfelelően szolgáltatott adatot az OSAP felé.

- A résztvevői létszám 2009-ben 2008-hoz képest intézményenként eltérően alakult. A válaszadó intézmények egyötödénél nem változott a képzésben résztvevők száma. Az intézmények közel felénél csökkent. A csökkenést az intézményvezetők többsége az emberek anyagi helyzete romlásának, a fizetőképes (önerős) kereslet hiányának tulajdonította. Az intézmények közel egyharmadánál nőtt a képzésben résztvevők létszáma. A növekedést a legtöbben a támogatott képzések megjelenésével, a pályázati lehetőségek kiszélesedésével magyarázták.
- Az intézmények jellemzően egy akkreditált képzéssel rendelkeznek, s amennyiben 2-nél több programot is akkreditáltatnak, azt egy szakmacsoporton belül teszik. Legnagyobb arányban informatikai, nyelvi és gépjárművezetői képzéseket akkreditáltattak. Kisebb arányban akkreditáltattak könnyű és nehézgépkelölő valamint pénzügyi területen programokat. Megállapítható, hogy az intézmények képzési palettája nem mutat színes képet: csak a népszerű, keresett képzéseket akkreditáltatják. Ösztönözni kellene az intézményeket, hogy a munkaerő-piaci szükségleteknek megfelelő képzéseiket akkreditáltassák elsősorban.
- A felnőttképzési intézmények elsősorban a jelentkezők igényeit próbálják meg szem előtt tartani. Második legfontosabb szempontként a finanszírozási forrásokat, harmadikként a munkaerő-piaci igényeket veszik figyelembe. Állításuk szerint a személyi és a tárgyi feltételek, a működőképesség fenntartása, a munkaerő-piaci, a szakképzési kutatási eredmények, az elérhető profit maximalizálása, valamint a versenytársak tevékenysége kevésbé döntő szempont a képzési kínálat kialakítása során.
- A résztvevők igényeiről elsősorban kérdőívek, személyes beszélgetés, interjúk formájában tájékozódnak a képző intézmények. A munkaerő-piaci szükségleteket illetően rendszeres kapcsolatot tartanak a munkaügyi központtal, a cégekkel, munkáltatókkal. Ez azonban nem tükröződik vissza a gyakorlatban. Az intézmények előnyben részesítik a résztvevői igényeket a munkaerő-piaci igényeknél, s előbbi nagyobb mértékben tudják figyelembe venni egy-egy képzés tervezésekor.
- Az intézmények képzéseiket mind az elektronikus, mind a nyomtatott sajtón keresztül hirdetik. A legnépszerűbb reklámeszközként a saját honlapot, valamint a szórólapokat említették. Kevésbé használják képzéseik népszerűsítésére az ingyenes hirdető újságokat, a tájékoztató füzeteket, a rádiót, a televíziót, illetve az internetet. A képzésre jelentkezők elsősorban a korábbi résztvevők ajánlásai alapján jelentkeznek. E mellett a marketingtevékenység, az intézmény jó hírneve, valamint a munkaügyi központ ajánlásai sem elhanyagolhatóak.
- Az intézmények zöme tisztában van azzal, hogy melyek a Dél-alföldi régióban a hiány- illetve a túltelített szakmák, de mégsem ezeken a szakmákon belül indítanak képzéseket; ez az egyik oka a munkaerő-kereslet illetve kínálat inkongruenciájának. A képző intézmények szerint a lakatos, a kőműves és a hegesztő szakmákban

jelentkezik elsősorban munkaerőhiány. Túltelített szakmának tartják a fodrászt, a tanárt, az ügyintézőt.

- Az intézmények jogi formáját tekintve a gazdasági társaságok aktivitása minden tekintetben felülmúlja a költségvetési intézmények és non-profit szervezetek képzési, forrásszerzési stratégiáját. A gazdasági társaságok indították a legtöbb képzést, ők rendelkeznek a legjobb mutatókkal a vállalati képzéseket és a pályázatokon való részvételt illetően. A költségvetési intézmények – annak ellenére, hogy ők rendelkeznek a leginkább teljes körűnek mondható tárgyi és személyi feltételekkel (pl. saját tulajdonú képzési helyszín, főállású oktatósszervezők és oktatók) – kisebb erőfeszítéseket tesznek a felnőttkori tanulási tevékenység szervezése terén. A közalkalmazotti jogviszony, a folyamatosan rendelkezésre álló feltételek elkényelmesítik a költségvetési intézmények munkatársait. A gazdasági társaságoknak kvázi „életbemaradási kérdés” a felnőttképzési tevékenység maximális működtetése. A non-profit szervezetek számára jelentős erőfeszítést igényel a működési feltételek megteremtése.

V. Felnőttképzési szolgáltatások

- A Dél-alföldi régió akkreditált felnőttképzési intézményei közül 2 intézmény kivételével minden intézmény eleget tesz jogszabályi kötelezettségének és biztosítja az előzetes tudás felmérésének, beszámításának lehetőségét. A finanszírozást illetően megállapítható, hogy amíg a népszerű felnőttképzési szolgáltatások ingyenesen vehetők igénybe, addig azok, amelyeket kevesebb intézmény nyújt, vagy csak az adott képzésben résztvevők számára ingyenesek vagy térítés ellenében vehetők igénybe.
- A kötelezően nyújtandó előzetes tudás mérése után a második legnépszerűbb szolgáltatás a képzési szükségletek felmérése és a képzési tanácsadás, melyet az intézmények több mint kétharmadánál lehetőség van igénybe venni. A válaszadó intézmények fele álláskeresési tanácsadást is nyújt. Kisebb arányban ugyan, de lehetőség van pályaválasztási, pályaaorientációs, pályakorrekciós illetve elhelyezkedési tanácsadáson részt venni a Dél-alföldi régióban. A jogi tanácsadás, a mentorálás, a mentálhigiénés-, illetve rehabilitációs tanácsadás, a tutorálás, a karrier tanácsadás kevésbé szerepel a képző intézmények kínálatában.
- Megállapítható, hogy a válaszadó intézmények egynegyede kettő, több mint 70%-a pedig kettőnél több felnőttképzési szolgáltatást nyújt. 2 olyan intézmény van, mely csak egy szolgáltatást nyújt. Abból, hogy kis arányban ugyan, de van olyan intézmény, amely a kötelező kettő helyett csak egy szolgáltatást nyújt, s elmondása szerint nem méri fel az előzetes tudást, arra következtethetünk, hogy ezek az intézmények vagy nincsenek tisztában jogszabályi kötelezettségükkel, vagy nem veszik figyelembe, mert tudják, hogy nem von maga után szankciót.
- A felnőttképzési szolgáltatásokra nagy kereslet mutatkozik a résztvevők részéről. A felnőttképzési szolgáltatások igénybevételének aránya átlagosan 69%-os. Az akkreditált felnőttképzési intézmények fele úgy nyilatkozott, hogy a képzésben

résztevők 80-100%-a igénybe veszi szolgáltatásaikat. Azon képzőintézményeknél, ahol alacsony a részvételi arány, felmerül, hogy nem megfelelően informálják a képzésben résztvevőket a szolgáltatások igénybevételének lehetőségéről.

- Az előzetes tudás felmérése és beszámítása a leggyakrabban igénybe vett szolgáltatás. Az intézmények egyötöde volt azon a véleményen, hogy a képzési szükséglet felmérésére és a képzési tanácsadásra tartanak leginkább igényt a képzésben résztvevők. A válaszok alapján a többi szolgáltatás nem tartozik a legnépszerűbb szolgáltatás közé. Kérdésként merül fel, hogy a képzésben résztvevők vagy az intézmények valós érdeke alapján tartozik e két szolgáltatás a legnépszerűbbek közé?
- Az előzetes tudás felméréséhez a leggyakrabban használt mérőeszköz a felmérő teszt, majd a szóbeli feladatsorok, harmadik helyen a gyakorlati alkalmazás szerepel. A már felmért tudást a válaszadó intézmények több mint fele úgy számítja be, hogy a felnőtt előzetes ismeretanyagához igazítja a tananyagot. Jellemző az óra látogatása alóli felmentés, a rövidebb képzési idő, valamint a finanszírozási kedvezményt biztosítása a felnőtteknek. Meglepően sok intézmény válaszában szerepelt a vizsga alóli felmentés, ami azonban a 20/2007. (V.21.) SZMM rendelet alapján nem lehetséges. Ennek kapcsán és az egész kérdéskört tekintve megkérdőjelezhető a felmérést végző személyek szakmai felkészültsége. Az előzetes tudás felmérését többnyire oktatók, pedagógusok és adminisztratív munkatársak végzik. A felnőttek előzetes tudásának, differenciált kompetenciakészletének precíz felméréséhez andragógia, pszichológiai ismeretek szükségesek, tisztában kell lenni az előzetes tudás mérésének módszertanával.
- A hátrányos helyzetűeknek szóló felnőttképzési szolgáltatások nyújtása egyfajta reakció a jelentkezők speciális egyéni igényeire. A Dél-alföldi régióban elenyésző azon intézmények száma, melyek speciális felnőttképzési szolgáltatásokat nyújtanak hátrányos helyzetűek számára, mint például szállító szolgálat vagy pszicho-szociális segítségnyújtás. Az esélyegyenlőség tárgyalásánál ennek okára is fény derült: kevés olyan intézmény van, mely felvállalja a hátrányos helyzetűek képzését, s ebből kifolyólag még alacsonyabb azon intézmények száma, melyek a speciális felnőttképzési szolgáltatásokhoz való hozzáférés lehetőségét is biztosítják ezen csoportok számára.

VI. Esélyegyenlőség biztosítása

- Megdöbbentő, hogy az intézmények az egyenlő esélyű hozzáférésre milyen jellegű válaszokat adtak a kérdés környezetétől függően. A válaszok között szerepelt a törvényi előírásoknak való megfelelés, a korrektség, a teljes körű nyilvánosság, a Szakmai és Vizsgakövetelményekben szereplő feltételekkel való belépés lehetősége, a napilapokban történő hirdetés, a díjmentes elméleti és/vagy gyakorlati oktatás, vagy éppen a személyes megbeszélés. A válaszokból és azok nagy megoszlásából egyértelműen megállapítható, hogy a képzőintézmények nincsenek tisztában az

egyenlő esélyű hozzáférés jelentésével, többségük nem is képes biztosítani az egyenlő esélyű hozzáférés gyakorlati megvalósulását, hiszen nem tudja mit jelent.

- A Dél-alföldi régióban az akkreditált intézmények több mint harmada nem alkalmaz konkrét módszert annak érdekében, hogy mindenki egyenlő eséllyel férhessen hozzá a képzésekhez és szolgáltatásokhoz. Az intézményeknek, amikor akkreditálni kívánják intézményüket vagy programjaikat, jogszabályi kötelezettségüknek eleget téve nyilatkozniuk kell arról, hogy a fogyatékossgal élők, mely csoportjának vagy csoportjainak tudják biztosítani a képzésekhez történő hozzáférést. Ezt akkor is meg kell tennie, ha nem tekinti célcsoportjának a fogyatékossgal élőket.
- Van olyan felnőttképzési intézmény, mely úgy érzi, hogy nincs feladata az esélyegyenlőség jövőbeni biztosítása érdekében. A legtöbb intézmény a hátrányos helyzetűek beiskolázásával, felzárkóztatásával, valamint anyagi támogatások illetve ingyenes képzések biztosításával szeretné a jövőben javítani az esélyegyenlőséget.
- Volt olyan intézmény, amely jövőbeni feladatai közé sorolta az infokommunikációs akadálymentesítést, az esélyegyenlőségi terv készítését, a minőségbiztosítást és a jogszabályok betartását, illetve a segítő szakemberek alkalmazását. A jövőbeli tervek döntő többségének megvalósításához az intézmények pályázati forrásokat vennének igénybe. Rendkívül érdekes, hogy a válaszadó intézmények negyede az állami normatív támogatást említette, mely 2008 óta gyakorlatilag nem létezik. Jelzésértékű, hogy az intézmények tudnak róla, igényelnék, hogy legyen.
- Több olyan akkreditált felnőttképzési intézmény van a régióban, melynek képzésein nem vett még részt fogyatékossgal élő személy. Annál a 22 akkreditált felnőttképzési intézménynél, ahol már részt vett fogyatékossgal élő személy, 18 esetben mozgássérültekről volt szó. Jóval kevesebb intézmény fogadott hallás- illetve látássérülteket. Az értelmi fogyatékkal élőket, illetve az autistákat befogadó felnőttképzési intézmények száma elenyésző volt.
- Az előző pontban említett 22 intézményből mindössze 7 intézménynek volt már konkrétan fogyatékossgal élőknek szóló képzése. Ezek elsősorban számítógépező és -használó, nyelvvizsgára felkészítő tanfolyamok voltak. Nagyon alacsony azon intézmények száma, melyek célcsoportként tekintenek a fogyatékossgal élőkre. Ennek oka, hogy az e célcsoport számára szóló képzések lefolytatása speciális feltételeket igényel. A képzések által igényelt feltételekre a válaszadó intézmények 50%-a jelölte a fizikai akadálymentesítést. Ez abból is következik, hogy a mozgásukban akadályozott személyek akadálymentesítési szempontjai a legegységértelműbbek. Az intézmények a további feltételeket tartják még szükségesnek: magasabb óraszám, segítők, trénerek és speciális tudású oktatók alkalmazása, valamint speciális eszközök beszerzése.
- Megállapítható, hogy kevés azon intézmények száma, melyek speciálisan fogyatékkal élők számára szerveznek képzéseket, s amennyiben ez jellemző rájuk a célcsoporttal foglalkozó szakembereik jellemzően nem vesznek részt továbbképzéseken.

VII. Jogi szabályozás

- Az akkreditált képző intézmények zöme a FAT-nak megfelelő minőségirányítási rendszert működtet. Néhány intézmény ISO rendszerrel rendelkezik. Nagyon kevés képző intézmény működtet TQM és az EFQM minőségirányítási rendszert.
- A felnőttképzési intézmények többsége az intézmény-akkreditációt a minőségi működés biztosítása, valamint az állami és az európai uniós támogatásokhoz és forrásokhoz történő hozzáférés céljából kérelmezte elsősorban. Az intézmények fele ezt a két legfontosabb szempontot nevezte meg az intézmény-akkreditáció előnyeként is. A megrendelői bizalom erősítése és a szakképzési hozzájáruláshoz való hozzájutás valamint a versenyelőny biztosítása miatt is akkreditáltatták magukat az intézmények. A válaszadó intézmények kisebb köre az intézmény-akkreditáció előnyeként említette a piaci versenyelőnyt és a fogyasztói bizalom megszerzését. A képző intézmények egyöntetű megítélése szerint az intézmény-akkreditáció legnagyobb hátránya, hogy túl sok adminisztrációs teherrel jár, túlzott dokumentációt igényel, valamint rendkívül bürokratikus.
- A program-akkreditáció kapcsán a legnagyobb előny a minőségi színvonal és adott képzések esetén az áfa-mentesség biztosítása. Hátránya csakúgy, mint az intézményakkreditációnak, a bonyolult és túl sok adminisztráció. További hátrányként említették az intézmények, hogy a program-akkreditáció nem rugalmas, a program akkreditálása után nem változtatható, így nem lehet figyelembe venni a megrendelő igényeit, illetve a program-akkreditációs eljárás túl költséges.
- Az akkreditált felnőttképzési intézmények legnagyobb része interneten, közel kétharmada szakmai fórumokon keresztül tájékozódik a felnőttképzésre vonatkozó törvényi szabályozás változásairól. A válaszadók több mint egyharmada a Magyar Közlönyből, szintén ennyien konferenciákon értesülnek a változásokról. A szakkönyvek, kiadványok, illetve a fenntartó tájékoztatása kevésbé népszerű forrás.
- Az intézmények kétharmadának gondot okoz, egyharmadának pedig nem okoz nehézséget a jogszabályok értelmezése. Leginkább az állandó változások okoznak nehézséget az intézményeknek. További gondot jelent a kapcsolódó jogszabályokban történő eligazodás, valamint a nem egyértelmű formai és tartalmi követelmények, illetve a túl sok adminisztráció és a bürokrácia. Ezeknek a problémáknak a megoldása céljából az intézmények legtöbbször külső felnőttképzési szakértőkhöz fordul segítségért. Viszonylag nagy előfordulási gyakorisággal jelenik meg a válaszokban az internet, a szakmai fórumok, a tájékoztatók nyújtotta segítség. Alacsony azon intézmények száma, melyek szakkönyvekből és kiadványokból valamint a konferenciák közvetítette információk kapcsán keres megoldást problémáikra.
- A felnőttképzésre vonatkozó törvényi szabályozás legnagyobb előnye az egységes követelményrendszer, a szabályozottság és az átláthatóság, valamint az, hogy biztosítja a minőségi működést. Az intézmények közel fele úgy véli, hogy meglehetősen túlszabályozott, bonyolult, nehezen értelmezhető, merev és

rugalmatlan a jogszabályi rendszer. A törvény hátrányaként említették továbbá a felnőttképzést érintő jogszabályok gyakori módosítását, néhány intézmény szerint nem életszerű a tartalma és működése, van, aki a túlzott adminisztrációt sérelmezte.

- A jogszabályok hátrányainak megszüntetése érdekében az intézmények szerint a törvényi szabályozásnak jobban figyelembe kellene vennie a képzésben résztvevők és a munkáltatók érdekeit. Az intézmények fontosnak tartják az adminisztrációs teher csökkentését, valamint azt, hogy az új jogszabályok bevezetése előtt egyeztessenek az érdekeltekkel. Javaslatként fogalmazódott meg, hogy egyszerűsíteni, érthetőbbé kellene tenni a hatályos jogszabályokat, továbbá ki kell dolgozni egy független mérési-értékelési és vizsgarendszert.
- A lekérdezés előtt néhány hónappal, illetve a kutatás előkészítésének ideje alatt a felnőttképzésről szóló 2001. évi CI. törvény 2009. októberi módosítása értelmében 2010. január 1-jét követően a 240 órát meghaladó időtartamú támogatott képzésekbe be kellett vezetni a digitális írástudást. Míg az intézmények negyede nem érez információhiányt a módosítással kapcsolatban, addig közel annyian pontosan a digitális írástudással kapcsolatban érzik azt, hogy nem rendelkeznek a bevezetéséhez és működtetéséhez szükséges elegendő információval. Nehezményezték, hogy a jogszabályváltozást nem teszik időben közzé, valamint kevés a felkészülési idő a bekövetkező változásokra.
- A 2010. januári hatállyal életbe lépő digitális írástudásra vonatkozó törvényi szabályozást az akkreditált intézmények több mint fele minden probléma nélkül be tudja építeni a képzéseibe. A képző intézmények egy része úgy nyilatkozott, hogy nem tudja beépíteni a digitális írástudást a törvényben foglaltak szerint. Meglepően magas azon intézmények száma, amelyek 2010 májusáig nem is értesültek jogszabályi kötelezettségükről a digitális írástudás kapcsán. Volt olyan intézmény, ahol erre egy teljesen új képzési modult, programrészt, tananyagot dolgoztak ki. Volt, aki óraszám-bővítéssel oldja meg a digitális írástudás beépítését, és ugyanennyien a jogszabályoknak megfelelően adtak választ. Alacsony azon intézmények száma, akiknek nem jelentett a törvénymódosítás generálta kötelezően bevezetendő digitális írástudás változást, ugyanis eddig is benne volt a képzési programjukban.

7. A KUTATÁS MEGÁLLAPÍTÁSAIBÓL KÖVETKEZTETHETŐ JAVASLATOK

Kutatási eredményeinkre építve az alábbi javaslatokat fogalmazzuk meg a felnőttképzési rendszer fejlesztésére vonatkozóan:

1. Jelenleg a munkaerőpiac és a képzési rendszer változásai egymástól függetlenül zajlanak, a képzési kínálat egyes szakmacsoportokban többszörösen meghaladja, míg másokban többszörösen alulmúlja a keresletet. Mind mennyiségi, mind minőségi, mind strukturális zavarok jelentkeznek napjaink információhiányos és dezinformációkkal terhelt munkaerőpiacán. A probléma megoldása, a célok megvalósítása érdekében elengedhetetlen, hogy a foglalkozási- és a szakmastruktúra is megfeleljen a foglalkoztatók igényeinek, a rendszer szereplői között kapcsolat létesüljön. Ahhoz, hogy közelíteni tudjuk egymáshoz a különböző igényeket szükséges az oktatás és a gazdaság közötti kapcsolat erősítése. A kereslet oldaláról szükség van a befektetők ösztönzése által az álláshelyek számának növelésére, ennek érdekében támogatni kell az egyéni vállalkozások indítását. Olyan képzési programok támogatására van szükség, melyek célcsoportjukban, tartalmukban összhangban vannak a gazdaság igényeivel, és gyakorlatorientált, naprakész ismereteket közvetítenek. A cél: **a keresletvezérelt piac kialakítása**. A felnőttképzés esetében e cél érdekében olyan felnőttképzési piacot kell létrehozni, melyet a foglalkoztatók igényei és a képzésre „szorulóknak” szükséglete indukál. Ehhez **megfelelő információs, tanácsadási, tájékoztatási rendszerre van** szükség. El kell érni, hogy az emberek tájékozottak legyenek a munka, a felnőttképzés világában, ismerjék lehetőségeiket. Elengedhetetlen a kommunikációs aszimmetriák csökkentése. Amíg nem rendelkezünk a különböző érdekszférák igényeiről, szükségleteikről releváns, megbízható információkkal, addig nem tudunk változtatni a helyzeten.
2. Problémát okoz, hogy a felnőttképzési statisztikai adatszolgáltatási rendszer nem egységes. A statisztikai értékelési rendszerek különböző módszereket használnak. A felnőttképzésben résztvevők számát illetően más adatokat szolgáltat a KSH, az ÁFSZ, az OSAP, az EUROSTAT. Bizonytalanság van abban, hogy hányan és milyen jellegű képzéseken vesznek részt. Ezt a bizonytalanságot tovább növeli az a tény, hogy 2009 októbertől a regionális munkaügyi központhoz bejelentett felnőttképzési tevékenység időbeli és területi hatály nélkül végezhető, ezzel megszűnt a felnőttképzési intézmények nyilvántartásba vételének 4 évenkénti megújítási kötelezettsége. A meglévő adatok alapján vélekedéseink lehetnek, azonban ezeket az adatokat kellő távolságtartással, objektivitással kell kezelnünk. E probléma kiküszöbölése céljából létre kell hozni, egy **egységes statisztikai rendszert és szankcionálni** kell azokat a felnőttképzési intézményeket, amelyek nem tesznek eleget **statisztikai adatszolgáltatási kötelezettségüknek**. A jelenlegi statisztikai adatok alapján – európai összehasonlításban – Magyarországon nagyon alacsony a felnőttképzésben való részvétel. Véleményünk szerint az adatok

kedvezőtlenebb képet mutatnak a valóságosnál. Az OSAP adatok szerinti éves szinten közel félmillió felnőttképzési részvétel nem mondható alacsonynak, és ez az adat nem tartalmazza a nem formális és informális tanulási aktivitásokat. Kormányintézkedés szükséges ahhoz, hogy a valóságos helyzet feltárására új statisztikai adatgyűjtések és tudományos módszereken alapuló kutatások valósuljanak meg.

3. A legnagyobb problémát az okozza, hogy jelenleg nem áll a munkaerő-piaci folyamatok alakításában meghatározó szereplők rendelkezésére egy olyan **országos méretű, sztenderdizált, információs adatbázis**, mely képet fest arról, hogy hogyan hasznosul a képzés a gazdaságban. Statisztikailag is **ki kell mutatni a felnőttképzés eredményeit a foglalkoztatásban**. Meggyőződésünk, hogy az egyik legfontosabb feladat a **pályakövetési rendszer kidolgozása** és gyakorlata kell, hogy legyen, ez biztosítaná az információáramlást a munkaerőpiac szereplői között. Nagyon fontos a képzések hasznosulásának nyomon követése, hogy ne csak képezzünk, hanem visszajelzést is kapjunk arról, hogy mennyire volt eredményes az oktatás. A pályakövetési rendszer a munkaerő-piaci folyamatok alakításának szereplői – a képzésben résztvevők, a potenciális munkavállalók, a képző intézmények, a tanárok, a munkáltatók, a szülők – számára naprakész információkkal szolgálhat. Egyrészt segítheti a képző intézményeket a munkaerő-piaci igényekhez való alkalmazkodásban azáltal, hogy képet fest arról, hogy milyen kompetenciákkal rendelkező munkavállalókat igényel a munkaerőpiac, a képzésből kikerülők milyen eséllyel tudnak elhelyezkedni valamint az adott képesítéssel milyen munkaköröket tudnak betölteni. Másrészt a foglalkoztatók számára is információs bázisként szolgálhat, ugyanis segítségével feltérképezhetik a képzés színvonalát, és hogy mit várhatnak el a munkavállalóktól. A foglalkoztatók visszajelzése segítséget nyújt a képzések tervezésében, az állami források elosztásában. A rendszer a szakmát választóknak is segít abban, hogy tájékozódjanak későbbi elhelyezkedési esélyeikről, megalapozottabb döntést tudjanak hozni azoknak az információknak a birtokában, hogy a képzésről kilépők milyen gyorsan, és milyen állásokat tudtak betölteni az adott szakképesítéssel, mennyire tudták hasznosítani a megszerzett tudást, milyen presztízst sikerült elérniük a képzés után.
4. Az eredményesség és hatékonyság szempontjából fontos a megfelelő **monitoring**. Olyan indikátor rendszert kell kidolgozni és elfogadtatni, amely minősíti a képző cégeket; egyfajta output minősítési rendszer kialakítása célravezető. Ketté kell választani a felnőttképzési elemzéseket piaci képzésekre (vállalati megrendelések) és állami támogatáson alapuló képzésekre.
5. **Fel kell számolni a felnőttképzési rendszer torzulásait**, a képzési kibocsátás szakmastruktúráját hozzá kell igazítani a foglalkozási szakmastruktúrához. Közelebb kell vinni földrajzi tekintetben is a felnőtteket a felnőttképzés, a munka világához. Meg kell szüntetni, hogy csak a nagyobb városokban, megyeszékhelyeken lehessen részt venni egy-egy tanfolyamon. Ennek

megvalósításában nagy szerepe lehet a kormányzati politikának, valamint a helyi önkormányzatoknak.

6. A szakmai képzések ma túlsúlyban vannak, azon belül is az OKJ-s képzések, ami egyrészt érthető, mert ezeknek az állam által elismert szakmai képzéseknek van munkaerő-piaci presztízszük. De az általános képzés is ugyanolyan fontos kell, hogy legyen. Sokkal **nagyobb hangsúlyt** kell fektetni **az általános**, pl. kompetenciafejlesztő **képzésekre** helyezni, mert ma már úgy tűnik, hogy a jól szocializálható munkaerő és a csapatmunkára való hajlandóság legalább ugyanolyan fontos, vagy talán még fontosabb is, mint maga a szaktudás. A kompetenciákban való gondolkodás lehet a problémák megoldásának kulcsa. Az Európai Parlament és a Tanács 2006. évi ajánlása nyolc kulcskompetenciát fogalmaz meg, amelyek nélkülözhetetlenek az egész életen át tartó tanuláshoz. Ezek közül a „tanulás megtanulása” kompetenciát tartjuk az egyik legfontosabbnak, amely az önállóan vagy csoportban bármely formális, informális vagy nem formális úton történő tanulás megszervezésének képességét, az idővel és információval való hatékony gazdálkodást jelenti. Az egyénnek képesnek kell lennie a tudatos és hatékony ismeretszerzésre és feldolgozásra, annak a meglévő tudás- és kompetenciarendszerbe történő beépítésére és különféle kontextusokban történő alkalmazására. Bár tanulási képességgel mindenki rendelkezik, aki valaha is járt iskolába, mégis úgy tűnik ez ma a legnagyobb kompetenciahiány Magyarországon a fiatalok és felnőttek körében egyaránt. A társadalom iskolázottsági mutatói folyamatosan nőnek, ugyanakkor ez nem tükröződik vissza a társadalmi-gazdasági fejlettségben. Az iskolázottsági és képzettségi szint dinamikus növekedése nem jár együtt a gazdasági fejlődés ütemének növekedésével. Az iskolázottság növelése önmagában nem járul hozzá közvetlenül a gazdasági fejlődéshez, a munkahelyteremtéshez, a munkanélküliség csökkentéséhez. A tanulással eltöltött idő növekedése nem vezet egyenes arányban a tudás mennyiségének növekedéséhez. Ez a leegyszerűsített válasz arra, hogy az oktatás és képzés miért nem képes enyhíteni a munkaerő-piaci feszültségeket.
7. Szükséges a **felnőttképzési szolgáltatások** nyújtásának ösztönzése, támogatása, pl. információnyújtás, személyre szóló tanácsadás, személyes segítők, mentorok, pszicho-szociális támogatás alkalmazása. Ezek a szolgáltatások elősegíthetik a felnőtt tájékozódását a mára rendkívül bonyolulttá vált lifelong learning világában, hozzájárulhatnak a lemorzsolódás csökkenéséhez, a tanulási folyamat eredményességéhez.
8. **Információs rendszer kidolgozása** szükséges a képzésben résztvevők és a képzők részéről fennálló információhiány megszüntetéséhez. A képzésben résztvevő legtöbbször nincs tisztában **előzetesen megszerzett tudásának** értékével, s azzal a lehetőséggel, hogy ezt a tudását felmérjék és adott esetben elismerjék a képzés megkezdése előtt. Az országban jól működő help desk szolgáltatásokat (például PALLÓ információ rendszer) meg kell erősíteni és olyan felületeken, olyan környezetben kell reklámozni, mellyel a tanulni vágyó

felnöttek többször találkoznak (munkaügyi központok, országos állás- és képzéskereső portálok, valamint közösségi hálók). A képzőintézmények, a mérést végző személyek nem rendelkeznek megfelelő módszertani felkészültséggel. Számukra szintén kész információk kellenek, melyek a gyakorlatban is használhatók. Jelenleg nem érvényesül a felnőttképzésben az a logika, miszerint a képzésnek igazodnia kell a felnőttek előzetes tudásához. Az előzetesen már megszerzett tudás felmérése és beszámítása a későbbi tanulási folyamatba az egyén szempontjából segíti a képzéshez való hozzáférést, az egyéni tanulási utak kialakítását, növeli az önbizalmat, második esélyt teremt. Gazdasági szempontból gyorsíthatja a foglalkoztatás növelését és hozzájárul a pénzügyi források hatékonyabban hasznosulásához. A képző intézmények egyelőre még nem tekintik az előzetes tudás mérését és beszámítását a hosszú távú piacon maradás feltételének. Az egyén meglévő tudásának és kompetenciájának mérését és a későbbi tanulási, illetve munkafolyamatba történő beszámítását számos tényező akadályozza, mint pl. a fogalmi tisztázatlanság, a berögzült és elavult gondolkodásmód, a képzésben résztvevők tájékozatlansága, a képző intézmények ellenérdekeltsége, a mérőeszközök hiánya, a mérés-metodikai tudás hiánya és a kompetenciák mérése körüli teljes bizonytalanság. Az ÚMFT TÁMOP-ban elindult az előzetes tudás validációjának kidolgozása a közoktatás és felsőoktatás terén, de a munka világában vagy a felnőttképzésben alkalmazható módszerek kidolgozása nem jelenik meg a programokban.

9. **Módszertani útmutatás, mérés-metodikai technika, mérőeszközök kidolgozása** és közzététele elengedhetetlen a felmérést végző személyek információhiányának megszüntetéséhez. Ehhez olyan kész minták, eljárási módok átadása szükséges, mely alapján az egyes intézmények létre tudják hozni saját mérőeszközeiket, saját koncepciójukat a tudás mérésére, elismerésére vonatkozóan. Mindehhez szorosan kapcsolódik a felnőttképzés szervezésével foglalkozó munkatársak **szakmai továbbképzése, az előzetes tudásmérést végző személyek módszertani felkészítése**. A rövid idejű, célorientált továbbképzéseken olyan tudástöbbletet szereznének a felnőttképzési intézmények szakemberei, különösképp az előzetes tudásmérést lefolytató személyek, mely az elméleti háttér megalapozása mellett gyakorlati tudás átadására koncentrálna, s kialakítja azt a fajta andragógiai attitűdöt is, mely a felnőttképzésben nélkülözhetetlen. Ezáltal a felnőttképzési tevékenység – s annak szerves része – előzetes tudás mérése és beszámítása is gyakorlatiasabbá, szabályszerűvé, jogkövetővé válik.
10. A felnőttképzés jogi szabályozásában legyen rögzítve, hogy a felnőttképzési intézményeknél alkalmazott munkatársak (szervezők és felnőttoktatók) rendelkezzenek **andragógiai végzettséggel**. A felnőttképzés szakma, amely egyre nagyobb volument képvisel és egyáltalán nem mindegy, hogy a felnőttképzési szakemberek milyen felkészültséggel vesznek részt az évente több százezer felnőttet érintő képzési programok megszervezésében,

lebonyolításában, és járulnak hozzá a felnőttek tanulásának sikerességéhez vagy sikertelenségéhez. A felnőttképzési intézmények vezetőinek, a képzések szervezésével foglalkozó szakembereknek és a felnőttoktatóknak rendkívül összetett szerepkört kell betölteniük, alkalmasnak kell lenniük bemeneti kompetenciák és a hozott tudás mérésére, projektek megvalósítására, pályázatok írására, tananyagok fejlesztésére, képzési program készítésére, tutori és mentori feladatok ellátására, különféle tanácsadói tevékenységek ellátására, oktatásra stb. A felnőttképzés akkor válik ténylegesen szakmává, ha a benne dolgozók szakmai képzettséget szereznek. A felnőttek tanulásával-tanításával foglalkozó szakembereknek ismerniük kell e munka elméleti és módszertani alapjait. A gyakorlati tapasztalat persze fontos, de önmagában nem elég. A felnőttképzési szakma szakember-ellátottságának kérdése a felsőoktatási intézmények andragógia alap- és mester szakos hallgatóinak kibocsátásával megoldott lehet.

11. Andragógiai szempontból nézve a **speciális csoportok képzési módszertana hiányos**. Gyakori kritikaként fogalmazódik meg a képzőkkel kapcsolatban, hogy nem elég felkészültek a terület által megkívánt szakmai kompetenciák terén, jellemző a szemlélet és a szaktudás harmóniájának hiánya. Mindez ismételten azt jelzi, hogy a képzők képzésére is jelentős hangsúlyt kell fektetni. Az **Új Országos Fogytékosság Program (2007-2013)** szerint az intézkedéseknek ki kell terjedniük a fogyatékossgal élő személyek számára adaptált felnőttképzési programok számának növelésére, a felnőttképzésben és a felsőoktatásban részt vevő oktatók fogyatékossgyi, illetve speciális pedagógiai ismereteinek bővítésére, az oktatáshoz szükséges tárgyi feltételek és az infrastruktúra biztosítására. A felnőttképzők számára nem csak a hagyományos keretek és tartalmak megújítása a fontos, hanem az új keretek létrehozása a feladat. A hátrányos helyzetű, köztük fogyatékossgal élő emberek képzéséhez szükséges speciális ismeretek, készségek és képességek elsajátítása a képzők számára elengedhetetlen. Ezért nagy szükségét érezzük az **andragógia alapszakokon speciális képzési ismeretek átadásának**, hogy az andragógus szakemberek az integrált képzések esetében kellő tudással rendelkezzenek a koordináció, valamint az egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása terén, hiszen sok esetben kulcskérdés a személyi segítség. Fontos, hogy a gyakorló szakemberek számára is legyenek megfelelő továbbképzési lehetőségek, hiszen jelenleg elmondható, hogy nagyon alacsony azon akkreditált felnőttképzési programok száma, melyek tartalma erre a speciális területre összpontosít. Ahogyan a rehabilitáció is egy rendkívül komplex terület úgy a megoldási javaslatokat sem egyénileg, egy-egy szakma képviselőinek kell megtalálnia. Nagyon fontos a **kooperáció, az együttműködés, a ventilláció** a különböző szakemberek között, de cáfolhatatlan, hogy **az andragógusok felelőssége meghatározó**.
12. Az ENSZ közgyűlése, 2006. december 16-án fogadta el a **Fogyatékossgal Élő Személyek Jogairól szóló Egyezményt**, melynek 24. cikkének 1. pontja alapján elismerik a fogyatékossgal élő személyek oktatáshoz való jogát, ennek érdekében szükséges a **befogadó oktatási rendszer**, az egész életen át tartó

tanulási lehetőség biztosítása. A 24. cikk 5. pontja alapján a részes tagállamok biztosítják, hogy a fogyatékossgal élő személyek hátrányos **megkülönböztetés nélkül és másokkal azonos alapon férjenek hozzá a felnőttoktatáshoz, az élethosszig tartó tanuláshoz** és ennek érdekében biztosítják az ésszerű alkalmazkodást.

A képzésekhez való egyenlő esélyű hozzáférés terén szembetűnő ugyan az akadálymentesítésben a pozitív elmozdulás, azonban mindez túlnyomóan csupán a mozgásukban korlátozott személyeket érinti, ami a Dél-alföldi régió felnőttképzési intézményeit is jellemzi. A hallás-, látássérült, valamint értelmükben akadályozott személyek akadálymentesítési szempontjai, tehát az **infokommunikációs** akadálymentesítés eszközrendszere, nem egyértelmű a képző intézmények számára. Ezért meg kell határozni, ötleteket kell adni az **egyenlő esélyű hozzáférés sérülésspecifikus feltételeinek kialakításához**, ami az akkreditációs eljárásakor hasznos eszköz lehet a felnőttképzési intézmények számára. Több probléma forrása, hogy nagyon szétszórva érhetők el a legfontosabb információk. Szükség van **komplexebb, kompaktabb módszertani segédletekre**, hogy az akkreditált felnőttképzési intézményekkel szemben lefektetett törvényi előírások a gyakorlatban problémamentesen vagy legalább egyszerűbben kerülhessenek megvalósításra.

13. A felnőttképzési **normatív támogatás** az államháztartás szűkös forrásaira hivatkozva szűnt meg, azonban a rehabilitációs hozzájárulás ötszörösére emelésével jelentős többletbevétel termelődik, mely összeg felnőttképzési támogatás formájában működhetne tovább. A rehabilitációs hozzájárulás emelése valóban ösztönzőleg hatott a munkáltatók egy részére, de hiába jelzik igényüket megváltozott munkaképességű, valamint fogyatékossgal élő személyek foglalkoztatása iránt, ha nem tudják igényeiket megfelelően képzett célszemélyekkel kielégíteni.
14. A fogyatékossgal élők számára olyan képzéseket kell biztosítani, melyekkel a mai munkaerő-piaci körülmények között nagyobb eséllyel vehetik fel a versenyt, s nem pedig olyan képzéseket, melyek a valóságban sosem létező munkaerő-piac igényeit igyekeznek kielégíteni. A képzésekhez tartozó **gyakorlati követelmények teljesítésekor** bizonyos fogyatékossgai típusok esetében felmerülnek felmentési lehetőségek. Amennyiben a kötelező gyakorlati teljesítés vagy a vizsga teljesítéséhez szükséges teljesítés komoly akadályokat vet fel, ott nem feltétlenül jelent megoldást az akadálymentesítés a képzések kapcsán. Az ilyen esetek előrevetítik, hogy a fogyatékossgal élő személy nem vagy csak nagyon nehezen lesz képes a megszerzett képesítésével elhelyezkedni a nyílt munkaerőpiacon. Az általunk felmért intézmények kevés esetben **nyújtanak felnőttképzési szolgáltatást hátrányos helyzetű személyek számára**. Fogyatékossgal élő személyek és későbbi életkorban sérültté vált személyek esetén lényeges, hogy **nagyobb hangsúlya, ésszerűsége legyen a pályaválasztási tanácsadásnak**, adott esetben korrekciónak. Ennek hiányában

nagyobb az esélye, hogy már a képzés elvégzése előtt determinálódik a fogyatékkal élő személy inaktivitása.

15. A felnőttképzési rendszer működtetésének és működésének legfontosabb szakpolitikai szabályozó eszköze a finanszírozás. A mai finanszírozási rendszer nem a vevői/résztvevői igényekhez és a szükségletekhez kötődik, hanem a rendszer működtetéséhez. Újra kell gondolni a felnőttképzés finanszírozásának rendszerét, hogy az ösztönzőleg hasson mind az intézményekre, mind a képzésben résztvevőkre. A finanszírozási rendszer átalakítása motiváló lehet arra nézve is, hogy felnőttképzési programok ne csak a nagyobb városokban, hanem a kistelepüléseken is megvalósuljanak. A 2003 és 2007 között működő **felnőttképzési célú adókedvezmény** rendszere – a felnőttképzési normatíva vagy a Sulinet programhoz hasonlóan – nem váltotta be a jogszabályalkotók eredeti elképzelését. Hiba volt, hogy a konstrukció és az azt szabályozó rendelet nem átdolgozásra, hanem megszüntetésre került. Ez volt a felnőttképzési finanszírozási rendszer egyik – ha nem az egyetlen – olyan eleme, amely a képzési költségek megosztása terén, hosszabb távon szemléletformáló hatású lehetett volna annak érdekében, hogy a felnőttek maguk is részt vállaljanak a saját tudásuk bővítésében, és amely növelte volna a képzésben résztvevők autonómiáját és a képzés iránti valós keresletet. Ezért újra át kell gondolni a felnőttképzési célú adókedvezmény bevezetését.
16. Problémát szül, hogy a felnőttképzési intézmények számára nehezen értelmezhetők a jogszabályok. Egyszerűsíteni kellene azokat vagy segíteni a megértést akár rövid kiadványokkal, közvetlen kapcsolati lehetőséggel. Több esetben fordul elő, hogy az intézmények arra panaszkodnak, hogy nem jut el hozzájuk időben az információ, rossz a kommunikáció az érdekelt felek között. Van olyan intézmény, amely hiányolja, hogy nem kellően részletezettek a felnőttképzés speciális területei. Többen említik, hogy hiányát érzik a szakmai publikációknak, a moduláris tankönyveknek és jegyzeteknek. Több olyan módszertani kiadványra lenne szükség, amely segíti az intézményeket az akkreditációs eljárás lebonyolításában. Kiemelten fontos lenne, hogy az előzetes tudás mérése és a fogyatékkal élő képzéséhez szükséges ismeretekre nagyobb hangsúlyt fektessenek.
17. Újra kell gondolni a felnőttképzési törvény tartalmi elemeit és az akkreditáció szabály- és követelményrendszerét. A felnőttképzési törvény előírásai minden felnőttképzéssel foglalkozó intézményre egyformán érvényesek. Át kell gondolni, hogy kell-e vagy lehet-e differenciáltan szabályozni a különböző felnőttképzési szervezeteket, tevékenységeket. A felnőttképzési szervezetek és tevékenységek rendkívül sokszínűek és egyértelműen szükség van egy egységes szakmai alapra, követelményrendszerre. De lehet-e ugyanazt a feltételrendszert megkövetelni egy olyan felnőttképzési intézménytől ahol együtt van jelen a tevékenység teljeskörű működtetésének minden feltétele (személyi és tárgyi feltételek, saját képzési program, tartalomfejlesztés, képzés- és vizsgaszervezés

stb.) és egy olyan intézménytől, amely más intézménytől átvett képzési program alapján csak képzésszervezéssel foglalkozik bérelt infrastruktúrával? A felnőttképzési törvényhez hasonlóan átgondolást és esetlegesen differenciálást igényel az intézmény- és program-akkreditáció követelményrendszere, amely jelen formájában sokkal inkább formai elvárásokat tartalmaz, mint a minőségi szolgáltatás nyújtásának tényleges tartalmi követelményeit. A felnőttképzési akkreditáció folyamatszabályozás, amely a képzések megszervezésének minőségbiztosítására irányul. A minőségi munkát ténylegesen befolyásoló tényezők vizsgálatára az akkreditációs eljárás csak kis mértékben tér ki.

18. Támogatni kell a felnőttképzés tényleges tartalmi működését feltáró kutatások elindítását, meg kell teremteni a rendszeres felnőttképzési kutatások bázisát. Továbbra is biztosítani kell a Felnőttképzés folyóirat megjelenését és szükséges elindítani egy – a szakma tudományos eredményeit implementáló – Andragógiai folyóiratot.
19. Ki kell dolgozni azt a hatékony jogszabályi, támogatási rendszert, mely a **partnerek érdekeinek figyelembevételére** ösztönzi a felnőttképzést folytató intézményeket. Közös fórumokon, konferenciákon meg kell teremteni a munkaerőpiac és a felnőttképzés közötti párbeszédet, hangsúlyozva, hogy az együttműködés közös érdek.

8. ÖSSZEGZÉS

A felnőttképzési rendszernek rendkívül szerteágazó funkciókat kell betöltenie és egymástól eltérő – társadalmi, gazdasági, intézményi, egyéni – érdekeket kell szolgálnia. A felnőttképzési rendszer fejlesztése nemcsak az eltérő érdekek együttes kielégítése miatt rendkívül nehéz, hanem azért is, mert az a társadalmi-gazdasági környezet, amelyben a felnőttképzés eredményeit implementálni kell, maga is folyamatosan változik.

A felnőttképzés közügy, napjaink gazdasági-társadalmi problémáinak megoldási lehetősége, az emberi méltóság eszköze, a szociális minimum része, az emberhez méltó létminimumhoz való jog. Ezért a felnőttképzés nem lehet teljesen piaci jellegű, nem nélkülözheti az állam és a társadalom szerepvállalását. Az oktatáspolitikai döntéshozóknak az egész életen át tartó tanulás szemléletében kell gondolkodniuk és ki kell mozdulni a szektoriális megközelítésből (közoktatás, szakképzés, felsőoktatás, felnőttképzés külön rendszerként kezeléséből), hogy ne legyenek hatékonyságcsökkentő és költségpazarló párhuzamos szolgáltatások és fejlesztések a különböző oktatási alrendszerekben.

Ahhoz, hogy Magyarországon hosszútávon, stratégiaiilag a foglalkoztatási aktivitási szintet növelni lehessen, az oktatási, tanulási folyamatokat mindegyik oktatási alrendszer, de különösen a felnőttképzés vonatkozásában a jelenlegi alacsonynak mondható hatékonysági és eredményességi szintről és a nagyon különböző módon fejlődő intézmény- és szolgáltatásrendszerről – amelynek működtetésében és nyújtásában rendkívül különböző motivációjú, felkészültségű és szakmai kultúrájú szakembergárda vesz részt – tovább kell fejlődni egy magasabb szintű és komplexebb szolgáltatásokat nyújtó – a felnőtt tanuló szükségleteit és igényeit középpontba állító – intézményrendszer felé.

9. FELHASZNÁLT IRODALOM

1. ÁFSZ (2010): *A munkaerő-piaci helyzet alakulása az Állami Foglalkoztatási Szolgálat legfrissebb adatai alapján – 2010. június*. Foglalkoztatási és Szociális Hivatal. http://www.afsz.hu/engine.aspx?page=full_afsz_stat_merop_2010 [2010.10.25.]
2. A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG KORMÁNYA (2007): *Dél-alföldi Operatív Program* http://www.nfu.hu/download/1762/DAOP_070705.pdf [Letöltés: 2010. 05]
3. KSH (2010a): *A bruttó hazai termék (GDP) területi megoszlása 2008-ban (előzetes adatok)* <http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/gdpter08.pdf> [2010.09.19.]
4. KSH (2010b): *A foglalkoztatottak száma* http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qlf021.html [2010.09.17.]
5. KSH (2010c): *A gazdaságilag aktív népesség száma* http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qlf023.html [2010.09.27.]
6. KSH (2010d): *A gazdaságilag inaktív népesség száma* http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qlf024.html [2010.09.27.]
7. KSH (2010e): *Aktivitási arány* http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qlf025.html [2010.11.]
8. KSH (2010f): *A munkanélküliek száma* http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qlf022.html [2010.08.12.]
9. KSH (2010g): *Foglalkoztatási arány* http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qlf026.html [2010.10.22.]
10. KSH (2010h): *Munkanélküliségi ráta* http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qlf027.html (Letöltés: 2010.11.02.)
11. KSH SZI (2005): *Csongrád Megyei Statisztikai Tájékoztató*, KSH SZI, 2005
12. OSAP (2010): *A képzést folytató intézmények száma; A képzések (tanfolyamok) száma; A képzésbe beiratkozottak száma- 2009.évi adatszolgáltatás alapján* http://osap.nive.hu/osap_index2.php?oldal=statisztika [2010.09.05]

JOGSZABÁLYOK

- 1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról

- 2001. évi CI. törvény a felnőttképzésről
- 24/2004.(VI.22.) FMM rendelet az akkreditációs eljárás és követelmény rendszer részletes szabályairól
- 20/2007. (V. 21.) SZMM rendelet a szakmai vizsgáztatás általános szabályairól és eljárási rendjéről
- 288/2009. (XII.15.) Korm. rendelet az Országos Statisztikai Adatgyűjtési Program adatgyűjtéseiről és adatátviteleiről

A KUTATÁS KÉRDŐÍVE

**Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar
Felnőttképzési Intézet
6723 Szeged, Szilléri sgt. 12. Tel.: 62/ 474 255**

Felmérés a Dél-alföldi régió

akkreditált felnőttképzési intézményeinek működési jellemzőiről

A kérdőív kitöltésével Ön segítséget nyújt a Dél-alföldi régió akkreditált felnőttképzési intézményeinek megismeréséhez. A kutatás azt a célt szolgálja, hogy képet kapjunk ezen intézmények jellemzőiről, ezáltal betekinthessünk az intézmények működésébe, megismerhessük a felnőttképzéssel foglalkozó intézmények esetleges problémáit, annak érdekében, hogy az eredményekre alapozva fejlesztési lehetőségeket fogalmazhassunk meg.

A kérdőív kitöltése önkéntes, az adatok feldolgozása anonim módon történik. A teljes körű mintavétel biztosítása érdekében szükséges az intézmény nevének megadása, de az adatok feldolgozása és publikálása összesítve, név nélkül, a társadalomtudományi kutatások etikai normáinak betartásával történik.

A kérdőív kitöltése kb. 60 percet vesz igénybe.

Köszönjük, hogy a kérdőív kitöltésével, a valós helyzet feltárásával hozzájárul ahhoz, hogy egységes kép alakulhasson ki a Dél-alföldi régió akkreditált felnőttképzési intézményeinek helyzetéről és az esetleges fejlesztési lehetőségekről.

A kitöltött kérdőívet az alábbi címre kérjük megküldeni 2010. április 30-ig:

Dr. Farkas Éva

SZTE JGYPK FI

6723. Szeged, Szilléri sgt. 12.

A kérdőív elektronikus változatát a feva@igyvk.u-szeged.hu email címen kérheti.

I. AZ INTÉZMÉNY ÁLTALÁNOS ADATAI

1. A kérdőívet kitöltő intézmény neve, címe:

Intézmény neve:

Székhelye:

Telephelye(i):

2. Melyik évben jött létre intézményük?

.....

3. Hány éve végeznek rendszeresen felnőttképzési tevékenységet?

.....

4. Végeznek-e más tevékenységet a felnőttképzésen kívül:

1. Nem

2. Igen, mégpedig:

5. Melyik évben akkreditáltatta magát először az intézmény?

.....

6. Milyen jogi formában működik intézményük? (Kérjük, karikázza be a megfelelő választ!)

1. Egyéni vállalkozás
2. Betéti társaság
3. Korlátolt felelősségű társaság
4. Közkereseti társaság
5. Részvénytársaság
6. Közhasznú társaság
7. Egyesület
8. Alapítvány
9. Költségvetési intézmény
10. Egyéb, éspedig:

II. AZ INTÉZMÉNY MŰKÖDÉSI ADATAI

7. Kérjük, adja meg százalékosan, hogy kb. milyen arányban teszik ki az Ön intézményének bevételeit az alábbi források!

	Bevételi forrás	% az összes bevétel arányában
1.	A résztvevők által fizetendő részvételi díjak	
2.	A munkáltató által fizetendő részvételi díjak	
3.	Európai Uniós források	
4.	Állami források	
5.	Egyéb, éspedig:.....	
	Összesen:	100 %

8. Pályáztak-e az elmúlt két évben Európai Uniós forrásokra?

1. Igen
2. Nem

- a. Ha, igen akkor mire irányultak ezek a pályázatok? (Kérjük, karikázza be a megfelelő választ! Több válaszlehetőség is megjelölhető.)

1. Személyi fejlesztés, foglalkoztatottak bővítése
2. Infrastrukturális fejlesztés
3. Eszközfejlesztés
4. Szervezetfejlesztés
5. Egyéb, éspedig:

9. Hány főt foglalkoztat az intézmény teljes munkaidőben?

1. Oktató:fő

2. Egyéb munkatárs:fő

10. Átlagosan hány óraadó tanárt foglalkoztat jelenleg intézményük?

..... Fő

11. Kérjük, adja meg a következő adatokat! A felnőttképzési tevékenységért felelős személy:

Beosztása:

Iskolai végzettsége és

képesítése:.....:

Neme:

1. férfi

2. nő

12. Kérjük, nevezze meg az intézményben dolgozó főfoglalkozású munkatársak munkaköreit és az adott munkakört betöltő személyek iskolai végzettségét és nemét!

	Munkakör	Adott munkakörben foglalkoztatottak száma (fő)	A munkakörben foglalkoztatottakból nő (fő)	A foglalkoztatottak iskolai végzettsége és képesítése
1.				
2.				
3.				

4.				
5.				

13. Hány fő vett részt továbbképzésben az intézmény főállású munkatársai közül 2009-ben?

..... fő

a. Milyen jellegű továbbképzéseken vettek részt a munkatársak? (Kérjük, karikázza be a megfelelő választ! Több válaszlehetőség is megjelölhető!)

1. Kötelező szakmai továbbképzés
2. Szakmai fórumokon való részvétel
3. Belső képzések, vállalati tréning
4. Tanfolyamokon való részvétel
5. Nyelvi képzés
6. Egyéb, és pedig:

14. Van-e intézményüknek állandó képzési helyszíne? (Kérjük, karikázza be a megfelelő választ!)

1. Igen
2. Nem

• **Ha igen, milyen tulajdonban van? (Kérjük, karikázza be a megfelelő választ!)**

1. Saját tulajdonú
2. Bérelt

15. Költött-e intézményük tárgyi eszközök beruházására, vásárlására az elmúlt két évben? (Kérjük, karikázza be a megfelelő választ!)

1. Igen
2. Nem (Folytassa a 17. kérdéssel!)

a. Ha igen, akkor milyen nagyságrendű beruházásról volt szó összesen? (Kérjük, karikázza be a megfelelő választ!)

1. 500 ezer Ft alatt
2. 500 ezer -1 millió Ft között
3. 1 millió Ft felett

b. Milyen típusú infrastrukturális fejlesztés(ek)re költött? (Kérjük, karikázza be a megfelelő választ! Több válaszlehetőség is megjelölhető!)

1. Felnőttképzési szolgáltatások nyújtásának fejlesztése
2. Elméleti oktatás tárgyi eszközeinek fejlesztése
3. Gyakorlati képzés tárgyi eszközeinek fejlesztése
4. Oktatásszervezés körülményeinek fejlesztése
5. Egyéb, éspedig:

16. Milyen forrásból finanszírozta az eszközfejlesztést? (Kérjük, karikázza be a megfelelő választ! Több válaszlehetőség is megjelölhető!)

1. Saját költség (saját bevétel terhére)
2. Magyar kormányzati pályázat
3. Európai Unió pályázat

Ezen belül elsősorban: a) HEFOP b) TÁMOP c) TIOP d) Egyéb, éspedig:....

4. Egyéb, éspedig::.....

III. AZ INTÉZMÉNY KÉPZÉSI ADATAI

17. Milyen főbb kategóriákba tartozik az intézményük felnőtt-, illetve továbbképzési kínálata? (Kérjük, karikázza be a megfelelő választ! Több válaszlehetőség is megjelölhető!)

- 1. Általános képzés
- 2. Nyelvi képzés
- 3. Szakmai képzés

18. Mely területeken végez intézményük felnőtt-, illetve továbbképzést? (Kérjük, karikázza be a megfelelő választ! Több válaszlehetőség is megjelölhető!)

1. Egészségügy	14. Környezetvédelem-vízgazdálkodás
2. Szociális szolgáltatások	15. Közgazdaság
3. Oktatás	16. Ügyvitel
4. Művészet, közművelődés,
kommunikáció	17. Kereskedelem-marketing, üzleti
adminisztráció
5. Gépészet	18. Vendéglátás-idegenforgalom
6. Elektrotechnika-elektronika	19. Egyéb szolgáltatások
7. Informatika	20. Mezőgazdaság
8. Vegyipar	21. Élelmiszeripar
9. Építészet	22. Nyelv
10. Könnyűipar	23. Életmód, szabadidő hasznos
eltöltése
11. Faipar	24. Egyéb,
és peddig:.....
12. Nyomdaipar	
13. Közlekedés	

19. Hány képzést indítottak 2009-ben?

..... db
Ebből: Általános képzés: db
OKJ-s szakmai képzés: db
Nem OKJ-s szakmai képzés: db
Nyelvi képzés:db

20. A 2009-ben indított képzéseken összesen kb. hány fő vett részt?

Összesen:fő
Ebből: Általános képzésen:fő
OKJ-s szakmai képzésen:fő
Nem OKJ-s szakmai képzésen:fő
Nyelvi képzésen.....fő

21. Kérjük, határozza meg az összes képzésben résztvevő nemek szerinti körülbelüli megoszlását 2009-ben!

Nők: %
Férfiak: %

22. Hogyan alakult a képzésben résztvevők létszáma a 2009-ben 2008-hoz képest?

1. Körülbelül ugyanannyi
2. Csökkent kb.: %-kal
3. Nőtt kb.: %-kal

a. Ha csökkent, Ön szerint mi lehet ennek az oka?

.....
.....
.....

b. Ha nőtt, Ön szerint mi lehet ennek az oka?

.....

.....

.....

23. Kik jelentik jellemzően a célcsoportot az intézmény számára? (Kérjük, karikázzon be maximum 3-at!)

1. Iskolai végzettséggel nem rendelkezők	8. Munkában állók
2. Alapiskolai végzettséggel rendelkezők	9. Fogyatékkal élő
3. Érettségizettek	10. Megváltozott munkaképességű személyek
4. Felsőfokú végzettséggel rendelkezők	11. Romák
5. Pályakezdő fiatalok	12. 45 év felettiek
6. Elavult, nem piacképes szakképzettséggel rendelkező személyek	13. GYED-en, GYES-en lévők
7. Tartós munkanélküliek	14. Büntetőeljárásban terheltnek minősülő személyek
	15. Egyéb, és pedig:

24. A képzésekben szükséges gyakorlat kb. hány %-a zajlik a képző intézményben, illetve külső helyszínen?

Gyakorlati helyszín	A gyakorlati képzés hány %-a valósul meg az adott képzési helyszínen? (%)
A gyakorlati képzés az intézményen belül zajlik (pl. szaktanteremben, tanteremben, tanműhelyben)	
A gyakorlati képzés gazdálkodó szervezetnél folyik együttműködési	

megállapodás alapján	
A gyakorlati képzés más képző intézménynél folyik együttműködési megállapodás alapján	
A gyakorlati képzési helyről a képzésben résztvevő maga gondoskodik	

25. Van-e akkreditált képzésük?(Kérjük, karikázza be a megfelelő választ!)

1. ☐ Van
2. ☐ Nincs

a. Ha van, kérjük, nevezze meg azokat!

Képzés megnevezése	Akkreditálás éve

26. Kérjük, sorolja fel azt a három képzést, melyre jellemzően a legnagyobb igény mutatkozik az Önök intézményében!

1.
2.
3.

27. Kérjük, nevezze meg azokat a képzéseit, melyekre többségében nők jelentkeznek!

.....

.....

.....

28. Kérjük, sorolja fel a tipikusan nők számára meghirdetett képzéseit (amennyiben van ilyen)!

.....

.....

.....

29. Milyen szempontok szerint alakítja képzési kínálatát? Kérjük, tegye sorrendbe a válaszokat aszerint, hogy Ön mit tart a legfontosabbnak és mit (leg)kevésbé fontosnak! (Az 1-es jelölje a legfontosabbat!)

Szempont	Sorrend
Munkaerő-piaci igények	
Jelentkezők egyéni igényei	
Az intézmény rendelkezésére álló személyi és tárgyi feltételek	
Munkaerő-piaci, szakképzési kutatási eredmények	
Az intézmény működőképességének fenntartása	
A versenytársak tevékenysége	
Az elérhető profit maximalizálása	

Egyéb, éspedig:	
Egyéb, éspedig:	

30. Milyen reklámeszközökön keresztül hirdeti intézményük a képzéseit? (Kérjük karikázza be a két legjellemzőbbet!)

1. Napi és hetilapok	7. Internet
2. Ingyenes hirdető újságok	8. Képző intézmény saját honlapja
3. Szórólap	9. Direct Mail
4. Tájékoztató füzet	10. Egyéb,
éspedig:.....
5. Tv	
6. Rádió	

a. Ön szerint mi alapján jelentkeznek a felnőttek a képzéseikre? (Kérjük, karikázza be a két legjellemzőbbet!)

1. A korábbi résztvevők ajánlásai	6. A képzés egyedisége
2. Munkáltatói kötelezés	7. A felnőtt lakóhelyéhez való közelség
3. Munkaügyi központ ajánlása	8. Egyéb,
éspedig:.....
4. Az intézmény hírneve	
5. Hirdetések, reklámanyagok	

31. Hogyan méri fel az intézmény a munkaerő-piaci igényeket és/vagy a potenciális résztvevők igényeit? Kérjük, írjon néhány Önök által alkalmazott módszert, információforrást!

Munkaerő-piaci igényeket	Potenciális résztvevők igényeit

32. Mennyire tudja az Ön intézménye figyelembe venni a felmért igényeket és beépíteni a képzési kínálatába? (Kérjük, karikázza be a megfelelő választ!)

Munkaerő-piaci igényeket

Potenciális résztvevők igényeit

1. Teljes mértékben
mértékben

1. Teljes

2. Részben

2. Részben

3. Nincs rá mód

3. Nincs rá mód

33. Végeznek-e utánkövetést? (Kérjük, karikázza be a megfelelő választ!)

1. Igen: éve
2. Nem
3. Nem, de a jövőben tervezzük
4. Folyamatban van a rendszer kidolgozása

34. Kérjük, soroljon föl maximum 5-5 szakmát, amely egyrésről hiányszakmának, másrésről túltelített szakmának számít a Dél-alföldi régióban?

Hiányszakmák	Túltelített szakmák

IV. FELNŐTTKÉPZÉSI SZOLGÁLTATÁSOK

35. Kérjük, jelölje meg X-szel, hogy milyen felnőttképzési szolgáltatásokat nyújtanak és azt milyen finanszírozási formában vehetik igénybe a felnőttek!

Szolgáltatás megnevezése		Finanszírozási forma		
		Minden érdeklődő számára ingyenes	Adott képzésben résztvevők számára ingyenes	Külön díjazás ellenében vehető igénybe
1.	Előzetesen megszerzett tudás mérése, értékelése			
2.	Egyéni, csoportos és számítógéppel támogatott tanácsadás			

3.	Pályaválasztási tanácsadás			
4.	Pályaorientációs tanácsadás			
5.	Pályakorrekciós tanácsadás			
6.	Rehabilitációs tanácsadás			
7.	Elhelyezkedési tanácsadás			
8.	Képzési szükséglet felmérése és képzési tanácsadás			
9.	Mentálhigiénés szaktanácsadás			
10.	Jogi tanácsadás			
11.	Álláskeresési tanácsadás			
12.	Mentorálás			
13.	Tutorálás			
14.	Karriertanácsadás			
15.	Help desk			
16.	Egyéb, éspedig:			
17.	Egyéb, éspedig:			

18.	Egyéb, és pedig:			
19.	Egyéb, és pedig:			
20.	Egyéb, és pedig:			

36. A képzéseiken résztvevők kb. hány %-a vesz igénybe felnőttképzési szolgáltatásokat az Önök intézményében?

.....%

37. Az Önök által kínált felnőttképzési szolgáltatások közül, jellemzően melyeket veszik igénybe a felnőttek? Kérjük, nevezzen meg maximum 5-öt és kezdje azzal, amelyet a legtöbbször vesznek igénybe!

1.
2.
3.
4.
5.

38. Nyújtanak-e felnőttképzési szolgáltatásokat kifejezetten hátrányos helyzetűek ⁴ számára? (pl.: gyermekfelügyelet, személyi segítő szolgáltatás, szállító szolgálat, pszichoterápiás tanácsadás, tolmácsolás, stb.)

1. Igen

2. Nem

⁴ „Hátrányos helyzetű: az, akinek családi körülményei, szociális helyzete, születési adottsága, örökölt vagy szerzett betegsége, életvitele vagy más ok miatt a szakképzésbe való bekapcsolódása és az abban való részvétele az átlagosnál nehezebben biztosítható.”

Ha igen, kérjük, írja le melyeket?

.....

.....

.....

.....

39. Milyen eszközökkel mérik fel az előzetesen megszerzett tudást? (Kérjük, karikázza be a két legjellemzőbb módszert!)

1. Felmérő teszt
2. Szóbeli feladatsor
3. Gyakorlati alkalmazás
4. Portfólió
5. Projektértékelés
6. Egyéb, éspedig:
7. Nem mérjük fel

40. Hogyan tudják figyelembe venni az előzetesen felmért tudást? (Kérjük, karikázza be a két legjellemzőbbet!)

1. Finanszírozási kedvezmény
2. A felnőttek ismeretanyagához képest alakítják ki a tananyagot
3. Rövidebb képzési idő
4. Módosult munkaforma
5. Felmentés óralátogatás alól
6. Felmentés vizsga alól
7. Egyéni tanulási utak kialakítása
8. Egyéb, éspedig:

41. Az intézmény számára jelent-e problémát az előzetes tudás felmérése? (Kérjük, karikázza be a megfelelő választ!)

1. Igen

2. Nem

a. Ha igen, kérjük, fejtse ki részletesen a problémát!

.....

.....

.....

42. Milyen külső és belső szakemberek nyújtják a felnőttképzési szolgáltatásokat? (Kérjük, karikázza be a megfelelő választ! Több válaszlehetőség is megjelölhető!)

1. Adminisztratív munkatárs

2. Andragógus

3. Egészségügyi szakember

4. Gyógypedagógus

5. Jogász

6. Oktató

7. Pedagógus

8. Pszichológus

9. Egyéb:

V. ESÉLYEGYENLŐSÉG BIZTOSÍTÁSA

- 43. Többféle módszer alkalmazható az esélyegyenlőség erősítésére – a legfontosabb, hogy egy olyan megoldás szülessen, amely az adott intézmény számára leginkább működőképes. Az Önök intézménye mit tesz annak érdekében, hogy mindenki egyenlő eséllyel férhessen hozzá a képzésekhez és szolgáltatásokhoz?**

.....

.....

.....

.....

- a. Az esélyegyenlőség biztosítása terén mit tart az intézményében a legfontosabb feladatnak az elkövetkezendő években?**

.....

.....

.....

.....

- b. Az előző pontban leírtak megvalósításához Ön milyen állami vagy egyéb segítséget venne igénybe?**

.....

.....

.....

.....

**44. Volt-e már olyan képzésük, amelyben részt vett fogyatékkal élő személy⁵?
(Kérjük, karikázza be a megfelelő választ! Amennyiben nem, kérjük ugorjon a 47. kérdéshez!)**

1. Igen
2. Nem

a. Ha igen, milyen típusú fogyatékos-ságról volt szó? (Kérjük, karikázza be a megfelelő választ! Több válaszlehetőség is megjelölhető!)

1. Mozcássérült
2. Látássérült
3. Értelmi fogyatékkal élő
4. Hallássérült
5. Autista
6. Egyéb, és pedig:

45. Van-e/Volt-e olyan képzési programjuk, amely kifejezetten a fogyatékkal élőköt célozza/célozta meg? (Kérjük, karikázza be a megfelelő választ!)

1. Igen
2. Nem

⁵ Fogyatékos személy (az 1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról alapján): az, aki érzékszervi - így különösen látás-, hallásszervi, mozgásszervi, értelmi képességeit jelentős mértékben vagy egyáltalán nem birtokolja, illetőleg a kommunikációjában számottevően korlátozott, és ez számára tartós hátrányt jelent a társadalmi életben való aktív részvétel során.

a. Ha igen, kérem, nevezze meg azokat!

.....

.....

.....

.....

46. A fogyatékkal élőknek szóló képzések lefolytatása milyen speciális feltételeket igényel(t)? (Kérjük, karikázza be a megfelelő választ! Több válaszlehetőség is megjelölhető!)

1. Segítők (mentális és fizikai)	9. Magasabb óraszám
2. Gyógypedagógus	10. Szállítás
3. Rehabilitációs munkatárs	11. Fizikailag akadálymentes környezet
4. Trénerek	12. Speciális eszközök beszerzése
5. Pszichológus	13. Egyéb, éspedig:.....
6. Speciális oktatók	
7. Szakinstruktorok	
8. Jeltolmács	

47. A fogyatékkal élőkkel foglalkozó szakembereik részt vesznek-e továbbképzéseken? (Kérjük, karikázza be a megfelelő választ!)

1. Igen
2. Nem

a. Ha igen, kérjük, nevezze meg azokat!

.....

.....

.....

VI. JOGI SZABÁLYOZÁS

48. Milyen minőségirányítási rendszert működtet az intézmény? (Kérjük, karikázza be a megfelelő választ! Több válaszlehetőség is megjelölhető!)

1. ISO
2. TQM
3. EFQM
4. FAT követelményeinek megfelelő, saját fejlesztésű
5. Egyéb, és pedíg:

49. Milyen célból kérték az intézményi akkreditációt! (Kérjük, jelölje meg, a két legfontosabb szempontot!)

1. Versenyelőny biztosítása
2. Minőségi működés megvalósítása
3. Állami és Európai Unió támogatásokhoz történő hozzáférés biztosítása
4. Megrendelői bizalom erősítése
5. Szakképzési hozzájáruláshoz való hozzájutás
6. Egyéb, és pedíg:

50. Mit tart az intézmény-akkreditáció legfontosabb előnyének?

.....

.....

.....

51. Mit tart az intézmény-akkreditáció legnagyobb hátrányának?

.....

.....

.....

.....

52. Mit tart a program-akkreditáció legnagyobb előnyének?

.....

.....

.....

.....

53. Mit tart a program-akkreditáció legnagyobb hátrányának?

.....

.....

.....

.....

**54. Honnan értesül a felnőttképzésre vonatkozó törvényi szabályozás változásairól?
(Kérjük, karikázza be a megfelelőt! Több válaszlehetőség is megjelölhető!)**

1. A fenntartó tájékoztat
2. Az intézményen belül
tájékoztódik
3. Internet
4. Magyar közlöny
5. Szakértőtől
6. Szakkönyvekből,
kiadványokból
7. Szakmai fórumokon
8. Konferenciákon
9. Egyéb,
éspedig:.....
10. Egyéb,
éspedig:.....

55. Okoz-e Önnek valamilyen nehézséget a jogszabályok értelmezése? (Kérjük, karikázza be a megfelelő választ!)

- 1. Igen
- 2. Nem

a. Ha igen, milyen jellegű problémát jelent? (Kérjük, karikázza be a megfelelő választ! Több válaszlehetőség is megjelölhető!)

- 1. Állandó változások
- 2. Nem egyértelmű formai, tartalmi követelmények
- 3. Bürokrácia, adminisztráció
- 4. Kapcsolódó jogszabályokban történő eligazodás
- 5. Információhiány
- 6. Egyéb, éspedig:.....

b. Milyen segítséget vesz igénybe ezek megoldásához?

.....

.....

.....

.....

56. Véleménye szerint mi(k) jelenti(k) a felnőttképzésre vonatkozó törvényi szabályozás előnyeit?

.....

.....

.....

.....

57. Véleménye szerint mi(k) jelenti(k) a felnőttképzésre vonatkozó törvényi szabályozás hátrányait?

.....

.....

.....

.....

a. Ön milyen konkrét módosításokat javasol a felnőttképzési tevékenység törvényi szabályozására?

.....

.....

.....

58. Kérjük, írja le, hogy Ön, mely terület(ek)en érzi a legnagyobb információhiányt a felnőttképzési törvény legutóbbi módosításával kapcsolatban?

.....

.....

.....

.....

a. Ön be tudja-e építeni a digitális írástudásra vonatkozó szabályozást a törvényben meghatározott módon? (Kérjük, karikázza be a megfelelő választ!)

1. Igen
2. Nem
3. Nem értesültem még róla

b. Ha igen, hogyan?

.....

.....

.....

VII A KÉRDŐÍVET KITÖLTŐ SZEMÉLY ADATAI

A kérdőívet kitöltő személy munkaköre:

.....

A kérdőívet kitöltő személy neme: (Kérjük, karikázza be a megfelelő választ!)

- 1. Nő
- 2. Férfi

A kérdőívet kitöltő személy életkora: (Kérjük, karikázza be a megfelelő választ!)

1. 35 év alatt	2. 35-45 év között
3. 46-55 év között	4. 55 év felett

Köszönjük, hogy a kérdőív kitöltésével hozzájárult a kutatás eredményességéhez!